

*Jsem vděčný za život, který jsem mohl prožít.
Byl překrásný. Dělat v životě to, co člověka skutečně
ze srdce baví, je to nejvíc.
Na technické tvůrčí práci, kterou jsem dělal, byla nejkrásnější
realizace nové myšlenky. Důkaz, že navrhované řešení
je životaschopné, že usnadní lidem práci a život,
že zrychlí výrobu, že posune alespoň o kousíček
kupředu technický pokrok.
To mě na mé práci opravdu bavilo.*

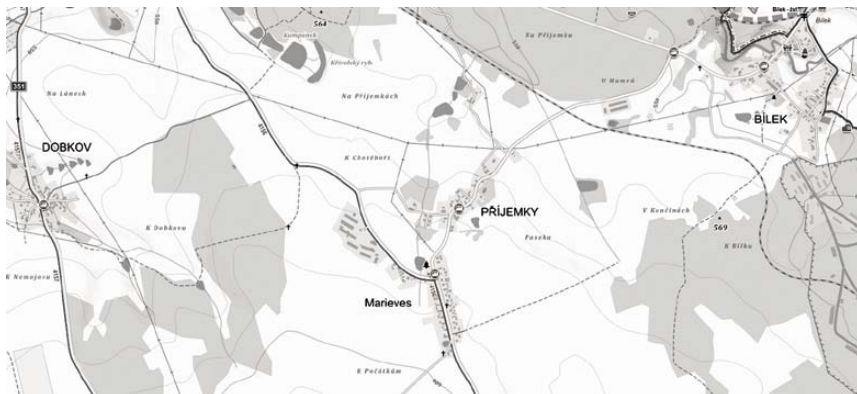
*Nejvíce jsem však ve svém životě pyšný na své dva syny.
Na Járu, Ládíka a jejich rodiny.
To oni mě dělají opravdu šťastným.
Oni mi dávají sílu do každého nového dne.*

Marieves, má rodná osada

Čas letí, ten nezastavíme, ale můžeme se podívat proti proudu času a rozpomenout se na první krůčky. Jak jsem pásl husy, chytal karásky (malé rybky) v mokřinách za vesnicí a jak voněly, když je maminka pekla. První slova ze slabikáře ve škole (1932), první vyrobená radiostanice... úspěchy v práci a různá ocenění a vyznamenání. Nic nebylo zadarmo. Všechno stálo mnoho usilovné práce a času, který se již nikdy nevrátí. Je tu stáří a zbyly nám jen vzpomínky na to, co bylo hezké a dobré. Já mám dnes radost ze svých šesti pravnoučat, čtyř vnučat a dvou synů. Syn Jaroslav mě přiměl, abych své životní příběhy sepsal. Mé příběhy na počítači přepsal Ladislav. Neměl to jednoduché, bylo to 17 verzí.

Marieves, Příjemky a Husí Packa. To jsou tři dědiny na Vysočině, ve kterých jsem prožil své mládí. Osadu, ve které jsem se 6. února roku 1926 narodil, založil v roce 1811 pro své poddané Josef Jáchym Vančura z Řehnic (1766-1827), majitel Chotěbořského panství. Po své druhé manželce, Marii Oldřišce La Motte-Frintropp, ji pojmenoval Marieves. Chalup bylo celkem dvacet a stály po obou stranách rovné cesty. Uprostřed byla hospoda, naproti zvonice se zvonem a na kraji osady byl rybník s obecní studní. Všechny chalupy byly stejné, každá uprostřed poměrně velké zahrady. Na každé zahradě bylo několik ovocných stromů a na okraji u cesty záhony s květinami. Za nimi byly záhonky se zeleninou potřebnou pro kuchyň a vzadu za domem bylo hejno slepic a hus. Ke každé chalupě patřila i políčka, asi 2 hektary, která byla rozložena po okolí tak, aby jich každý měl několik s různou kvalitou. V létě, když to všechno na zahrádkách kvetlo, bylo to hezké jako z pohádky a svědčilo to i o dobrém vkusu majitelů. Velmi příjemné bylo v té záplavě květin posezení na lavičce venku před domem.

Dnes žije v Marievsi kolem 86 stálých obyvatel, jeden z nich je i můj bratr Ladislav, který žije v domě číslo 17. V domě po rodičích. V této osadě Marieves jsem strávil celé své dětství. Dříve totiž Marieves náležela k malé vesnici - Počátkám. V roce 1957 však došlo k odtržení a osada tak byla sloučena s Příjemkami. Nejprve se tedy naše osada jmenovala Marieves, když ji však za socialismu sloučili s Příjemkami,

přejmenovalo se mé rodiště na Příjemky. Příjemky měly údajně vzniknout v roce 1422, kdy byl dobyt Německý Brod (dnešní Havlíčkův Brod), a to ve známé bitvě u Habrů. Ta se odehrála 8. ledna roku 1422 poblíž města Habry. Tehdy bylo uskupení ustupujícího vojska druhé křížové výpravy, jemuž velel italský vojevůdce Filippo Scollari, poraženo postupujícími husitskými oddíly v čele se slepým Janem Žižkou. Po vítězství u Habrů husité pronásledovali vojska vojevůdce Scollariho až k hradbám Německého Brodu, kde ještě téhož dne svedli další úspěšnou bitvu v otevřeném poli. Dne 10. ledna poté husité město Německý Brod obsadili. Část obyvatel města však ještě stihla utéci a požádala město Chotěboř o ochranu. Chotěboř obyvatelům tedy vymezila oblast, kde se mohli ukrýt. Oblast dnešních Příjemek. Název osady tak vznikl od slova přijatý. Během husitských bouří vznikl také název místního rybníka

Kacíř, který leží mezi Příjemkami a Chotěboří. Alespoň tak se to traduje. Měšťané z Chotěboře měli část husitských vojsk při husitských bouřích zahnat do stodol, které zapálili. Vojska ve stodolách postupně umírala a zůstal po nich jen popel. Tento popel poté měšťané naházeli do tamějšího rybníka. Rybník byl podle upálených husitů, kacířů, následně pojmenován Kacíř.

Z třináctky do sedmnáctky

Poprvé jsem světlo světa spatřil v Marievsi 6.2.1926 v domě číslo 13 u svých prarodičů, kde bydlela od dětství moje maminka Marie (nar. 1905), za svobodna Novotná. Kmotrem mi byl bratr mého tatínka, strýc Ladislav z Českého Herálce. Když se maminka provdala za mého tatínka, Jana Kavalíra (nar. 1898), koupili společně v Marievsi dům s číslem 17. Dům, který stál o dva domky a jednu hospodu vedle stavení mých prarodičů. Tento dům odkoupil tatínek od pana Exnera, válečného invalidy z první světové války. Stavení koupil i s panem Exnerem a také jeho rodinou, manželkou a třemi dětmi. Jednalo se o tzv. výměnek. Odkoupené stavení bylo ve strašně špatném stavu, doslova na spadnutí. Uprostřed jedné místnosti, ve které se žilo, stál kůl, který podpíral strop,

Der Taufmatrik: Nr. 7 Lit. EE S. 28 Lauf. Nr.: 8
 Křestní matriky: Čís. 7 lit. EE str. 28 čís. post.: 8

Geburts- und Taufschein. Rodný a křestní list.

Nr. Exh. 2695
 Cts. exp.

Tag, Monat u. Jahr	der Geburt narozeni	6. 11. 1926 (1900 arach. rok)	
Den, měsíc a rok	der Taufe sv. křtu	14. 11. 1926 (1900 arach. rok)	
Name des Kindes Jméno dítěte	Jaroslav		
Geburtsort Hausnummer	Misto narozeni Cislo domu	Gerichtsbezirk: Soudní okres:	Chotěbuz
Religion Náboženství	römisch-katholische řínsko-katolické	Geschlecht: Pohlaví	weiblich ženský
VATER OTEC	Kavalír Jan Chalický, učitel při hospodě v Mariáši, č. 13, manž. s Janou Kavalírovou, rozenou v České Hradci, č. 15 a Frankův dům Josefa Nováka, samháři z Václavce, narozen 15. IX. 1898, v České Hradci rozen Štirnho.		
MUTTER MATKA	Marie, Chalická, manž. s Janem Novákem, rozená, rozená v Mariáši, č. 13 a Frankův dům Josefa Nováka, samháři z Václavce, narozen 11. VII. 1905, v Mariáši, č. 15, Chotěbuz.		
Priester Kněz	Mnišek Jaroslav, učitel.		
Pate und Zeuge Kmotr a svědek	Jan Jan Kavalír, učitel v České Hradci; Marie Kavalírová, kř. učitelka v České Hradci.		
Hebamme Porodní asistentka	Frankův dům Marková a Pěšáková, č. 15, Chotěbuz.		
Anmerkung Poznámka	~		

Gegeben vom Dekanat-Pfarr-Amte in
 Dáno z děkanství - farního úřadu v

Chotěbuz

am 20. dubna 1927.
 dne

Jaroslav Jan Chalický

aby se nezhroutil. Podlaha v místnosti byla pokryta jen několika shnilými prkny, na zbylé části země byla už jen hlína. Rodina Exnerova měla vzadu ve stodole postavený přístěnek, malý prostor, určený k bydlení. Pět lidí tak bydlelo v jedné maličké místnosti. Vchod měli Exnerovi naštěstí vlastní, na opačné straně stavení, potkávali jsme je tudíž prakticky jen na dvoře. Tatínek tento dům panu Exnerovi postupně splácel. Peníze vkládal dle vzájemné dohody do kempeličky na Příjemkách, ze které si mohl pan Exner pravidelně vybírat určitý finanční obnos.

Já si pamatuji už jen na hlavu rodiny, pana Exnera, a jeho dceru Jiřinu. Pan Exner byl totiž taková typická figurka, vypadal jako Švejk, jako voják Švejk z knihy Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války od Jaroslava Haška. Ale úplně přesně. Do sebemenšího detailu. Nemám však bohužel žádnou jeho fotografii. Tento náš soused Švejk existuje jen v mé paměti. Dcera Jiřina byla slušná hezká dívka, která patřila, jak se dříve říkalo, k těm lepším. Chodila totiž do osmiletého gymnázia a chtěla studovat. Měla vysoké cíle, které jí mohli její rodiče dopřát. Nepotřebovali totiž, aby jim dcera pomáhala na poli, žádné políčko totiž ani neměli. A nemuseli řešit ani svou finanční situaci. Měli pravidelný příjem z invalidního důchodu pana Exnera a také ze splátek mého otce za dům. Nemuseli tedy poslat dceru někam do učení, aby pro rodinu následně vydělávala peníze. Jiřina tedy mohla v klidu studovat. Na gymnázium chodila z Marievsi také Anežka Lacinová, jejíž otec byl stejně

jako otec Jiřiny válečný invalida. Pan Lacina přišel v první světové válce dokonce o obě nohy. Pohyboval se tedy jen díky hadru na zemi, po kterém se šoupal. Manželka pana Exnera, ani jeho dva synové mi v paměti neuvízli. Synové, jestli jsem je někdy vůbec potkal, byli již ve službě u nějakého sedláka na statku, kde pracovali jako čeledínové. V Marievsi se tedy vyskytovali jen zřídka.

Když moji rodiče polorozbořené stavení odkoupili (1928), chtěli je samozřejmě rychle opravit, aby se v domě mohlo bezpečně bydlet. Tatínek tedy nakoupil cihly a další potřebný materiál pro opravu a chystal stavbu. Němci mu však při první příležitosti nově nakoupené cihly zabavili. Byla druhá světová válka a cihly prý potřebovali pro vlastní nezbytnosti. A to především na stavbu obrovských vojenských skladů, které měly být nedaleko Marievsi v Polenských lesích. Cihly tatínkovi tedy zabavili, ale on tuto nespravedlnost však nemohl vydržet a brzy za Němci na stavbu vyrazil. Přemlouval je, popisoval rodinnou situaci, vážný stav našeho domu, až se jeho snažení nakonec setkalo s úspěchem. Německého důstojníka přesvědčil, aby se přijeli na naše rozpadající se stavení osobně podívat. Byli jsme tedy zachráněni. Když totiž Němci na vlastní oči spatřili kůl podpírající strop a hlínu na zemi místo podlahy, rozhodnutí o zabavení cihel zrušili. Tatínek tak musel bezodkladně začít s opravou a náš dům přestavět. Se stavbou mu tenkrát pomáhal celá vesnice. Dodnes si pamatuji, jak náš domek po přestavbě vypadal. Když se vešlo dovnitř stavení, do tzv. síně, po levé

Nejstarší fotka Kavalírů, děda Josef s rodinou

Tato fotka je nejstarší fotografie Kavalírů a podle strýce Ládi je na této fotce:

- Zleva první je Josef, bydlel do své smrti ve Vansdorfu Hradní 204 (*1893).
- Prostřední nahoře je Jan můj otec (*1898 - †1975).
- Po pravé straně je Ladislav (*1900 - †1982) otec strýce Ladislava.
- Dole zleva je Robert (*1904 - †1980), který bydlel v Kameničkách,
- zprava Adolf (*1907 - †1919), který zemřel se svojí maminkou po první světové válce na následky úplavice - nemoci, kterou přinesl do rodiny Ladislav, který nemoc přežil.
- To děvčátko je Marie (*1909) vdaná Němcová ve Studenci.
- Babička Františka rozená Nováková (*1871 - †1919)
- Děda Josef (*1867)

straně se nacházel vchod do světnice a po straně pravé dvířka do chlíva. Ze světnice poté ústil ještě vchod do ložnice. V domku vykopali také sklep, kde jsme uskladňovali brambory, a na dvorku stála dřevěná kadibudka, tedy záchod. Měli jsme dobré bydlení. Oproti předchozí jedné místnosti s kůlem uprostřed to byl převratný luxus.

Po přestavbě domku jsme se už mohli pohodlně nastěhovat do nového. Když se však rodiče nadobro odstěhovali od prarodičů, do domku číslo 17, mě jaksí u prarodičů v domě číslo 13 zapomněli. Vyrůstal jsem tedy u rodičů mé maminky, babičky Františky a dědečka Vincence Novotného. Samozřejmě, že mě tam rodiče nezapomněli. Měl jsem však ještě dva bratry, Jana a Ladislava. Bylo nás hodně a rodiče neměli tolik prostoru, a vlastně ani peněz a času, věnovat se třem dětem. Maminka s tatínkem byli totiž zemědělci. Od rána do večera pracovali na poli, měli toho až nad hlavu, a proto jedno ze svých dětí nechali u prarodičů. A jelikož jsem byl ze všech dětí nejstarší, byl jsem to právě já, kdo zůstal u babičky a dědečka. U nich jsem bydlel až do osmé třídy újezdní školy měšťanské. Poté jsem se přestěhoval také k rodičům.

U své babičky a dědečka jsem měl vše, co jsem potřeboval. Navíc jsem u nich prakticky jen přespával. Každý den hned po škole jsem totiž musel se svými bratry pomáhat na poli u rodičů. Tehdy se výchova dětí neprožívala tak jako dnes. Nejdůležitější bylo každé dítě nakrmit, ošatit a jinak děti vyrůstaly tak říkajíc nadivoko. Lidé mívali mnoho dětí,

a nemohli se o každé z nich 24 hodin denně starat. Navíc byli lidé na vesnicích většinou zemědělci. Museli tudíž pracovat od rána do večera na poli a na péči o děti nezbývalo moc času. Osada Marieves byla navíc tak maličká, že jsem měl prakticky v každém domě nějakého známého či příbuzného.

Vždyt můj tatínek pocházel z osmi dětí. Jeho sourozenci byli Ladislav, Josef, Robert, Marie, Adolf, Antonín a František. Adolfa, Antonína a Františka jsem však bohužel nikdy nepoznal. Antonín a František zemřeli pár měsíců po narození a Adolf ve věku dvanácti let. Od mé maminky jsem měl zase strýčka Josefa, s kterým jsem bydlel u mých prarodičů. Babička Františka měla bratry Jindřicha a Josefa. Josef bydlel na Husí Pacce, Jindřich na Příjemkách. Dědeček Vincenc měl bratra Františka, s kterým se pravidelně vídal a který bydlel také v Marievsi. Marieves pro mě tedy představovala jednu velkou rodinu do, které patřila také fena Geba, se kterou jsem si hrál a která s velkou oblibou lovila zajíce na polích a pokládala je pokaždé na práh domu mých prarodičů.

Rodiče mého tatínka bydleli v Českém Herálci v části zvané Familie, a tam jsme jezdili na návštěvy. Předcházející fotografie pochází asi z roku 1914, všichni ti mládenci nahoře byli vojáci včetně jejich otce v první světové válce. To znamená čtyři z jedné rodiny a babička zůstala se třemi dětmi sama doma bez jakéhokoliv zabezpečení.

Vincenc a Františka

Dědeček Vincenc, Vincenc Čeněk Novotný, abych byl úplně přesný, otec mé maminky Marie, mě vychovával velice přísně. Já jsem byl také pěkný uličník, asi jako každý malý kluk. Zpětně se mu tedy ani nemohu divit. Navíc jsem byl také velice zvědavý. Vše mě lákalo, přitahovalo a musel jsem tomu přijít za každou cenu na kloub. Jako i v případě dědečkova granátu, který si přivezl z první světové války. Byl to takový velký granát, který měl dědeček schovaný vbedně napůdě. Potají jsem se pokaždé vkrádal napůdu, otevřel bednu a granát začal rozebírat. Fascinovalo mě, jak to mohl vůbec někdo vymyslet. Dědečkův granát, to byla taková velká mosazná koule s různými závity, otvory a uvnitř této koule byl černý prášek. Už tehdy mě zajímalo, jak to asi funguje,

a chtěl jsem s granátem dělat nejrůznější pokusy. Naštěstí k tomu však nikdy nedošlo. Dědeček mě vždy včas objevil a já experimenty nestačil uskutečnit. Opravdu naštěstí. To by totiž nastala velikánská pohroma. Právem jsem tak od dědečka dostal vždy výprask. Výchovné metody mého dědečka se dnes neuznávají, ale tehdy byly běžné. Babička Františka (nar. 1884), to byla zase správná hospodyňka. Ještě moji dva synové, Jaroslav a Ladislav, dodnes vzpomínají, jak pro ně měla při každé návštěvě usušená jablka, velké množství křížal, které oni měli tak moc rádi. A jak jim také nalávala mléko z velkého hrnce, tzv. kamenáku, a připravovala nejrůznější dobroty.

U prarodičů jsem od narození bydlel se strýcem Josefem, bratrem mé maminky, který se narodil v roce 1913. Babička s dědečkem měli více dětí, všechny však v dětství zemřely. Zůstala jim jen má maminka a strýc Josef. Když si vzpomenu na strýčka, ihned se mi vybaví jedna taková příhoda. Když jsem totiž začal po páté třídě navštěvovat Újezdní školu měšťanskou v Chotěboři, která byla vzdálená čtyři kilometry od Marievsi, půjčoval jsem si od svého strýčka Josefa jízdní kolo. Chůzí zabrala cesta do školy mnoho času. Pokud tedy člověk vlastnil bicykl, byla to ta nejsnazší a také nejrychlejší možnost dopravy. No a jednoho dne, když byla mobilizace, se strýček Josef při jízdě na svém kole vyboural. Zlomilo se mu přední kolo. To však nějakým zázračným způsobem spravil, dal dohromady a kolo opět jezdilo. Pár týdnů po této události Josef narukoval na vojnu. Jízdní kolo tedy stálo u prarodičů na

Babička Františka s vnučaty Emilkou, Járou a Ládíkem

dvorku a nikdo je nepoužíval. Proto jsem se v době strýčkovy nepřítomnosti, nic netuše, že bylo kolo bourané, bicyklu vesele ujal a jezdil na něm do školy do Chotěboře. Při cestě do školy jsme se ještě spolu s mými spolužáky s oblibou předjížděli, závodili jsme a vymýšleli na kolech různé akrobatické kousky. No a jednou, když jsme takhle s kamarády opět závodili, mi spravované kolo prasklo a zaseklo mezi vidlice. Já přelétl přes řídítka a dopadl na zem. Byla to strašná rána. Tehdy jsem omdlel a jeden z kamarádů, můj spolužák, jmenoval se Motl, mě na zemi musel křísit. Na nic jsem nějaký

čas nereagoval, ztratil jsem vědomí. Naštěstí jsem se však po pár minutách probрал, a spolužák Motl mě opatrně dovedl k babičce a dědovi. Byl to hrozný zážitek. Dodnes mám husí kůži na těle, jen si na to vzpomenu.

Když se strýc Josef vrátil z vojny, bydlel doma u rodičů. Krátce na to se však oženil a do domu přivedl svou paní. Paní Emílii, za svobodna Emílii Pleskačovou z Bílku. Byla to velice milá dívka a říkali jsme jí všichni Emka. Když se Emka nastěhovala k Josefovi do domu mých prarodičů, musel jsem opustit svůj pokojík a spát společně s prarodiči v jedné místnosti. V druhé místnosti, o něco menší, v mém bývalém pokojíku, spal právě strýc s Emkou. V domě tedy začalo být poměrně těsno, a proto jsem se přestěhoval ke svým rodičům do již přestavěného domu č. 17. Na strýcovu ženu Emku si pamatuji velice dobře. Byla to moc hodná dívka. Chodila se mnou pokaždé brečet, když jsem dostal od dědečka výprask. Soucítila se mnou a mojí bolestí. Také u prarodičů na zahradě vysázela jahody a já je tak vůbec poprvé v životě ochutnal - velké zahradní jahody -. Strýc Josef měl poté s Emilií dceru Emílii a syna Františka. S dcerou Emilkou si hráli ještě moji dva synové, když byli malí. Dům mých prarodičů Josef po smrti dědečka Vincence zdědil. Babička Františka s nimi bydlela ještě dlouhou dobu po dědečkově smrti.

Dětství na Vysočině

Území Vysočiny leží v oblasti Českomoravské vrchoviny. Na jihu se nachází Jevišovická pahorkatina, na severu Javořická pahorkatina s nejvyšší horou Javořice (836,5 m.n.m.), západ tvoří Křemešnická vrchovina a sever Žďárské vrchy, kde se nalézá druhý nejvyšší vrchol Devět skal, který je o pouhý 0,1 m nižší než hora Javořice. Úmoří Severního moře do Vysočiny zasahuje povodím Labe, které krajem neprotéká, voda do Labe však odtéká řadou menších řek, z nichž nejvýznamnější je řeka Sázava. Jihovýchodní polovina kraje patří k úmoří Černého moře a povodí Dunaje, které do kraje vstupuje menšími řekami, například Svratkou a Jihlavou. Na Vysočině se nachází mnoho kulturních památek, hradů, zámků a také dvě chráněné

krajinné oblasti, kterými jsou Žďárské vrchy a Železné hory. Z kulturních památek byly tři zapsány na seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Jsou jimi historické centrum města Telč, poutní kostel svatého Jana Nepomuckého u města Žďár nad Sázavou a dále židovská čtvrť, židovský hřbitov a Bazilika svatého Prokopa v Třebíči.

Tak to je můj kraj, ve kterém jsem strávil celé dětství. Pamatuji si, že v okolí Marievsi a Příjemek bývalo hodně zvířectva a rostlin, které postupně úplně vymizely nebo se vyskytují čím dál méně. Jedním z příkladů jsou čejky, kterým se říkalo také kýhavky, jelikož neustále křičely, „kýhy, kýhy.“ Byli to ptáci podobní rackům, kteří se vyskytovali u Malé a Velké Louže. Tak se říkalo bažinám, které byly okolo Marievsi. Přes tyto bažiny vedla cesta z dávných dob, tzv. Stará cesta, která začínala v Sobíňově, a vedla přes Marieves až do Počátek. Když jsem byl malý, říkávalo se, že jel po této cestě jednoho dne vápeník, který do bažin spadl i s povozem a už v nich zůstal. Bažiny tady už nenajdete. Byly vysušeny a čejky, které dříve žily v okolí bažin, dnes v blízkosti těchto vesnic také nenajdete. V potocích a struhách kolem Marievsi se vyskytovali také raci, na které chodili velice rádi moji synové s dědečkem ze Sobíňova. Raky chytali, babička je poté uvařila a kluci s chutí vykousávali masíčko z klepítek, které chutnalo jako kuřecí maso. U potoků se také běžně vyskytovaly ondatry, které z Vysočiny vymizely úplně. Všude v lesích rostlo také plno

hub. Hříby, bedly, lišky, syrověnky, srnky čili lošáky jelení. Sbírali jsme také borůvky. Na ně jsme společně s ostatními dětmi chodili každý den a každý musel nasbírat 3litrovou bandasku. Borůvky jsme většinou sušili nebo zavařovali, aby byly do buchet v zimě. První borůvky jsme však museli dovést paní hraběnce Dobřenské zadarmo na zámek do Chotěboře. Lesy, do kterých jsme chodili na borůvky, jim patřily. Byla to povinnost ještě z doby roboty neboli poplatků, že jsme je mohli v jejich lesech sbírat. Z nich jsme také dělali borůvkové víno, na které jsem se pokaždé velice těšil. Do 5 litrové sklenice od okurek se dala vrstva borůvek, vrstva cukru a celé se to nechalo takových čtrnáct dní stát. Borůvky mezitím pustily krásně šťávu a tato šťáva oslazená cukrem se následně ředila vodou a popíjela. Byl to moc dobrý nápoj. Proč se tomu říkalo víno, to nevím. Alkohol v tomto nápoji totiž nebyl.

Moji rodiče chodívali také na tzv. Lásku. Pracovali v lesích, které patřily hraběti Dobřenskému, který sídlil na svém zámku v Chotěboři. V lesích káceli stromy. Chvojí a drobné větve si mohli ponechat pro svoji potřebu na topení v kamnech. Chvojí doma rozsekali na menší kousky, které svázali do otýpek, které uklidili pod střechu, aby uschly a dobře hořely. Dále vysazovali na pasekách po těžbě stromů nové sazenice stromů. Proč se tomu říkalo Láska, nevím.

Všude kolem mého domova se vyskytovalo na loukách také velké množství motýlů, kterými jsem byl vždy fascinován.

Proto jsem si také z jednoho kurníku od slepic postavil pěstírnu na motýly. Nasbíral jsem si housenky, v kurníku je vykrmil listím, ony se poté zavěsily, zakuklily, až se vylíhli krásní motýli. Nejkrásnější okamžik vždy nastal, když motýl lezl z kukly ven. Křídla měl celá pomačkaná, jak s nimi však začal hýbat, křídla se nafukovala a začala nabírat tvar. Nakonec se roztáhla jako vějíř. Abych krásu motýlů zachoval, pokopal jsem jim hlavičku krátce po vylíhnutí lihem. Tím jsem je usmrtil, následně jsem propíchl tělíčko špendlíkem a rychle natáhl jejich křídla, aby ztuhla ve správné poloze. Tímto způsobem jsem postupně nasbíral velké množství motýlů. Měl jsem babočku kopřivovou, babočku paví oko, otakárka fenyklového, otakárka ovocného a mnoho dalších.

Jako většina dětí ve vesnici jsme mnoho hraček neměli. Hráli jsme se tedy s tím, co bylo doma. Byly to například cívky od nití a jiné podobné věci, anebo jsme si je s pomocí rodičů vyráběli. Hlavním materiálem byla kůra z borovice tlustá až 5 centimetrů, kterou nám rodiče donesli z lesa. Z té se za pomoci nože a trochy fantazie dala vyrobit celá řada hraček, například lodičky, domečky, autíčka a další. Na kreslení jsme měli papír od cukru, do kterého balili cukr v obchodě. Jednalo se o cukrové homole dlouhé asi 1,5 m, které v obchodě nasekali na drobnější kusy a balili ho do papíru z homolí cukru. Ten byl z jedné strany černý a z druhé bílý a na tu se dalo kreslit.

V zimě, kdy nebyla žádná práce na polích ani v lese, tkali rodiče na tkalcovských stavech koberce a tak si přivydělávali

nějakou korunu, aby mohli splácet dluh, který měli na barák. Tkalcovský stav měli v každém stavení. Na některých stavech se tkali koberce i se vzorem i v několika barvách. Funkce tkaní byla řízena dřevěnými kartami širokými asi 5 cm a dlouhými asi 40 cm podle velikosti stavu. V každé kartě byla řada otvorů, kterými se ovládalo zvedání nití osnovy a tím se vytvářel v koberci obraz, například jelena, srny či výjevy ze života. Tyto karty byly navinuty na válci a umístěny na nejvyšším místě. Napínání osnovy bylo závažím, které otáčelo hlavním válcem, na který se navinoval hotový koberec. Výrobu řídil faktor, který dovezl materiál, převzal hotové koberce, prohlédl kvalitu a vyplatil mzdu. Takto se ve světle petrolejových lamp vyráběly koberce v širém okolí. Ženy si zase vydělávaly necováním (síťováním) sítek na vlasy. Ty se vyráběly z ženských vlasů, které se navazovaly a vytvořily tak dlouhou nit, která se navinula na vidlici, a pomocí válečku, který určoval velikost ok, se vytvářela síťka. Systém podnikání byl stejný jako u koberců.

Jako malý kluk jsem se chodil často s kamarády koupat do obecního rybníku, kde byla velká hráz s několika dírami od ondatr. Tento rybník s hrází stál na kraji Marievsi a stojí tam dodnes. U rybníka se často zdržovali i cikáni. U rybníka byl sice umístěn nápis „Potulným cikánům vstup zakázán“, ale mnoho se na to nedbalo. Kočovných společenství bylo několik druhů. Pilníkáři, kteří vyráběli pilníky, vrtáky, lopaty a podobné nástroje, které pak po vesnici prodávali. Dále společnosti, které

hrály divadlo, kotláři, kteří spravovali hrnce, a také ti, kteří nedělali nic a příležitostně kradli.

Na začátku roku 1945 se objevili v Marievsi tak zvaní národní hosté. Přijeli k nám do osady s vozy, na kterých byl naložen veškerý jejich majetek. Národní hosté byli v Marievsi ubytováni v hospodě po dobu jednoho týdne, aby mohli načerpat síly a postupovat dál na západ. Byli to tzv. uprchlíci, etničtí Němci, kteří v obsazovaných územích zabírali zemědělské usedlosti, továrny a jiné podobné statky. Povinností obecních úřadů bylo zajistit jim přechodné ubytování a vybavit je na další cestu. Jejich přítomnost vyvolávala negativní reakce hlavně proto, že se vědělo, o koho jde. Po týdnu pobytu však národní hosté odjeli, Rusové totiž postupovali rychle.

Měl jsem kamaráda Slávu Novotného ze Střížova, se kterým jsem se vídal prakticky každý den. Hodně jsme toho spolu podnikali. Například jsme již tenkrát přemýšleli nad tepelnými čerpadly, která se dnes ve velkém využívají u novostaveb. Teplo jsme chtěli brát z rybníka, což se dnes běžně dělá. Tenkrát to však ještě nikdo neznal. Škoda, že jsme si nenechali náš nápad patentovat, mohli jsme dnes být oba hodně bohatí. Byli jsme tenkrát ale ještě příliš mladí a nad těmito věcmi nepřemýšleli. Se Slávou Novotným jsme zůstali velice dobrými přáteli i v dospělosti. Vždy, když jsme přijeli s dětmi a manželkou za rodiči do Marievsi, dorazil přítel Sláva na návštěvu.

Hezké vzpomínky z dětství mám také na našeho pejska Alíka, který byl velký dobrák a doslova závislý na mé mamince.

Chodil s ní dokonce i sbírat švestky, které byly vždy po ránu spadlé pod stromem. Maminka tyto švestky sbírala do košíku, některé z nich však rovnou snědla a pecky vyplivovala na zem. A Alík dělal to samé. Pecky vyplivoval do trávy stejně jako maminka. Krásně se to od ní naučil. Na obou bylo také vždy znát, že chodí na ovoce, oba totiž na podzim ztloustli. Stejně jako Alík byla k mamince připoutána také naše kočka, která ale švestky nežrala. Po zahradě tedy chodili často ve třech. Maminka, Alík a kočka. Největší legrace nastávala vždy večer, když šla maminka zavírat slepice do kurníku. Slepícím se totiž moc nechtělo, a tak je maminka musela postrkovat, aby se neloudaly. Naše kočka toto chování od maminky okoukala, a když mamka zrovna neměla čas, popoháněla slepice do kurníku sama. Byla to opravdu nevídaná podívaná.

Svátky v Marievsi

Naše vesnička byla malá a chudá, ale zvyklosti a tradice se v ní dodržovaly. Začátkem roku na Tři krále obcházeli celou vesnici starší chlapci, zastavili se u každého stavení, zazpívali kolední píseň a na domovní dveře napsali křídou K+M+B. To znamená, že se tu zastavili tři králové, Kašpar, Melichar a Baltazar. Hospodyně jim za to dala výslužku, zpravidla několik jablíček či koláčky nebo vajíčka.

K oslavám narozenin T. G. Masaryka se pálila vatra na plácku uhasičské zbrojnice. Vatru z polen postavili hasiči a večer ji zapálili. Sešli se kolem všichni občané ve svátečním oblečení se svými dětmi. Pan řídící z místní školy přednesl projev a společně jsme zazpívali několik národních písní a nakonec „Teče voda teče“ a státní hymnu. Po tomto svátečním aktu jsme se v klidu rozešli. A byly tu Velikonoce. Zvony, jak praví bible, odletěly ve čtvrtek do Říma, aby jim papež požehnal, a vrátily se až

v sobotu ráno. Zvonění, které určovalo denní rytmus obce, se ujala místní mládež. Sešli se všichni kluci brzy ráno, seřadili se do průvodu na kraji vesnice a za zvuku svých klapáček a řehtaček většinou vlastní výroby prošli celou vesnicí, to je Marievsí, Příjemkami, Husí Packou a nezapomněli ani na rodiny Maškovu a Melounovu, které bydlely na samotě na kraji lesa. Celou dobu kluci vyvozovali zvuky za svých nástrojů. To se opakovalo ráno i večer až do soboty, kdy se vrátily zvony z Říma a ujaly se řízení denního života v obci.

Na Velikonoce se barvila také vajíčka, a to slupkami od cibule nebo zeleným žitem. Pekly se také boží milosti, jidáše, perníčky a velice často také chleba, který se však pekl v průběhu celého roku. Pamatuji si, jak jsem neustále přenášel kastrol na chleba od maminky k babičce. Navzájem si ho půjčovaly a nevymývaly, aby se v něm držely potřebné kvasinky. Chleba se pekl nejčastěji s kmínem. Já však měl nejraději chleba s fenyklem. To byla pro mě největší pochoutka. Chleba s fenyklem byl však vzácností a měli jsme jej jen občas od našeho dědečka, který nám jej koupil přímo u pekaře, z tzv. zlaté lopaty. Další lahůdkou, na kterou vzpomínám, byla pracharanda. Prášek z nasušených hrušek, který se sypal na teplé bramborové knedlíky. Pracharandu jsme měly jako děti také moc rády.

Na Velikonoce, Velikonoční pondělí se zase chodilo na koledu. Celá parta kluků z vesnice chodila od stavení ke stavení, kde bydlela nějaká děvčata, a tam koledovali. Pomláz-

ky jsme si všichni pletli sami, a to buď ze 4, nebo 8 proutků. Na Velikonoce se také vždy hodně zpívalo a povídalo.

Dospělí chlapi sedávali u silnice a vyprávěli si příběhy z 1. sv. války, které osobně zažili, nebo si povídali o tom, co je kde nového, kolik má která kráva telat, a takhle se scházeli v průběhu celého roku. Dříve se lidé vůbec mnohem více setkávali a vše si přímo z očí do očí vyříkali. To už se dnes moc nevidí.

Potom byl svátek „Božího těla“, ale ten se slavil v Chotěboři, kde byl náš kostel.

Následující neděli po Božím těle byla u nás pouť. To k nám přijeli různí kočovní obchodníci a kejklíři a rozložili své obchody kolem silnice od hospody až na plácek u hasičské zbrojnice. Mezi nimi byla i střelnice a houpačky, prodejce zmrzliny a jiných pamlsků. Také máčené okurky se tu prodávaly. Odpoledne se konal průvod od křížku na kraji obce a cesty do Počátek ke křížku na plácku u hasičské zbrojnice. Někdy se průvodu zúčastnil i kněz z Chotěboře, jindy jen ministrant. Pokaždé průvod doprovázela místní kapela, která po skončení průvodu zavedla všechny do hospody, kde se vše zakončilo tancovačkou. Poutí byla příležitostí k návštěvám. K nám zpravidla přijížděli příbuzní z Českého Herálce.

V každé vesnici se stavěla májka. Po pouti se konala další slavnost a to bylo kácení májky. Termín byl vždycky dohodnut tak, aby nebyl současně se sousední vesnicí. Vesnice mezi sebou soutěžily, kdo bude mít delší a lepší májku. Kácení májky byla slavnost, která u nás začínala průvodem

Účastníci masopustního průvodu v Marievsi

s muzikou od křížku na kraji vesnice. V čele průvodu vezli na kárách dědka a bábu, kteří měli májku skácet. Bylo to malé divadlo. Oba dva se stále hádali, častovali se pepřnými výrazy, až se jim nakonec podařilo máj podříznout a skácet. Jakmile májka dopadla na zem, vznikla mezi domácí a cizí mládeží rvačka o věnec. Věnce byly dílem domácích dívek. Rvačku ukončil řízný pochod a dovedl mládež a dospělé k tancovačce do hospody. Neděli po Dušičkách bylo u nás posvícení. Posvícení císařské jsme nedrželi. Nebyli jsme s císařem pánem zadobře. Slavnost posvícení se dříve slavila

v každé vesnici v jinou dobu a trvala zpravidla několik dní. Lidé se během této doby navzájem navštěvovali, veselili, jedli a popíjeli, a zároveň si také mohli odpočinout od práce. Jelikož však bylo posvícení v celé zemi v jinou dobu, zavedla jeho výsost, císař František Josef II, jednotné posvícení, tzv. císařské posvícení (Havelské posvícení), které bylo v celé zemi v jeden den. Tato slavnost byla totiž někdy velmi rozverná a lidé mnohdy zanedbávali práci delší dobu než pouze během posvícení. Když se posvícení slavilo v jedné vesnici, shromáždili se v ní vždy i lidé z okolních vesnic a slavilo se vlastně společně. Měnilo se jen místo, kde slavnost posvícení probíhala. Výsledkem tedy byly neustálé oslavy a žádná práce, čemuž chtěl císař vyhlášením jednotného posvícení zabránit. To se mu však stejně nepovedlo. Ba naopak. Lidé pak slavili obě dvě posvícení, jak to své, tak i to císařské. Práce tedy stála mnohem delší dobu než předtím.

U nás jsme slavili jenom své posvícení. Na posvícení se sjela, ale spíš sešla, řada známých a příbuzných. Tentokrát to bylo bez průvodů a různých okázalostí, ale muzika v hospodě hrála a všichni tancovali. Byla to nejdůležitější podzimní slavnost, na kterou se každý těšil. V tomto období bylo již dost čerstvé mouky, vajec, zralých švestek na povídla a na posvícenské koláče, někde i vypálená slivovice, zkrátka ideální doba ke slavení. Také husy byly již vykrmeny a připraveny na pekáč. U nás se pekly každý rok, někdy i dvě. Posvícenské husy nás vlastně nic nestály, jen trochu soli a práce. Celý rok se pásly

na zahradě a potom, než šly na pekáč, se vykrmily šiškami, na které jsme sbírali klásky obilí, které zbyly na polích. Tyto husy se u nás pekly také na Martina, tzv. Svatomartinské husy. Husa se snědla a vlastně z ní nic nezbylo. Maso se snědlo, o kosti se postaral pes a peří se v zimě sedralo, aby nás hřálo v peřinách. Nic se nevyhodilo. Vesele se popíjelo a jedlo i několik dní.

Byl podzim, zima se přibližovala každým dnem. Na polích obilí bylo sklizeno, dokončovalo se vybírání brambor. Všechna práce mimo vyorávání se dělala ručně. Suchá bramborová nať se páčila na malých ohničkách, ve kterých se pekly brambory. Vůně a chuť takto upečených brambor byla výborná a nenahraditelná. No a byl tu Mikuláš. Na Mikuláše jsme se jako děti těšily, a bály současně. Bylo to vyúčtování dobrých a špatných skutků našeho života za celý rok. Mikuláš, s tím to šlo a ani anděl mně nevadil, i nějakou tu písničku, modlitbu nebo říkánku tu se podařilo vykrotat, ale byl tu i čert. A ten připomínal naše lumpárny za celý rok a vyhrožoval, že si nás vezme s sebou do pekla a našim slibům o polepšení moc nevěřil. Nakonec se to podařilo nějak urovnat slibem, že budeme poslouchat a nezlobit. Potom jsme od anděla dostali nějaké dárky. Někdy jen brambory, uhlí nebylo, či nějaké pamlsky či jablíčka. Všechno dobře dopadlo a hlavně, že čert si nikoho nevezal, i když měl připravený pytel.

No a Vánoce byly přede dveřmi. V dnešní době si lidé nedokáží představit Vánoce bez hromady cukroví, množství dárků

a stromečku s barevnými ozdobami a blikajícími žárovičkami. Dnes je všeho hojnost. Vždy tomu tak ale nebylo. Zvlášť u nás v Marievsi, chudé osadě, kde se většina obyvatel živila zemědělstvím. Na vánoční stromeček se tehdy věšela jablička, ořechy, linecké pečivo a papírové řetězy. Prodávaly se v té době tedy také ozdoby s hákovým křížem, ty u nás doma ale neměly v žádném případě místo. Papírové řetězy se vyráběly z barevných papírů. To si pamatují ještě Jára s Ládíkem, kteří tyto řetězy vyráběli s mojí maminkou. Z barevných papírů se vystřihávaly proužky, které se vždy stočily do kolečka, konce kolečka se k sobě přilepily a nasadil se další proužek papíru. A takhle se stříhalo a lepilo, dokud nebyl celý řetěz hotový. K lepení se používala směs, která se vyráběla z hladké mouky a vody. Ozdobičky na stromek jsme vyráběli také z izolačních elektrikařských trubek, tzv. špaget, z kterých se tvořily mašličky. Tyto mašličky se vždy propíchny jehlou s nití a navlékly za sebe, až z nich byla dlouhá šňůra plná mašliček. Na stromek se umísťovaly také svíčky na miskách, které byly přilepené na plechové skřípce. Při pálení těchto svíček se ale musel dávat velký pozor, aby nevznikl požár. Často se totiž stávalo, že lidé na svíčky zapomněli a stromek vzplál. Své manželce jsem proto později vyrobil vánoční svíčky z elektrických žárovek, které požár způsobit nemohly.

Na Štědrý den jsme se nikdy nepostili. Nebylo to u nás zvykem. Zlaté prasátko jsem proto nikdy v životě neviděl. K štedrovečerní večeři se ale tradičně smažil kapr, který se u nás

připravoval i za války. V okolí Marievsi bylo hodně rybníků, takže jsme kapra pokaždé od někoho dostali. Rybí polévka se u nás však nevařila, jelikož ji můj tatínek nemohl ani cítit. Když byl totiž za války v Rusku, kde rybí polévku vařili velice často, dostal k ní veliký odpor. V Rusku byla totiž příprava rybí polévky velice prostá. Rybka se chytla, hodila do hrnce s vodou a vařila, dokud nebylo maso měkké. Každý si asi dokáže představit, jak musela být tato polévka ohavná. Cukroví se u nás peklo každý rok, i během války, kupované tehdy k mání ještě nebylo. Na Vánoce jsme si vyráběli také domácí čokoládu z kaka, margarínu a cukru. Tato podomácku dělaná čokoláda se ještě horká vlévala do plechových formiček, z kterých se po jejím ztvrdnutí vyndávala. Čokoládu dělala nejen má maminka, tuto tradici převzala také manželka, která ji vařila našim synům a ti ji vyzobali z tácu s cukrovím vždy jako první. Příprava tradičních kutelek, zázvorek, muziky, pučálky, jahelníku nebo třeba štědráku, pokrmů, které se v domácnostech dodnes připravují, se u nás nedělala a také se tehdy nekupoval vánoční stromek. Ten se totiž jednoduše přinesl z lesa.

Před štědrovečerní večeří jsme se vždy všichni pomodlili, v průběhu večeře si povídali, smáli se, poté se rozdali dárky a před půlnocí se šlo na půlnoční až do vzdálené Chotěboře, která byla vzdálená dobré 4 kilometry. Na půlnoční jsem chodil s dědou. Živě si dodnes pamatuji na závěje sněhu a oblohu plnou hvězd a zářící Mléčnou dráhu. Takovou nádheru již dneska není mož-

né vidět. Obloha je plná světla z přesvětlených měst, kde se takto vyplývá spousta energie úplně zbytečně a která bude lidstvu v budoucnosti chybět.

Na Štědrý den jsme zpívali koledy a také s kamarády obcházeli vesnice a dívali se do oken domů, jak má která rodina nazdobený stromeček. Na Štěpána jsme poté chodili od baráku k baráku na koledu. Na adventní věnec a názvy jednotlivých adventních nedělí si už ale nepamatuji. To jsme u nás nějak nevedli. Lilo se u nás ale olovo, pokud tedy nějaké zrovna bylo, a mimo to jsme na Vánoce krájeli také jablíčka a pouštěli si svíčky ve skořápkách po vodní hladině. Mnoho tradic se ale u nás na vesnici nedodržovalo. Souviselo to totiž vždy s tím, jak byla vesnice movitá a Marieves patřila mezi ty chudší. Pod stromeček jsme si tedy nadělovali pouze drobnosti. Nebo tedy Ježíšek nám je naděloval. Podstatné pro nás všechny však vždy bylo, že se sešla celá rodina a byla pospolu po celé období Vánoc.

Na lyže jsme v zimě nikdy nechodili, přestože jsem prožil celé dětství a mládí na horách a lyže jsem doma měl. Nebyl na to nějak čas a vlastně jsem po tom ani nijak netoužil. Myslím si, že v té době nebylo lyžování ani tolik moderní. To je trend až v dnešní době. Navíc sněhu bylo po celou zimu všude tolik, že jsme z té sněhové nadílky byli už otrávení, natož abychom po něm ještě sjížděli na lyžích a užívali si jej. Dokonce jsme ze sněhu dělali i sněhové tunely, kterými se dalo volně procházet. Tolik sněhu u nás pokaždé bylo.

Bratr Jan a nešťastná bílá káva

Moje maminka Marie, za svobodna Novotná, se narodila 11. července roku 1905 v Marievsi. Tatínek Jan 15. září roku 1898 v Českém Herálci, části obce Herálec v okrese Žďár nad Sázavou. Kde a při jaké příležitosti se moji rodiče potkali, to dodnes netuším. Nikdy jsem se na to ani jednoho z nich nezeptal, nebo mi to možná vyprávěli, ale já už to zapomněl. Opravdu nevím. V každém případě Příjemky a Český Herálec neleží hned vedle sebe, přestože kraj je to stejný. Kraj Vysočina. Mohu se tedy pouze domnívat, jak to tenkrát asi bylo. Můj tatínek obchodoval v mládí s dobytkem. Nejspíš tedy jednoho dne vyrazil za obchodem i do Marievsi, kde domlouval prodej dobytku s dědečkem Vincencem, otcem mé maminky. Při té příležitosti se

nejspíš také setkal s mojí maminkou, do které se zamiloval. Alespoň takhle nějak si to v mysli představuji. Jak to bylo ale doopravdy, to se již bohužel nedozvím.

Maminka se za tatínka provdala v roce 1924 a dva roky na to jsem se narodil já. V roce 1928 bratr Ladislav a v roce 1931 bratr Jan. Láďa pracoval po celý svůj život v kamenolomu. Nejprve jako běžný zaměstnanec, poté jako ředitel. S manželkou Marií se jim narodili dva synové, Ladislav a Slavomír. Bratr Láďa dodnes žije v Marievsi, v domě našich rodičů. Druhý bratr, jmenoval se Honza, byl o pět let mladší než já. Dodnes si pamatuji, a to jsem byl maličký, jak se Honza v domě mých rodičů, v domě č. 17, narodil. Porodní bába šla totiž ihned po porodu do domu k babičce Františce a dědovi Vincencovi na kafičko, aby jim mohla vše podrobně vyprávět. Já seděl tehdy potichu vedle ní u stolu a bedlivě naslouchal každému slovu. Ten den si tedy dodnes pamatuji. Honza se vyučil stejně jako já radiomechanikem. Do učení však jezdil do Havlíčkova Brodu, zatímco já do Vojnova Městce. Celý život se živil spravováním rádií a televizorů na Vysočině. Se svou rodinou, manželkou Miladou, dětmi Janem a Ivou bydlel v Bílku. Osadě, která ležela asi dva kilometry za Příjemkami. V Bílku koupil Honza pěknou vilku od pana Vitejčka, který měl v této osadě koloniální obchod. Ve vilce měl Honza také svou pracovní dílnu. Nacházela se v předsíni, hned za vchodem.

Honza byl velice zábavný člověk. Upovídaný, stále s širokým úsměvem na tváři. Lidé, kteří potřebovali spravit televizor,

k němu moc rádi chodili. Během opravy si totiž vždy s každým popovídal, probralo se, co je kde nového, pilo se kafičko, a takhle nějak to u bratra chodilo. Panovala u něj velice příjemná atmosféra. Honza však bohužel brzy zemřel, a to v 54 letech. Celý jeho odchod proběhl za zvláštních okolností. Když se Honzova dcera Iva provdala, a to za pana Josefa Uchytila, přála si po svatbě bydlet se svým novomanželem. Odstěhovala se tedy od rodičů a s Pepou začali stavět domek v Chotěboři. Při stavbě domku se hodila každá ruka, a tak i Honza své dceři hodně se stavbou pomáhal. Jak byl však ale v rozmachu stavby a stavění, rozhodl se, že začne rekonstruovat také svou vilu v Bílku, a do oprav se pustil velice záhy. Prakticky ihned po dokončení domku dcery Ivy. Rekonstrukci započal broušením a natíráním palubek. Naneštěstí si však k natírání palubek zvolil Luxol. Lak, při kterém se muselo vždy dbát, aby se dotýčný, který lakem natíral, nenadýchával zplodin z laku se uvolňujících. Honza si však těchto opatření nevšímal a palubky natíral luxolem dokonce v uzavřeném prostoru, na půdě. Pár dní na to celý zežloutl a musel jet ihned do nemocnice. Ve špitálu mu lékaři naordinovali nejrůznější medikamenty, po kterých záhadné zežloutnutí naštěstí zmizelo, a Honza tak mohl jít domů.

Když byl Honza v nemocnici poslední den, dostal před odchodem ještě bílou kávu ke snídani. Po této nešťastné kávě však opět zežloutl a jeho ošetřující lékař se proto rozhodl okamžitě jednat. Důvodem zežloutnutí podle jeho

Svatba Honzy a Milady

Svatba Ladislav a Marie

domněnky, již nemohl být Luxol, ale špatná funkce slinivky. Bratra proto ještě ten den operovali. Krátce po zákroku však bohužel zemřel. Bylo to v pátek 14. ledna 1985. A jak je obecně známo, kdo se dostane do nemocnice v pátek, má bohužel smůlu. V sobotu a v neděli totiž v nemocnici nikdo není, jen služba. Nevím, co je na tom skutečně pravdy, ale říká se to tak.

I když se má žena Jarka dostala do nemocnice ve čtvrtek, také bohužel zemřela. Doktoři jí v krvi zjistili přemnožené bílé krvinky, tedy že něco není v pořádku. Další testy jí však naplánovali až na pondělí, čtyři dny na to. Pondělí se však již nedožila. Manželka zemřela v sobotu večer 8. března 2015. Je tedy asi jedno, v jaký den se člověk dostane do nemocnice. Důležité je, s jak vážným problémem do nemocnice vstupuje a také na jaké doktory má zrovna štěstí. Co bylo tedy skutečným důvodem Honzova předčasného úmrtí, se dodnes neví. U nás v rodině se to však vypráví ve spojitosti s lakem Luxol, který započal bratrovy zdravotní problémy.

Život v osadě

ŽNĚ

Oba moji rodiče pracovali jako zemědělci a já s bratry jim na poli musel pomáhat. Pracovali jsme všichni společně, celá rodina. Žádné jiné pomocníky jsme neměli. Práce bylo tedy opravdu mnoho. Přesto jsme však s bratry stíhali chodit i do školy. Doma nás rodiče nechávali jen ve vážných případech. Jakmile jsme však ze školy přišli domů, museli jsme okamžitě na pole, nebo třeba pást krávy, které jsme vlastnili. Na pastvině jsme vždy čekali, dokud se krávy dostatečně nenapásly. Pak jsme je odvedli domů, i když často dovedly domů právě ony nás. Pamatovaly si totiž velice dobře cestu zpět. Možná i lépe než my. Maminka a tatínek měli políčka o celkové výměře 2 hektarů, na kterých pěstovali brambory, žito, oves a hrách. Pšenice u nás nerostla,

protože jsme bydleli příliš vysoko. Tu jsme tedy nikdy nepěstovali. I když dnes ji prý v Marievsi už běžně sejí. Já si na práci na poli už tolik nevzpomínám, přeci jen je to už hodně dávno. Překvapil mě však můj syn Jaroslav, který si stále pamatuje, jak prarodiče v Marievsi zapřahali krávu za žebříňák a jezdili s ním na pole. Syn si také uchovává v paměti, jak se dříve kosilo, mlátilo a skladovalo obilí. Což dnes člověk může vidět snad už jen na černobílém snímku.

„Obilí se sekalo ručně kosou a práce se muselo účastnit více pracovníků. Jeden obilí vždy sekl, druhý poté chodil posečené obilí ručně sbírat do náruče. Obilí nesmělo na poli za žádnou cenu zmoknout, naopak muselo vždy dostatečně vyschnout. Z posbíraného obilí se proto povříslы svazovaly snopy. Snopy se poté po šesti až osmi kusech stavěly k sobě do kruhu, klasy směrem nahoru, a vznikali tzv. panáci, kteří dočasně chránili obilí před zvlhnutím a napadením škůdci. Já jsem chodil do Sobíňova na brigádu, za 2.30 Kčs na hodinu, kde jsem vyráběl již zmíněná povřísla. Proto si vše tak dobře pamatuji. Když se obilí po vysušení v panácích přivezlo domů, rozvázalo se a vkládalo rovnou do mlátičky nebo do stodoly k uskladnění a pozdějšímu vymláčení. Mlátička, to byl zemědělský stroj, kterým se oddělovalo zrno od stonků obilí a plev

Můj dědeček Jan měl také mlátičku. Na vstupu této mlátičky byl umístěný válec opatřený tlustými kovovými zuby, který se pohyboval v komoře se stejnými zuby postavenými proti zubům na válci. Do válce se poté vkládalo sklizené obilí

a probíhalo první mechanické narušení klasů. Po průchodu mlátičkou vypadly ven vyschlé stonky obilí, tedy sláma. Přitom byly z klasů vyklepávány také plevy a zrní. Zrní se muselo následně ještě vyčistit od zbytku plev. Obojí se tedy vložilo do násypníku (tzv. mlejnků) a poté bylo škvírou vháněno do proudu vzduchu, v tzv. fukaru. Fukar, to byl takový větrník, který středem nasával zrna, a jelikož byla tato zrna těžká, padala dolů na síta, kdežto lehké plevy vylétávaly ven. Zrna se poté ještě dosoušela, dávala do pytlů a následně uskladňovala na půdě.“

SLEPICE

Můj syn Jára také dodnes vzpomíná, jak se se svým bratrem Ladislavem těšili pokaždé k babičce a dědečkovi. Nemohli se dočkat okamžiku, kdy jim prarodiče dovolí hledat zanesená slepičí vejčička. Některé slepice je totiž nenesly v hnízdě, ale někde jinde, na tajném místě. Tam si vejčička schovávaly, aby z nich posléze vynesly kuřátka. Jára s Ládkem tak pokaždé prohledali celou půdu a také kůlnu. Byla to pro ně velká kovbojka. Pátrali jako detektivové po zanesených vejčích. Z důvodu, aby slepice snášely pravidelně vejce v hnízdech, a ne někde jinde, na nedostupném místě, vkládalo se jim do hnízda sádrové vejčičko, tzv. podkladek. Byla to finta. Když měly slepice podkladek v hnízdě, myslely si, že do hnízda už snesly a že mají tedy snášet i nadále.

Svačina na poli. Tatínek s maminkou, bratr Láďa, manželka Jarka a děti Jára a Ládík.

KRÁVY

Zemědělství, to byla práce na plný úvazek, na celý den. Řehole. Jen ve chlévě bylo třeba dávat kravám nažrat, 2x denně je podojit, hnůj vykydat a celý chlév uklidit. Moji rodiče tak museli každý den vstávat ihned po rozednění a spát chodili, jak se říká, se slepicemi, aby měli dostatek sil na následující den. Když byly žně, museli být rodiče po rozednění již na poli. A když trochu oschla rosa, pustili se do sečení obilí. V případě senoseče byla rosa pro snadnější práci naopak vítána. Na sekání trávy se proto chodilo brzo ráno.

DRUŽSTVO

Nepamatuji si, že by měli moji rodiče někdy nějaké volno, dovolenou. To dříve vůbec neexistovalo. Lidé, kteří měli hospodářství, si nemohli dovolit někam odjet, nechat hospodářství bez dozoru. V tomto směru pomohla zemědělcům až zemědělská družstva, která umožnila, aby měli lidé více volného času. Díky družstvům byli lidé vykoupeni z té neustálé 24 hodinové práce, z té dřiny, a mohli tak například navštívit nějaká rekreační střediska. V naší osadě Marieves se založilo družstvo ještě před příchodem vlády komunistů. Založil je můj tatínek, který však žádný komunista nebyl. Ve společné práci, družstevním hospodaření, však viděl výhody. Jednoho dne po dohodě se sousedy tatínek objednal stroje, které společně zaplatili. Než však stačil tatínek stroje vůbec vyzkoušet, komunisté mu vše zabavili, a nové stroje poté použili do jiných družstev. V naší vesnici bylo později také založeno JZD. Rodiče museli za směšný peníz pozemky pronajmout a v družstvu pracovat. Půl hektaru půdy si mohli rodiče ponechat jako tzv. záhumenek. Do JZD museli rodiče odevzdat také naše dvě krávy. Tatínek je v družstvu poté krmil a maminka několikrát denně dojila. Přesto všechno to však byla mnohem lepší práce než dříve. Rodiče pracovali v kravíně nebo na poli každý den určitý počet hodin a po odpracování této doby měli volno, což dříve nikdy neměli, protože museli neustále něco dělat. Ovšem ono volno vypadalo tak, že po příchodu domů z JZD následovala práce na záhumenku a péče o domácí zvířectvo.

Po roce 1989 neměli rodiče nárok na restituci za pole, bylo totiž pronajaté, ale dostali pouze peníze za krávy. Rodiče už ale hospodařit znovu nezačali, protože byli staří a unavení. Pozemky proto pronajali družstevníkům.

Přestože měli rodiče s příchodem družstev více volného času, na dovolenou třeba k moři se bohužel nikdy nepodívali. Nejprve na to neměli peníze a poté, podle jejich slov, už na to nebyl dostatek sil. Za hranice jsem se v průběhu svého života podíval až já. Navštívil jsem se svou rodinou Polsko, NDR, Jugoslávii, Bulharsko, Krym, Egypt a další země. Nejdostupnější zemí bylo Bulharsko a Jugoslávie. Tam bylo vždy krásně teplo, na plážích se třpytil zlatý písek a v restauracích se podávalo velice chutné jídlo. Tam jsem jezdil nejraději. Za minulého režimu se však také hodně cestovalo po Československu. Každý podnik měl svůj ROH rekreační objekt, do kterého jezdili zaměstnanci na rekreace. ROH bylo v té době „největší cestovní kanceláří“ v Československu a členství zaměstnanců bylo v tomto odborovém hnutí prakticky povinné a automatické. Byl to jakýsi projev loajality k režimu, podobně jako účast ve volbách nebo prvomájovém průvodu. Pro zaměstnance organizovalo ROH také nejružnější rekreační a společenské aktivity (například k Mezinárodnímu dni žen). Na Vánoce poté pořádalo vánoční besídky s nadílkou pro děti zaměstnanců a rozdávaly se také velice oblíbené vánoční kolekce, které se přidělovaly podle počtu dětí v rodině. Pamatuji si, že vánoční kolekce existovaly již za mého dětství, v období

první republiky a také za protektorátu. Prodávaly se běžně v obchodech. Dovolit si je však mohl pouze ten, kdo na to měl. Za protektorátu poté pouze ten, kdo měl na kolekci potravinový lístek. Byly totiž na přiděl, a také samozřejmě dost peněz.

Jelikož hospodářství vyžadovalo péči o zvířata a pole každý den, pracovali moji rodiče běžně i v sobotu. V tento den se však před rokem 1939 obyčejně nepracovalo. Válka ale vše změnila a sobota se tak stala oficiálně také pracovním dnem, kdy chodili lidé do zaměstnání a děti do škol. Po roce 1945 se práce v sobotu zrušila, po nějaké době se však pracovní sobota opět obnovila a následně se chodilo v sobotu do práce jen dopoledne. To si pamatují i Jára s Ládíkem, chodili každou sobotu do 11 hodin dopoledne do školy. Od 60. let se střídala jedna sobota pracovní, jedna nepracovní a pětidenní pracovní týden byl navrácen až v roce 1968. I po roce 1968 však byly některé soboty vyhlášeny jako pracovní. Tyto dny měly pomoci dohnat nesplněný hospodářský plán, či sloužily jako náhrada státního svátku, který připadl na všední den. U nás doma byla však sobota vždy pracovní, museli jsme se postarat o zvířata a v době žní také o pole. Sobota byl navíc tzv. úklidový den, kdy se musel poklidit celý dům. Vydrhla se podlaha z prken ve světnici, zametl se dvorek a vycídl každý kout, aby bylo v neděli, kdy se chodilo do kostela, hezky čisto. Jediný volný den byla tedy po dlouhou dobu neděle, kdy si mohli lidé po pracovním týdnu konečně odpočinout. V neděli se chodilo

také do kostela do Chotěboře, a dvakrát do roka poté na pouť do obce Frauenthal, rozkládající se na obou březích řeky Sá-zavy, nedaleko Havlíčkova Brodu. Zhruba 1,5 km od obce stál totiž poutní areál s rokokovým kostelem sv. Anny s křížovou cestou. A na toto poutní místo vzdálené asi 12 km se chodilo pěšky. Na pouť se chodilo také do Havlíčkovy Borové.

ZABÍJAČKY

Dvakrát do roka se u nás v Marievsi dělaly také zabijačky. Když napadl první sníh a poté ještě na jaře. Při takové události se vždy sešla celá rodina a příbuzní z širokého okolí. Z tohoto důvodu choval můj otec Jan vždy jednoho vepřika, a to až do pozdního stáří. Přestože jsme mu to všichni rozmlouvali a říkali, ať prase prodá a nemá už žádné starosti, nenechal si to nikdy rozmluvit. Pokaždé odvětil: „Takhle mám ale jistotu, že když toho pašika zabiju, sejde se celá rodina.“ A měl pravdu. Na zabijačku přijeli pokaždé úplně všichni. Po zabijačce tedy tatínek opatřil hned dalšího čuníka, aby se za půl roku mohlo uskutečnit další setkání.

Tatínek si dělal zabijačku vždy sám. Žádný řezník u nás nebyl nikdy potřeba. Můj tatínek byl totiž velice šikovný. Dokonce si ho zvali i sousedé, aby jim vepřika zabil a naporcoval. Někdy to dělal úplně sám, někdy měl k ruce pár pomocníků, protože se zabijačkou bylo vždy hodně práce. Na začátku každé zabijačky musel tatínek použít jateční pistoli, kterou prase omráčil. Pokud nebyla po ruce jateční pistole, použila se ke

zbavení vědomí zvířete jednoduše rána do hlavy kladivem, palicí nebo sekerou. K vlastnímu usmrcení prasete poté došlo až vykrvácením. Dokud vepř ležel na zemi, prořízla se mu krční tepna a doposud fungující srdce poté vytlačilo většinu tělesné krve. Pod prase se proto umístil lavor, do kterého krev vytékala. Aby se krev nesrazila, musela se stále míchat. To dělaly u nás doma vždy ženy holýma rukama. Po vykrvácení těla prasete se krev poté přelila do větší nádoby, kde se z ní musela vymíchávat vlákna fibrinu. Závěrečným zasolením krve se poté definitivně zamezilo jejímu sražení. Krev se následně donesla do domu a vařila se z ní černá polévka, zvaná také bouřka nebo prdelačka, velice dobrá. Byla to polévka ze silného vývaru, vepřové krve, cibulky, krup a koření. Po vykrvácení se dalo prase do velkých necek, a to tak, aby se do nich prase vážící mezi 100-150 kily opravdu vešlo. Následně se polévalo horkou vodou, aby se napařila kůže na těle, z které se poté pomocí železných škrabek ve tvaru zvonů a řetězů mechanicky odstraňovaly štětiny. K odstranění štětín napomohlo také posypání pomletou kalafunou před napařováním. Pak se prase pečlivě umylo teplou vodou, tatínek mu nařízl na obou zadních nožkách kůži mezi šlachou a kostí v oblasti Achillovy šlachy, a tímto otvorem v bércích se provlékly háky rozporky, na které bylo tělo vepře zavěšeno ve stodole po celý zbytek zabijačky. Prase se poté od shora dolů rozřízlo a po otevření břišní dutiny se opatrně vyndaly vnitřnosti, aby se nepoškodila střeva a jejich obsah neznečistil maso. Střeva se musela také

vyprázdnit, pořádně vyprat, naplnit prejtem a vznikaly tak mezi lidmi velice oblíbené jitrnice. Poté se vyndal a vyčistil žaludek, z jater se opatrně vyjmula žluč, dělala se tlačěnka. Z otevřené hrudní dutiny se vyřízlo srdce. Po všem tom vykučání se prase nakonec rozřízlo na dvě půlky, odřízla se mu hlava, která se zbavila mozku, a z ní se vařil ovar. Společně s jazykem, krkovicí, plecí a lalokem. Na ovar pokaždé všichni čekali, byla to totiž velká pochoutka a zároveň také první maso, které se na zabijačce jedlo. Posléze se dalo veškeré maso vařit, péct, dělал se sulc, některé kusy masa se pověsily a nechaly alespoň tři dny vyvěsit, aby byly měkčí, chutnější a stravitelnější, jako například kotlety či maso na řízky. Zabijačky se dělaly při prvním sněhu, aby byl už ve stodole mráz a maso se tam po uskladnění nekazilo. Tehdy ještě žádné ledničky na vesnici nebyly.

Zbytek masa se dával také udit, aby se zakonzervoval. V síni u mých rodičů byla udírna, ve které byly napříč upevněné trámky, na které se zavěšovaly kusy masa. Pod masem se muselo neustále topit. Mělo to přesný řád. Nesmělo se topit ani moc, ani málo, zkrátka tak akorát, aby se maso dobře vyudilo. Uzení trvalo asi tak dva nebo tři dny a udírny byly dřívě v každém domě. My jsme měli udírnu v síni, ta byla napojená na komín stejně jako kamna. Topeniště bylo však zvlášť a k zátopu se používalo tvrdé voňavé dřevo, nejčastěji borovice nebo dřevo švestkové. Manželka dlouho vzpomínala, jak jí tchán uřezával kousky uzeného přímo z udírny, bylo výborné, úplně

jiné než kupované. Maso z obchodů dnes není maso doopravdy uzené, je připravované chemicky, pomocí tzv. tekutého udírenského kouře, který maso jen osmrdí. V průmyslové výrobě uzení už netrvá tři dny, jako dříve, ale tak 30 minut. Účelem je maso pouze ochutit a aromatizovat. Maso tedy není doopravdy vyuzené kouřem, ale jen uměle ovoněné. Pokud tedy člověk dnes kupuje uzené maso jen v obchodech, už ani netuší, jak uzené maso doopravdy chutná. Proto si dnes na chatách lidé zřizují domácí udírny. To však není srovnatelné s naším řádně vyuzeným. Je to jen jako uzené.

Zabijačky se u nás začaly dělat až za okupace, předtím si to lidé nemohli dovolit. Veškerá zvířata totiž museli prodat, aby získali peníze na obživu. To až za okupace bylo všude více práce. Němci totiž stavěli v okolí muniční sklady, do kterých chodili lidé z obcí pracovat. Můj tatínek a strýc také. Muniční sklady tedy poskytovaly nové pracovní příležitosti, lidé si mohli přivydělávat, a mimo jiné už také nemuseli prase prodat, ale mohli si ho doma zabít a sníst. Vždy však museli mít od Němců patřičné povolení, nahlásit zabijačku předem, a poté také odevzdat kůži z prasete, tzv. krupon, který se používal na výrobu podrážek, a asi 8kg sádla. Zabijačky se pak dělaly i po válce. Za války byla bída, nebyly potraviny. Všechno spolykala fronta. Můj tatínek byl velice pracovitý člověk, dokonce si ještě i v pozdním věku přivydělával jako noční hlídač v kravíně v Marievsi. 3. listopadu roku 1975, v 77 letech, však bohužel zemřel. Moje maminka přežila ta-

tínka o mnoho let. Zemřela v nedožitých 86 letech. Do té doby bydlela ve výměnku u mého bratra Ládi v Marievsi.

Marieves, tatínek s maminkou a jejich děti s manželkami
a vnoučata rok 1974

V současné době se zabíjačky zvrhly na tak zvané grilovačky. V některých obcích obecní úřad využil prázdného hospodářského stavení. Opravil ho a vybavil potřebným zařízením. Poté ho pronajímal na pořádání různých oslav a grilování selete. Stačilo jen na jatkách dohodnout termín a váhu vepřítka, který pak byl dodán zabitý a připravený na grilování. Gril patřičné velikosti a ostatní zařízení bylo ve vybavení objektu. Odpadla tak špinavá práce kolem zabíjení. V objektu byly i místnosti na ubytování. Naše již hodně rozvětvená rodina v poslední době se takto scházela. Jak je vidět na fotografii z Libice nad Doubravou.

Setkání Marieves 1999

Setkání rodiny v Libici nad Doubravou v roce 2003

Jitkov mlýn 2007

František Pleskač a Radioamatér

V Příjemkách, vesnici vedle Marievsi, jsem chodil od šesti let do jednotřídní školy obecné. V rodné Marievsi totiž žádná škola nebyla. V jednotřídní škole obecné jsem strávil pět let a poté jsem pokračoval v Chotěboři na újezdni škole měšťanské (tzv. měšťance), která trvala tři roky. Po uplynutí této doby si mohl následně každý student vybrat, zdali bude ještě jeden rok ve studiu na škole pokračovat. Mohl si udělat tzv. nástavbu. Rozhodnutí bylo na každém studentovi, respektive na každém rodiči. Rodiče totiž rozhodovali o tom, zda svým ratolestem mohou dopřát ještě další rok vzdělání, anebo jim budou muset jejich děti už každý den pomáhat na polích, či jinak pro rodinu vydělávat peníze. Já jsem nebyl nikdy příliš studijní typ, přesto jsem čtvrtý ročník měšťanské školy absolvoval. Moji rodiče měli navíc hospodářství. Starali se o pole, dvě krávy a kozu. Musel jsem jim tedy pomáhat.

Dříve než jsem si začal půjčovat kolo od strýce, chodil jsem všude po svých. Do školy v Chotěboři, která byla vzdálená čtyři kilometry, jsem chodil každý den. Denně jsem tak nachodil minimálně osm kilometrů. Nechodil jsem ale sám, moji dva bratři, Honza a Láďa, a vlastně všechny děti z vesnice chodily s námi. Některé děti vykračovaly po svých dokonce až ze

Strážova či Jitkova. Ty to měly ještě o tři kilometry při každé cestě delší. Našlapaly tedy denně čtrnáct kilometrů. Dříve se chodilo ale všude po svých, nebo v lepším případě, pokud člověk vlastnil kolo, jezdil na něm a ušetřil si tak mnoho času. Většina lidí však kolo neměla a chodila tedy pěšky. Takový automobil nebyl na vesnici vůbec k vidění. Auto byla velká vzácnost. Já jsem se vezl poprvé v automobilu, když se ženil můj strýc Josef, což bylo někdy za druhé světové války.

Vzpomínám si také, jak se v obecné škole jednou použil jako dopravní prostředek žebříňák. Žebříňák tažený koňským potahem. Ve škole se na konci roku pořádaly výlety na různá památná místa. Celá škola s žebříňákem jela tenkrát na výlet k Žižkově mohyle do Žižkova pole u Přibyslavi. Zní to neuvěřitelně, ale opravdu to tak bylo. Žebříňák se v dřívějších dobách používal v zemědělství. Převáželo se na něm seno, tráva, sláma, děti však nikoliv. Nicméně my jsme s ním tenkrát jeli na školní výlet k mohyle, která byla vzdálená 13 km. A jelikož jsme byli ještě malí, chodili jsme do jednotřídní školy obecné, byli jsme „skladní“, a proto jsme se vešli všichni na dva takové vozy. Jak jsme na žebříňáku jeli a na čem jsme seděli, to si už nepamatuji. Bylo to však někdy koncem školního roku a žebříňák byl vyzdobený březovými větvíčkami a vlály na něm fábory. To vidím stále živě před očima. Dnes by byli učitelé za takový výlet jistě trestně stíháni. Nebyl to totiž moc bezpečný způsob přepravy. Tak jako tak nám ale žebříňák ušetřil mnoho času a sil.

Mě odjakživa zajímala technika. Jak jednotlivé přístroje fungují, pro jaké účely a jak se vyrábějí. To byl můj velký koníček. Tohoto mého koníčku si všiml také učitel fyziky na měšťance, pan Procházka, který mi také umožnil, abych v jeho kabinetu vyráběl nejrůznější zařízení, pomocí kterých se dalo ověřit například Ampérovo pravidlo pravé ruky. Mnohé z těchto zařízení následně používal jako pomůcky k výkladu při hodině fyziky. Měl jsem tohoto učitele velice rád, a myslel jsem si, že i já jsem jeho oblíbenec. Proto, když mě jednou vyvolal k tabuli, abych popsals, na jakém principu funguje bouřkový mrak, velice mě překvapilo jeho chování. Ihned, jak mi zadal téma, jsem se pustil do rozsáhlého vysvětlování. Byla to pro mě maličkost. Asi v půlce výkladu mě však tento učitel zastavil a řekl, ať se posadím, že mám ze zkoušení za pět. Nevím, co jsem udělal špatně. Řekl jsem vše, co jsem věděl, hovořil jsem dlouze a obsáhle. Ale to byl možná právě ten problém. Řekl jsem k tématu více věcí, než sám učitel při hodině. Když se nad tím tak zamyslím, ani mé výrobky k výuce učitel nikdy neoceníl. Nikdy také neřekl, že jsem je vyráběl já, přestože se s nimi před mými spolužáky chlubil. Tento učitel fyziky, pan Procházka, byl za okupace spolu s panem učitelem Šidlofem, který učil němčinu, vyhozen ze školy a musel pracovat jako dělník při stavbě vodovodu ze Sobiňova do Havlíčkova Brodu, než jej odvezli do koncentračního tábora. Byl totiž židovského původu. Po vychození měšťanky jsem jezdil každý den na kole do učení ve Vojnově Městci. Jezdil jsem po silnici,

podél které se stavěl právě tento vodovod. Pana učitele Šidlofa jsem tedy viděl každý den, jak kope s krumpáčem nebo odhazuje hlínu lopatou. Bylo to hrozné, každý den ho takhle vidět. Z mé školy bylo za okupace vyhozeno mnoho židovských učitelů. Mimo jiné také můj oblíbený učitel němčiny, Šidlof. Byl to výborný pedagog. Nikdo mě toho už nikdy nenaučil tolik jako on. Tento učitel však válku nepřežil.

Také můj syn Jára vytvářel pro svého učitele fyziky, profesora Jenčovského, na střední škole také nejrůznější přístroje. Dokonce mu Jenčovský dovolil, aby přístroje vyráběl během výuky v jeho kabinetu. Jára navštěvoval radiokroužek a v učební látce byl tedy mnohem dál než ostatní děti. Učitel mu tak mohl dovolit se výuky sem tam nezúčastnit. Když Jára na hodině zrovna byl, nechal jej pan učitel také příležitostně vykládat novou látku spolužákům. Takhle si Jára dodnes pamatuje, jak své třídě vysvětloval, co je to dioda. Járův učitel fyziky byl postrach třídy. Když vešel do třídy, začaly dívky ve třídě brečet, jen se na ně zadíval. Dívkám totiž říkal zásadně jen Mařeno a s oblibou u každé z nich také opakoval větu: „Ty tady tlačíš zadkem židli, na které by mohl přitom sedět nějaký budoucí inženýr. A umíš něco, Mařeno? Neumíš nic.“ Spolužačky Járy měly z učitele velký strach. Jenčovský dívky také s oblibou přesazoval do zadních lavic, aby měli kluci, budoucí inženýři, kteří měli být na rozdíl od dívek společnosti k užitku, v předních lavicích lepší výhled. O techniku a fyziku jsem se dál detailně zajímal a po vychození měšťan-

ky v roce 1940 jsem se chtěl vyučit radiomechanikem. Za zvolený obor může do značné míry bratr hodné Emky, František Pleskač, který byl učitel. Právě tento učitel František stál u zrodu mého zájmu o elektroniku. Chodil totiž pravidelně na návštěvy k mým prarodičům, kde Emka bydlela, a právě při těchto návštěvách si všiml, že mám zájem o techniku, že mě všechny věci s ní spojené zajímají, a tudíž mi předplatil časopis Radioamatér. Časopis, který byl základním informačním zdrojem pro všechny nadšence, zajímající se o techniku. To díky Františkovi Pleskačovi jsem se tenkrát rozhodl právě pro radiomechaniku. Díky němu a časopisu Radioamatér jsem se dostal blíž k tomu, co jsem dělal prakticky celý život.

Po ukončení základního vzdělání na Újezdni měšťanské škole v Chotěboři jsem se chtěl vyučit radiomechanikem. Poslal jsem žádost k některým známým firmám jako Philips, Telefunken, Telegrafia a dalším. Dostal jsem však jen zamítavé odpovědi. Nakonec mě přijal pan Havlík z Vojnova Městce, který měl firmu „Otta Havlík radiozávod s opravnou“. To bylo 15 km od mého bydliště, takže jsem mohl jezdit do učení na kole. Pan Havlík mě dobře znal z mého působení v jeho regionu, kde jsem opravoval rádia bez živnostenského oprávnění, to je načerno. A tak se zbavil konkurence a získal již práce znalého pracovníka, co by učeně. Během posledních ročníků školy jsem vypomáhal v radioopravně pana Kysely, která byla vedle naší školy. Pan Havlík měl dobrou pověst a také dobře vybavenou opravnu. Měl dokonce fungující osciloskop, se

kterým jsem se setkal poprvé. Velmi jsem ho při práci používal. Po mém nástupu do učení s platem 5 Kč týdně jsem dostal do opravy jako první práci bateriový přijímač, který jsem před tím majiteli vrátil jako neopravitelný. Měl vadný transformátor napadený měděnkou a bylo nutno ho převinout, protože se náhradní nedal sehnat. Nemohl jsem říci panu Havlíkovi, že jsem tuto opravu již před tím soukromě odmítl. Nezbylo mně nic jiného, než transformátor vinutý drátem o průměru 0,05 mm pracně převinout a rádio opravit. Byla to moje první práce v učení.

Firma pana Havlíka měla dobrou pověst a taky hodně práce. K Vánocům mně dal pan Havlík látku na šaty. Látky byly v té době na body (lístky) a byl jich nedostatek. Proto jsem si této pozornosti vážil. Firmě se dařilo. Protože byla velká poptávka po radiových přijímačích a velkoobchod dodal ročně do prodeje jen 6 kusů, začali jsme tedy sami vyrábět bateriové přijímače. Byly to 4 lampové superhety pěkného vzhledu a velmi kvalitní.

Firma musela také plnit přikázané zakázky, které pro nás byly nepříjemné. Jednou z nich bylo odstranění krátkovlnného rozsahu ze všech radiových přijímačů v námi určené oblasti, aby byl znemožněn příjem zahraničního vysílání, například Londýn, Paříž apod. Nám byla přidělena mimo okolních obcí i část Brna - Královo Pole. Dobře si na tu akci pamatuji. Byli jsme byli nuceni spát první noc v parku na lavičkách, poněvadž se pořadatelům nepodařilo zajistit ubytování v hotelu. Po

odstranění krátkých vln se musel ladicí knoffík u radia opatřit visačkou, že poslouchání zahraničního rozhlasu se trestá káznicí nebo i smrtí. S majitelem rádia se musel sepsat protokol o tom, že byl majitel poučen o důsledcích porušení zákazu.

Přes tato opatření byla touha po informacích mnohem větší než váha zákazu. Lidé u nás jsou vynalézaví, a tak brzy přišli na to, jak v přijímači obnovit příjem na krátkých vlnách. Stačilo, když se na vstup přijímače připojila cívka z drátu o průměru asi 1 mm, což je běžný telefonní drát a navinula cívka o průměru asi 1 cm asi o pěti závitech a připojila se mezi anténu a uzemnění. Vznikla tak zvaná Čerčilka a přijímač pak přijímal zahraniční krátké vlny. To byl Londýn a další. Takovýto obvod jsem udělal i pro strýce Ládu z Českého Herálce, kde bydlel. Poslal si pro něj dceru Boženu. Po připojení k rádiu se podařilo Londýn poslouchat. I když jeho soused na vesnici o tom asi věděl, byl to Němec zaměstnaný na obecním úřadě v Hlinsku, strejdu neudal. Byly tenkrát jiné poměry.

U pana Havlíka jsem v zimě i bydlel. Bylo nemožné se jakýmkoliv způsobem dopravit do učení a zpět domů. Na kole to nešlo a autobusy nejezdily, silnice byly zaváté. Ubytovali mě v pokoji v prvním patře, kde se netopilo. Proto mi tatínek přivezl velkou peřinu, abych nezmrznul. V pokoji kromě různého starožitného nábytku byly i velké hodiny. Hodiny jsem nic zlého netuše natáhl a rozchodil. Hodiny si klidně tikaly, ale každou čtvrt hodinu přehrály i píseň. Bylo to velmi hlasité a spát se při tom nedalo, Po mnoha pokusech o jejich zastavení

Zahl des Lehrlings L/N 16 707 Číslo učel

LEHRABSCHLUSSPRÜFUNGSZEUGNIS
VYSVĚDČENÍ O VÝSLEDKU ZÁVĚREČNÉ ZKOUŠKY
UČŇOVSKÉ

K a v a l i r Jaroslav

geboren am 6.2. 1926 in Mariendorf
narozen dne 6.2. 1926 v Marievsi

politischer Bezirk Chrudim (Land) Böhmen
politický okres Chrudim (země) Čechy

hat am heutigen Tage vor der gefertigten gemäß §§ 6 und 7 der Regierungsverordnung vom 3. Juli 1943 über die Regelung der Berufsausbildung, Slg. Nr. 200/43, errichteten Prüfungskommission die Lehrabschlussprüfung aus dem Lehrberuf als
ložil dnešního dne před podepsanou zkušební komisí, zřízenou podle §§ 6 a 7 vládního nařízení ze dne 3. července 1943 o úpravě výcviku k povolání, č. 200/43 Sb., závěrečnou zkoušku učňovskou z učebního oboru

R a d i o m e c h a n i k e r mit nachstehendem Erfolg abgelegt:
r a d i o m e c h a n i k s tímto výsledkem:

Kenntnisprüfung gut Fertigkeitprüfung gut
Zkouška věcných znalostí dobře Zkouška zručnosti dobře
Gesamtergebnis gut
Celkový výsledek dobře

Brünn, am 15.11. 1944.
v Brně, dne

Die Lehrabschlussprüfungskommission der Handels- und Gewerkekammer in Brünn
Zkušební komise pro závěrečné zkoušky učňovské Obchodní a živnostenské komory v Brně

DER VORSITZENDE - PŘEDSEDA:

DIE BEISITZER - PŘÍSEDIČI:

DIE BEISITZER - PŘÍSEDIČI:

Em. Frankl *ing. Jureš*

ing. Kozdub

NOTENSKALA STUPNICE ZNÁMEK	1	2	3	4	5
	sehr gut*) velmi dobře*)	gut dobře	befriedigend uspokojivě	genügend dostatečně	ungenügend nedostatečně

*) Wenn der Prüfling auf allen Gebieten der theoretischen Prüfung und in sämtlichen allfälligen Abschnitten der praktischen Prüfung die Note sehr gut erzielt, kann die Bewertung der gesamten Prüfung durch die Beurteilung „sehr gut mit Auszeichnung“ erfolgen. — Jestliže zkoušenec dosáhne ve všech předmětech zkoušky theoretické a ve všech případných oddělech zkoušky praktické známky velmi dobře, může býti posudk k rozhodnutí celé zkoušky posouzen „velmi dobře s vyznamenaním“.

HANDELS- UND GEWERBEKAMMER IN BRÜNN
OBCHODNÍ A ŽIVNOSTENSKÁ KOMORA V BRNĚ

GESELLENBRIEF - LIST TOVARYŠKÝ

Zahl der
Lehrlingsrollen
Celo seznam
učňů 16.707

Die Handels- und Gewerbekammer in Brünn bestätigt, daß
Obchodní a živnostenská komora v Brně potvrzuje, že

Kavalír Jaroslav

geboren am 6.2. 1926 Geburtsort Mariendorf
narodený dne 6.2. 1926 miesto narodení Marièves
politischer Bezirk Chrudim (Land) Böhmen
politický okres Chrudim (země) Čechy
den Lehrberuf Radiomechaniker
vyučil se řádně učebnímu oboru radiomechanik

bei Fa. Ota Havlík, Münchsberg
u fy Ota Havlík, Vojtěv Městec

in der Zeit vom 15. 8. 1941 bis 14. 11. 1944
v době od 15. 8. do 14. 11. 1944
ordentlich erlernt, sich am 15. 11. 1944
podrobil se dne 15. 11. 1944

der Lehrabschlussprüfung vor der Prüfungskommission der Handels- und Gewerbekammer in Brünn unterzogen und diese mit Erfolg abgelegt hat. Infolgedessen wird dem Genannten laut § 7, Abs. 4 der Regierungs-Verordnung vom 3. Juli 1943, Slg. Nr. 200/43, dieser Gesellenbrief ausgestellt.

závěrečné zkoušce učňovské před zkoušební komisí Obchodní a živnostenské komory v Brně a vykonal ji s úspěchem. V důsledku toho vydává se výše jmenovanému podle § 7, odst. 4 vládního nařízení z 3. července 1943, č. 200/43 Sb., tento list tovaryšský.

Brünn, am 8. 1. 1945.
V Brně dne 8. 1. 1945.

Der Präsident
President

Der Generalsekretär
Generální sekretář

L. S.

C. A. T.

jsem rezignoval a nevyspal se. Na štěstí na jedno natažení vydržely hrát dva dny. To jsem si oddechl a hodiny už víckrát nenatahoval. Další povinností bylo provádět údržbu a opravy rozhlasových zařízení v objektech německé vojenské posádky v muničních skladech na Bílku. U této posádky si mě všimnul jeden důstojník, zřejmě mě sledoval při práci a řekl mně. „Pro takové šikovné ručičky jako máš ty, ti po vyučení zařídím ve Vídeňském Novém Městě dobře placené místo v továrně na letadla“. Tento nápad vysokého důstojníka mě vyděsil. O nic takového jsem ho nežádal a nechtěl jsem pracovat pro německou armádu, bál jsem se, že svému slibu dostojí. Na štěstí zasáhli moji kamarádi a zařídili, že jsem se dostal z jeho přímého dosahu. Nevím přesně, jak to udělali, ale po vyučení jsem musel nastoupit u firmy Eckhardt v Chotěboři, vyrábějící vojenskou techniku, kde jsem byl zaměstnán až do konce války. U pana Havlíka jsem se učil celkem čtyři a půl roku, protože o půl roku mi učební dobu pan Havlík prodloužil „z důvodů častých absencí“. Byl jsem pro něj levná pracovní síla, i když mě koncem učení zvýšil plat. Chtěl jsem z učení mít tovaryšský list, a tak jsem musel vrtochy pana šéfa ještě toho půl roku vydržet. Nebyla to ale tak špatná práce. Po absolvování zkoušek u Obchodní a živnostenské komory v Brně jsem tovaryšský list obdržel a mám ho ještě schovaný. Dodnes si ten den pamatuji. Ke zkoušce v Brně jsem jel vlakem. Druhý den byl tentýž vlak vybombardován kousek před Brnem. Měl jsem tehdy velké štěstí. Stáli při mně tenkrát doslova všichni svatí.

Televise na vítr

Vroce 1943, když mi bylo 17 let, jsem postavil na zahradě u našeho domu v Marievsi malou větrnou elektrárnu. Bylo to krátce před vykonáním tovaryšské zkoušky z oboru radiomechanik u Obchodní a živnostenské komory v Brně. Potřeboval jsem se tehdy procvičit v praxi a současně jsem také chtěl, aby v osadě fungovala elektřina. Všichni jsme v Marievsi toužili po elektrické energii, po elektrickém osvětlení a také funkčním rozhlasu, z kterého bychom se mohli dozvídat zprávy z bojišť. Chtěli jsme být informováni o tom, jak a kam ustupují fašistická vojska. Baterií pro napájení radiopřijímačů byl na trhu nedostatek. Byla to nelehká doba. Marieves byla elektrifikována až v roce 1961. Proto byl můj nápad, jak získávat elektřinu pomocí větru, velmi dobrý.

Navíc v Marievsi foukalo neustále, pro větrnou elektrárnu to tak byly přímo skvělé podmínky.

Do štítu chalupy jsem připevnil tyč s vrtulí, jejíž pohyb se převáděl řetězem na dynamo, které vyrábělo proud a nabíjelo akumulátor, který poté sloužil jako zdroj energie. Vymyšlené jsem to měl dobře. První zádrhel však nastal ihned po připevnění tyče s vrtulí na dům. Na jindy větrné Vysočině se najednou nepohnul ani lístek, nastalo několikadenní naprosté bezvětrí, a tudíž nemělo vrtuli co pohánět. Druhý problém na sebe nenechal dlouho čekat. Po několika dnech bezvětrí se přihnala bouře a s ní také silný víchř, díky kterému se otrásal celý náš dům v základech. Báł jsem se, že by se vrtule mohla vlivem větru urvat a při svém pádu na zem někoho zranit. Nezbylo mi tedy nic jiného, než v té vichřici vylézt opatrně po žebříku na střechu a ze zákrytu nastavit tyč, o kterou se lopatky vrtule urazily. Bylo mi ale samozřejmě líto, že má dosavadní práce přišla vniveč. Když silný vítr po několika dnech ustal, namontoval jsem na dům novou vrtuli. Ta se již díky stálému střednímu větru pohybovala tak, jak měla, a pomocí dynama a akumulátoru se tak spolehlivě vyráběla elektrická energie. Bylo vyhráno. Díky tomu jsme mohli v domě svítit, poslouchat rozhlas a také čerpat vodu. Na půdě byl velký sud na vodu, do kterého se díky pohonu z větrné elektrárny čerpala voda. Ze sudu poté vedly trubky do chléva, kde byl kohoutek, kterým se tato voda napouštěla do koryt dobytku. Voda se tudíž nemusela neustále nosit v putnách ze studně a pro nás všechny, hlav-

ně pro tatínka, to byla velká úleva. Menší větrné elektrárny jsem později vyráběl pro lidi z okolí. Prakticky u každé chalupy v Marievsi, Příjemkách, Bílku, Strážově, Sobíňově, Počátkách tak vyrostl větrník. Na vesnici se totiž každá novina šíří rychlostí blesku. Když lidé zjistili, že někdo z jejich okolí umí zajistit proud v domě, ihned jej povolali. Elektrickou energii jsem zajišťoval také v hospodě, která stála vedle domu mých rodičů a patřila panu Léblovi. V hospodě jsem se při víkendových tancovačkách staral o osvětlení. Měl jsem i benzínový agregát, který nabíjel akumulátory a ty poté sloužily jako zdroj energie pro osvětlení. Místo toho, abych proháněl děvčata v kole, honil jsem agregát, aby fungoval po celou dobu tancovačky, když nebyl vítr. Největší větrnou elektrárnu s výkonem 3kW jsme postavili ve vesnici Strážov.

Díky této silné domácí větrné elektrárně se mohlo dokonce i přitápět v domě. Se začátkem televizního vysílání v Československu jsem poté upravil první československý sériově vyráběný televizor Tesla 4001A, který koupil můj bratr Láďa, a to tak, že televizor mohl při napájení z domácí sítě 12V přijímat televizní program. Má větrná elektrárna se tedy stala také zdrojem pro televizní přijímač a v naší vesnici se hovořilo o tzv. televisi na vítr. Ze všeho nejdříve jsem musel upravit napájecí zdroj. Chtěl jsem totiž, aby se televizor napájel z akumulátoru, který se nabíjel z větrné elektrárny. Musel jsem tedy kompletně předělat síťový zdroj. U vchodu do sklepa visela na zdi litinová skříň, ve které byl měnič napětí, který převáděl 12 V

Větrná elektrárna

na 220 V. Díky větrné elektrárně a měniči napětí tak mohl televizor fungovat. A jelikož to byl dlouhou dobu jediný televizor v naší osadě, sešla se tehdy dvakrát do týdne (častěji v té době televize nevysílala) celá vesnice na dvorek mých rodičů a všichni společně sledovali televizní program. Televisor se položil na stůl, před něj se daly lavice, na které se lidé posadili, k tomu babička usmažila bramboráky, popíjelo se a byla velká pohoda. Výsledky mého konstruování byly následně zveřejněny v časopise Amatérské rádio v článku Televisie na vítr.

Uveřejnění článku v časopise mělo však důsledky, se kterými jsem nepočítal. Přišlo mi velké množství dopisů se žádostmi o radu a pomoc. Na první dopisy jsem poctivě odpovídal, ale když se počet dopisů blížil stovce, nebylo to již v mých silách.

Existence v „protentokrátu“

Protektorátu Čechy a Morava se přezdívalo „protentokrát“, a to z jednoduchého důvodu. Lidé totiž věřili, že ono provizorium, ve kterém vládli nacisté, brzy skončí. Byli dokonce přesvědčeni, že válka skončí v neprospěch Německa. Bezpráví a tyranie přeci nemohly trvat dlouho. V lidech tato naděje sice občas slábla, nikdy však nezemřela.

V rodině jsme neměli žádné židovské členy, ani židovské předky. Odvoz do koncentračních táborů se tedy našťástí nikoho z naší rodiny netýkal. Za války však byla bída. Lidé v protektorátu Čechy a Morava sice hladem netrpěli, nějaké potraviny se daly vždy sehnat, ceny však byly vysoké a nabídka velice ubohá. Omezené množství potravin se lidem prodávalo v obchodech prostřednictvím potravinových lístků, které vydávaly obecní a okresní úřady. Potravinové lístky byly v Protektorátu Čechy a Morava za druhé světové války zavedeny od 2. října roku 1939. V prosinci 1939 pak byly zavedeny i poukázky na textil a obuv. Lístky vypadaly jako poštovní známky, na kterých však bylo ještě napsané množ-

ství, tedy gramáž, a dále také, kterých potravin se lístek týkal. Potravinový lístek tedy například vypadal takto: 50 g másla, 100 g cukru, či třeba 100 g masa.

Němci měli podle lístkového systému nárok na více potravin a také na lepší kvalitu těchto potravin. Češi byli poté rozděleni na obyčejné spotřebitele, těžce pracující, velmi těžce pracující, těhotné ženy, šestinedělky a děti do deseti let. Běžný spotřebitel měl týdně nárok na 2900 g chleba (nebo 1200 g chleba a 900 g mouky), půl kila masa nebo masných výrobků, 210 g jedlých tuků a denně čtvrt litru mléka. Tyto hodnoty se postupem doby snižovaly. Úměrně tomu však rostly ceny na černém trhu, které v některých případech stouply až o dva tisíce procent. Přídělový systém přetrval v Československu kvůli špatné hospodářské situaci až do 31. května roku 1953. Člověk musel mít s sebou v obchodě kromě přidělených potravinových lístků také vždy dostatek peněz a především štěstí, aby v obchodě dané potraviny vůbec měli. Dodnes si pamatuji na ceny některých potravin ve smíšeném obchodě u pana Lébbla, který stál na Husí Patce. Buřt stál běžně 50 haléřů a asi pět rohlíků stálo 1 K. Kilo cukru se pořídilo za 6.30 K a mouka za 6.20 K. U pana Lébbla měli také například herinky, či sušené rybičky ve velkých pytlích, které se dávaly prasatům jako krmivo. V době, o které vyprávím, byla mzda 1 K, 1 protektorátní koruna za hodinu pro manuálně pracujícího člověka. Proto chodil také náš tatínek na nádraží nakládat a vykládat vagóny, aby pro

rodinu něco málo přivydělal a mohl tak nakoupit potřebné potraviny. Když však práce nebyla, a ani tedy peníze, zachránilo nás pokaždé naše políčko, na kterém jsme si mohli některé suroviny sami pěstovat a následně také spotřebovat. Toto políčko o rozměrech 2 hektarů, nás tehdy zachránilo před hladem.

Ovoce a zelenina byly v té době velice těžko k sehnání. Proto se lidé také vydávali do lesů, kde sbírali borůvky, maliny, ostružiny a lesní jahody. Problémy byly za války i s dodávkami vajec, tuku a cukru, který se začal z protektorátu vyvážet, a Češi jej postupně začali nahrazovat cukerinem, neenergetickým náhradním sladidlem a med tzv. sladomedem. Sladomed, to byla chemická náhražka medu. Vazká sladká hmota, která poškozovala játra. Proto ji také ještě v průběhu války zakázali vyrábět. Bylo to však jediné sladidlo společně s cukerinem, které se dalo v obchodech koupit. Od roku 1940 se poté nesměla prodávat káva, kakao a ani čokoláda. V době krize se začal dokonce také propagovat odvar z jehličí jako zdravější náhražka čaje. Čerstvé mléko bylo dostupné jen na venkově, ve městech poté pouze v prášku. Nedostávalo se soli a ani koření, které bylo opět kompenzováno chemickými náhražkami. Stejně tak tomu bylo i s džusy, které vystřídaly limonády. Za války se také omezilo čepování piva, a to až o čtyřicet procent. Relativně dostupná zůstávala pouze pálenka. Všeho však bylo pravdu nedostatek. Proto není ani divu, že koncem války stál na černém trhu jeden kilogram

sádla až 1 800 K, kilogram kávy dokonce 9 000 K, přestože před zákazem prodeje činila cena „pouhých“ 30 K.

Za války byly také brambory stejně jako vše ostatní na příděl. Naše rodina si je však mohla pro své potřeby nadále pěstovat na poli. Odvádět se však muselo mléko. Byly to tzv. povinné odvody, které se týkaly všech lidí, kteří doma chovali krávy. Nadojené mléko se u nás v osadě poté nosilo k hasičské zbrojnici a tam se slévalo. Následně se odváželo na nádraží, nebo přímo do mlékárny u Hlinska, kde se mléko zpracovávalo v továrně Nestlé. Odvoz zajišťoval pan Holzmann, to jméno si dobře pamatuji. Z mléka, které rodičům občas zbylo, se poté sbírala smetana a z ní se vyrábělo máslo. V síni u mých prarodičů byla jarmárka, taková skříň, a na ní stál velký hrnec, kameňák. V tomto hrnci bylo nalité mléko, ze kterého babička pokaždé odebírala smetanu a dávala ji zvlášť do hrnce. Moji dva synové si ještě dnes pamatují, jak jim babička nalévala z kameňáku mléko. Františka vždy odkryla kameňák, chvíli foukala na hladinu mléka, aby odfoukla smetanu, která se držela na vrchu, a zbylé mléko nalila klukům do hrnků. Někdy dávala mléko ještě do odstředivky, aby získala i smetanu v mléce přímo obsaženou.

Odstředivka, to byl stroj s ruční klikou, z něhož ústily dvě trubičky. Po mechanickém točení kliky a uvedení odstředivky do pohybu vytékala z jedné trubičky smetana a z druhé mléko. Když se nashromáždilo dostatečné množství smetany, stloukalo se z ní máslo v máselnici. Máselnice měla uvnitř

lopatky, které se uváděly do pohybu stejně jako u odstředivky točením kliky. Do smetany tloukly lopatky tak dlouho, dokud se nezačaly utvářet hrudky. Tyto hrudky se poté sesbíraly, uplácaly a vznikl bochánek másla. Ten se ozdobil, dal do papíru a pak se už nesl na prodej. Každá hospodyně měla příjem pouze z prodeje másla a vajec. Máslo se doma tedy nespotřebovávalo, protože bylo vzácné. Proto je šla moje babička také pokaždé prodat a peníze z prodeje utržené poté sloužily na nákup cukru a soli, k vaření nezbytných surovin. Místo másla se v domácnostech používal margarín.

Za války bylo také omezení na mletí mouky ve mlýně. Přísně se hlídalo, aby si každý namlel jen povolenou část žita či jiného obilí. Náš tatínek se proto rozhodl, že si mouku namele tajně sám, abychom jí měli dostatek, a to doma, na ručním mlýnku. Žito, které jsme si vypěstovali na poli, jsme tedy doma namleli a z namleté mouky pekli žitné placky. Tyto placky nebyly sice moc dobré, jelikož se mlely i s obalovými částmi žita, jídlo to však bylo. Tatínek navíc tyto obaly zrn neodděloval záměrně. Za prvé na to nebyl čas a za druhé obsahovaly tyto obaly pro tělo důležité živiny, vlákninu, vitamíny a minerální látky. Zdravější tedy byla tzv. mouka celozrnná, s obsahem obalových částí zrn, což se dneska propaguje. Přesto se dodnes divím, že se tatínek tehdy nebál, že na domácí mletí přijde gestapo. Tato tajná státní policie totiž prováděla v domácnostech namátkové kontroly. Mohla tedy na naši nezákonně namletou mouku kdykoliv přijít a všechny nás potrestat. Tresty byly dost přísné.

Například za objevení slepice byla stokorunová pokuta a čtrnáctidenní vězení. Trestáno bylo také neodevzdání povinných dávek, a to mnohem tvrději. Odváděné dávky byly navíc neúměrně vysoké. Mnozí zemědělci tak museli kromě svých výpěstků přikupovat ještě další, které odevzdávali, natož aby něco ještě zbylo pro ně samotné.

Také si pamatuji, že jsme museli během války zatemňovat okna a zatahovat tmavé závěsy kvůli náletům. Bylo to přísně hlídané. I když si myslím, že u nás v osadě to bylo poměrně zbytečné nařízení. Marieves a Příjemky byly totiž zapadlé osady, které byly elektrifikovány až v roce 1961. Do té doby se v nich svítilo pouze svícemi, či petrolejkami, které samozřejmě neprodukovaly tolik světla. V naší osadě ubylo za války také slavností a tancovaček. Co jsme měli také oslavovat když to byly zakázané. Občas se sice atmosféra trochu uvolnila, například v období Vánoc a Velikonoc, kdy se dodržovaly české tradice, jinak však panoval všude strach a zármutek.

Odboj

Od malička jsem chodil do kostela, do kostela sv. Jakuba v Chotěboři. Tenkrát jsme my děti musely chodit do kostela, ať jsme chtěly, nebo ne. Kdyby totiž někdo z nás do svatého chrámu nechodil, byly by všechny lumpárny na něj. Lidé by říkali: „To je ten neznaboh, ten vyvrhel.“ Do kostela proto museli chodit úplně všichni a jít tak říkajíc s davem. Ve škole se při katechismu kontrolovala také docházka do kostela. Každý z nás měl knížečku, do které pan farář pokaždé nalepil známku za účast. Znamky měly různé barvy. O Vánocích byly například fialové a na Velikonoce zelené. Mně se do kostela moc chodit nechtělo. Bral jsem to jako ztrátu času. Mohl jsem totiž mezitím venku vesele pobíhat s kamarády, a lépe tak dle mého názoru trá-

vit čas. V Bohu jsem však tenkrát ve svém nitru věřil. Když začala druhá světová válka, bylo mi třináct let. Vše jsem tedy již dobře vnímal a některé okamžiky si ještě dnes živě pamatuji. Nerad však o této době plné krutosti a lidské bezmocnosti hovořím. Vzpomínky mi totiž vhnějí slzy do očí. Především v souvislosti s partyzány, kteří představovali protinacistický odboj. Partyzánské skupiny byly zvláštní složkou odboje, které se vyskytovaly ve všech zemích okupovaných wehrmachtem. Na mnoha územích, jako například ve Francii, Řecku, v Polsku a na Slovensku, vystavili partyzáni nacisty vážným problémům až v letech 1943-1944 v SSSR a v Jugoslávii se jejich síla však rozvinula mnohem rychleji. Za rok 1943 dokázali sověští partyzáni způsobit 9 000 vykolejených transportních vlaků, při nichž bylo poškozeno či dokonce zničeno 6 000 lokomotiv a 40 000 vagonů. Na počátku roku 1944 operovalo za německými liniemi přes 250 000 sovětských partyzánů. K partyzánům se postupně přidávali také osoby pronásledované nacisty a uprchlí sověští váleční zajatci. U nás začaly partyzánské skupiny vznikat v polovině roku 1942, a to především na Moravě. Na jaře roku 1944 působilo v protektorátu již zhruba devadesát partyzánských jednotek, čítajících asi osm tisíc osob. Asi nejvíce dominantní skupinou u nás byl oddíl Jana Husa, který přepadával četnické stanice a přerušoval komunikační spoje.

Já jsem se dostal poprvé do kontaktu s partyzány prostřednictvím Jiřiny, dcery pana Exnera, od kterého rodiče koupili

dům. Jiřina se totiž provdala do Sobíňova za Antonína Starého, přezdívaného Joska, který utekl z pracovního nasazení v říši. Po útěku se stal členem partyzánského oddílu Jana Husa. Já jsem se s Joskou brzy spřátelil a nechával si u něj pokaždé kolo, když jsem jezdil za svou Jarkou, která bydlela ve vedlejším domě v Sobíňově. Ze Sobíňova byla řada partyzánů, kteří operovali za druhé světové války v partyzánských skupinách. Pro partyzány jsem spravoval nejrůznější přístroje, ale o tom nechci už více hovořit. Každopádně si pamatuji, jak mě jednou právě Joska varoval před následujícím nebezpečím. Tehdy mi doslova řekl: „Jardo, dnes do toho lesa u Bílku nechoď na rande, nebude tam bezpečno.“ Neměl jsem tehdy tušení, o co jde. Do lesa u Bílku jsem však toho dne na rande s Jarkou raději nešel. A štěstí, že jsem tak učinil. Partyzáni totiž toho večera vyhodili do vzduchu železniční most. Kdybych tam s Jarkou býval šel, mohl skončit večer velkým malérem. Němci nás mohli v blízkosti mostu chytit a obvinit ze spolupráce s partyzány. Pátého května 1945 od Žďáru ustupovala či utíkala německá armáda směrem na západ v čele s oddíly SS, které obsadily Ždírec nad Doubravou. Na Bílku se bez boje vzdala vojenská posádka pracháren tvořená převážně Rakušany československým ozbrojencům. Ty povzbudil tento úspěch a vydali se na pomoc Žďirci a osvobodit ho. Ke střetu oddílu SS se špatně ozbrojenými dobrovolníky došlo u náspu železniční trati mezi Sobíňovem a Ždírcem nad Doubravou. Tento boj je také označován jako střetnutí u Dočekalovy vody.

Následky byly zdrcující, téměř všechny Němci postříleli, mezi nimi bylo i 23 mých kamarádů ze Sobíňova. Němci měli volnou cestu na Bílek, kde mimo jiných postříleli důstojníky německé armády včetně náčelníka, protože se vzdali a nebojovali. Lidé shromáždění v prostoru před budovou vojenské posádky se před příjezdem německých vojáků s SS rozprchli. Mezi nimi jsem byl i já spolu s Mirkem Halíkem ze Střížova. Utíkali jsme přes pole a kola jsme tam nechali, protože nám překážela v útěku od kasáren. V místě, kde se naše cesty rozcházel, moje do Marievsi a Mirkova do Střížova, se Mirek rozhodl, že se pro kolo vrátí. Nedal si to rozmluvit a tak jsme se rozešli, já směrem do Marievsi a Mirek na Bílek. S Mirkem jsem se už nesetkal a o jeho osudu se dozvěděl až po válce. Němci Mirka na Bílku chytili, odvěkli ho do Havlíčkova Brodu, kde ho brutálně mučili. Pak si musel holýma rukama vyhrabat hrob, a tam ho zastřelili. Tento morbidní čin byl také uveden jako důkaz zvěrstva nacistů u Norimberského procesu. Na Příjemka dorazila skupina pěti tanků Tigr ze Schörnerovy armády a vytvořila za vsí bojové postavení zaměřené na Chotěboř. Krátce po vytvoření bojového seskupení tanků zjistili, že Chotěboř není schopná klást odpor, protitankové zátarasy nebyly aktivovány, tak se sbalili a odjeli přes Chotěboř směrem na západ, aby se dostali do zajetí západních armád. Měli velký strach z postupující Rudé armády za zvěrstva, která způsobili na okupovaných územích. Po silnici od Ždírcce se valila armáda ve dvou pruzích vedle sebe a mezi

tím utíkali vojáci pěšky a tak jsem viděl, jak to vypadá, když v rádiu hlásají „Naše hrdinná armáda se odpoutala od nepřítele, aby zaujala výhodnou polohu.“ Pak přiletěla taková malá dvoumístná letadla, lítala velmi nízko, takže bylo vidět, jak ručně vyhazují bomby na tu přecpanou silnici. Za chvíli to všechno hořelo jako kouřící ohnivá čára, všechno se zastavilo, jen vojáci pěšky utíkali. K večeru přijely tanky Rudé armády, rozhrnovaly zbytky aut do příkopů a uvolňovaly cestu pro příjezd Rudé armády. A bylo po válce.

Mé kolo jsem dostal úplně náhodou zase zpět, a to díky akumulátoru z bicyklu, který si nechal zloděj kola nabíjet v dílně v Havlíčkově Brodě, kde se učil v té době můj bratr Honza radiomechanikem. Právě Honza si mého akumulátoru v dílně všimnul. Můj bicykl měl totiž již v té době elektrické osvětlení. Měl akumulátor, který se dal nabít a poté mi svítil večer na cestu. Akumulátor vypadal jako vojenská svítlna a byl v té době velkou specialitou. Honza tehdy ihned poznal, že se jedná o akumulátor z mého kola a tím to všechno prasklo. Viník, který si kolo přivlastnil, mi ho musel vrátit.

Německá okupační moc byla vůči partyzánům ve všech zemích naprosto bezmocná, a rozhodla se proto situaci ovládnout brutálním odstrašujícím terorem. Partyzáni a jejich pomocníci byli nacisty zastřeleni nebo dokonce pověšeni. Vesnice, v nichž našli Němci úkryt partyzánů, byly srovnány se zemí a jejich obyvatelé bez milosti povražděni. Také můj přítel Joska doslova utekl před smrtí. Schoval se tehdy ve stodole

a díky tomuto svému úkrytu přežil. Po válce dostal za svou partyzánskou činnost od nového režimu hájenku v Krušných horách, kde si s Jiřinou právem konečně spokojeně žili.

Ten pískavej

Tak pod tímto označením, Ten pískavej, jsem byl velice dobře znám ve vesnici Sobíňov. Seznámil jsem se tam totiž s jednu dívkou, slečnou Jaroslavou Boháčovou, která se mi tuze líbila. S Jarkou jsme se potkávali vždy v sobotu na vesnických tancovačkách. Sobota večer, to byl totiž jediný den, kdy si mohla chasa trochu užít a pobavit se po celém tom týdnu namáhavé práce. V neděli bylo navíc volno, takže se mohli lidé také dostatečně prospat a odpočinit si. Na půvabnou Jarku jsem musel stále častěji myslet. Zjistil jsem si tedy, kde přesně v Sobíňově bydlí, a na kole za ní začal tajně jezdit. Byly to krásné výlety plné euforie z nadcházejícího se shledání s Jarkou. Nikdy však nebyly docela tak tajné, jak jsem plánoval. Když jsem totiž pokaždé dorazil do

Sobíňova, musel jsem Jarku nějak upozornit, že jsem již u domu. No a nenapadlo mě nic lepšího, než zapískat. Odvahu jít přímo k vchodu domu jsem jako mladý kluk samozřejmě neměl. Báł jsem se Jarčiných rodičů. Byl jsem proto vždy schovaný za domem a v pravidelných intervalech jsem na Jarku pískal. Nevím, jak jsem si mohl myslet, že pískání nikdo neuslyší. Byl jsem bláhový. Pískání na vesnici totiž slyšeli pokaždé všichni, nejen Jarka. A proto mi také od té doby začali v Sobíňově říkat Ten pískavej.

Ve vesnici Sobíňov se jmenovali prakticky všichni Starý. Byla to vesnice, kde žilo asi 900 obyvatel. Můj budoucí tchán se jmenoval také Starý, Rudolf Starý (nar. 1899). Byl to nevlastní otec Jarky. Vlastní otec, Antonín Boháč, zemřel, když byly Jarce asi dva roky. Zemřel na souchotiny. Mamka Jarky, Anežka (nar. 1901), se znovu provdala, a to za Rudolfa

Anežka Stará s dětmi Jarkou a Jindrou

Starého, se kterým měla syna Jindru (nar. 1934). Vzhledem k tomu, že dům, ve kterém žil můj budoucí tchán s manželkou Anežkou a dětmi, odkoupil od Kudrnů, říkalo se u nich jednoduše u Kudrnů. Chodil jsem tedy za Jarkou ke Kudrnům, ne ke Starým. Rodina Jarky žila v jedné místnosti, které se říkalo seknice. Já si už příliš nepamatuji, jak to tam vypadalo. Syn Jára, který jako malý kluk vnímal samozřejmě vše mnohem intenzivněji, si pamatuje sebemenší detail.

„U mých prarodičů v Sobíňově, rodičů mé maminky, stála v sednici velká manželská postel, kterou babička stlala pokaždé do výšky, aby peřiny hezky zařezávaly s okrajem postele. Přes peřiny poté dávala přehoz. Pamatuji si, jak jsme s bratrem peřiny vždy uhlašovali rukojetí od smetáku, aby vytvořily opravdovou rovinu. Nad manželskou postelí byl pověšen obraz Panny Marie s malým Ježíškem. Po straně místnosti stál gauč, kam si chodil dědeček Rudolf vždy po obědě lehnout. Na druhé straně stála další postel, taková bedna s úložným prostorem, která měla vysoké pelesti. Na této posteli, vršku bedny, babička často krejčovala, stříhala a naměřovala na ní látku. Když jsme k prarodičům s maminkou a bratrem přijeli na návštěvu na víkend, dala se na tuto bednu matrace, peřiny, a s Ládíkem jsme v posteli společně spali. Maminka spala s babičkou v manželské posteli a děda na gauči. V čele manželských postelí stál také jídelní stůl a u stěny byla kamna a kredenc. Kredenc měl uprostřed takový výklenek a nespočet šuplíků okolo. V místnosti poté stála ještě jedna skříň a na skřini stálo rádio. Před skříní byla židle pro hosty, a to bylo vše. Veškeré zařízení domova. Židle pro hosty byla důležitá, protože téměř každý den přišel některý ze sousedů na kus řeči.

Sobíňov čp. 23

Dokud nebyl v domě vodovod, chodilo se pro vodu vždy do studny na dvorek. Když prarodičům poté vodovod zavedli, byl v sekni ve zdi kohoutek, kterým si mohli napouštět vodu. Kanalizace však nadále zavedená nebyla. Proto muselo stát pod kohoutkem vždy umyvadlo, které bylo na štokrleti, a tam se všichni členové rodiny myli. Na toaletu se chodilo ven, dokonce až za stodolu, kde stála kadibudka. Tato kadibudka však nebyla jen tak nějaká. Byla to současně také samoobsluha... Já s Ládkem, jako malí, jsme totiž jednoho dne napsali na prkno nad záchod z legrace nápis Samoobsluha. V té době se totiž samoobsluhy začaly zavádět, byla to úplná novinka. No a my s Ládkem jsme jednu takovou samoobsluhu chtěli také mít. Takže se všichni obyvatelé Sobíňova cho-

V Sobiňově na zápraží. Rudolf Starý (vpravo), jeho bratr Josef, jeho syn Jindra s manželkou Ludmilou a dětmi, Jára s přítelkyní a manželka.

dili na naši samoobsluhu-kadibudku na zahradě dívat. Byla to legrace. Také si vzpomínám, že se v sednici topilo v kamnech, na kterých se také vařilo. Plynový sporák na PB bombu babičce zavedli až v roce 1960. Dům mých prarodičů v Sobiňově stále ještě stojí. Je však kompletně předělaný a naše samoobsluha tam už dávno není. Když zemřela babička Anežka, dědeček se odstěhoval a nvlastní bratr mé maminky Jindra dům prodal asi za 30 000 Kčs nějakým rekreantům. Ti jej poté celý přestavěli.“

Svatba

S Jarkou jsme se po několika letech vztahu rozhodli, že se vezmeme. Bylo mi tehdy 23 let a Jarce 20 (1949). Když však nastal den D a já si šel žádat k nevlastnímu otci Jarky, Rudolfovi Starému, o její ruku, nastaly drobné problémy.

Má rodina byla totiž katolického vyznání, zatímco rodina Jarky evangelického. Obě náboženství mají společnou křesťanskou víru. Víru v jednoho Boha, který v Ježíši Kristu sestoupil na zem, aby spasil člověka, jenž se od Boha odvrátil. Nepatrné rozdíly mezi evangelíky a katolíky však jsou. Tyto diference se však naštěstí brzy smetly ze stolu. Na víru se v té době totiž už tolik nehrálo, tudíž naší svatbě již nestálo nic v cestě a 12. listopadu 1949 jsme si řekli své ANO v kostele

v Chotěboři. Rok na to se nám narodil synek Jára a v roce 1952 druhý syn Ládík.

V pátek před svatbou jsem dostal od náčelníka VTÚ, kde jsem byl zaměstnán, písemný příkaz, že se musím v pondělí zúčastnit důležitého jednání v Tesle Brno. Jako zaměstnanec vojenské správy jsem podléhal přísnému vojenskému režimu a místo na svatební cestu jsem jel na služební cestu. Zda to byla náhoda nebo zlomyslnost, to jsem se nedozvěděl. V té době bylo také zvykem, že nejbližší spolupracovníci dali novomanželům nějaký dárek. Na mě se také složili, ale vybrané peníze závodní výbor ROH zabavil, že se jedná o buržoazní přežitky. Kam se finance poděly, to jsem se nedozvěděl a ani jsem se neptal. Taková to byla doba. Jiní dopadli ještě hůře. Kamarád Vladimír se v té době také oženil, Zažádal si o novomanželskou půjčku. Jeho žádosti úřady vyhověly a půjčka mu byla vyplacena 4 dny před měnovou reformou v plné výši (cca 20 000 Kčs). Všechny peníze podléhaly reformě, takže z nich bylo 400 Kčs, ale splácet musel 20 000 Kčs. Dovolání žádné.

Moje manželka Jaroslava (nar. 28.2.1929), se vyučila pánskou krejčovou ve Ždírci nad Doubravou. Když byli naši synové ještě malí, byla s nimi Jarka samozřejmě doma, aby se o ně mohla starat. Dokonce ani do školky kluci nechodili.

Když však kluci povyrostli a nastoupili do školy, začala moje manželka pracovat v papírnách v Podbabě, poté šla nějaký čas v luxusním obchodním domě Darex na Václavském

Naše svatba

Kdo je na svatební fotografii

náměstí, pracovala na přepážce ve Sportce a také dělala v Pramenu Praha účetní. To měla blízko, hned ve vedlejším domě. Pak ovšem přišlo onemocnění páteře, následovala operace páteře a odchod do částečného invalidního důchodu.

Po válce

Po ukončení války jsem byl zaměstnán jako radiomechanik u pana Hory v Chotěboři. Protože můj zájem o elektroniku byl široký a přesahoval možnosti získání dalších znalostí v oboru, rozhodl jsem se ke studiu na Elektrotechnické průmyslové škole v Kutné Hoře, která právě brala žáky na příští rok. Jel jsem se tedy do školy podívat a seznámit se s podmínkami studia. Studijní program mě však moc nezaujal, ale na vývěsce v areálu školy mě nadchnul inzerát vojenského výzkumného ústavu v Podmoklech, který lákal absolventy školy do zaměstnání a nabízel dobré pracovní a platové podmínky. Rozhodl jsem se ihned VTÚ v Podmoklech navštívit a seznámit se s náplní práce a ostatními podmínkami zaměstnání. Náplň práce mě zaujala, pracovní

podmínky také a slíbili mně, že v případě nástupu mi zajistí i ubytování. Dohodl jsem se, že nastoupím 1.6.1946.

Vojenský technický ústav sídlil v budově, která byla za první republiky průmyslovou školou. Po okupaci ji však zabrala německá armáda a udělala z ní výzkumný ústav. Podmokly (v současnosti jsou IV. částí města Děčín) leží na levém břehu Labe. Do roku 1942 byly samostatným městem.

Po nástupu do VTÚ v Podmoklech jsem zjistil, že jsem se vlastně rozloučil s rodnou vesnicí, s kamarády a že se budu muset dál starat o všechno sám a domu k rodičům budu jezdit již jen na návštěvu. Musel jsem se také smířit s tím, že slíbená vidina pěkného bytu v Podmoklech se nekoná, a byl jsem po příjezdu provizorně ubytován v lágru, kde byli ubytováni také Němci čekající na odsun. V lágru jsem byl společně v jedné místnosti s ing. Romanem Golickem, který byl již zaměstnancem VTÚ. Byl to Rus, který po říjnové revoluci utekl do Německa a byl zaměstnán v AEG-TPU, což byl vojenský výzkumný ústav, který převzala československá armáda i s některými zaměstnanci, německými odborníky vyjmutými z odsunu. Pod vedením ing. Golikeho jsem ve VTÚ pracoval a také se s ním spřátelil. Byl to výborný člověk s širokým přehledem v oboru. Seznámil mě se špičkovou vojenskou technikou německé armády.

V nedobrych podmínkách lágru jsem nechtěl dlouho setrávat a brzy se mi podařilo najít byt v podkroví jedné vilky nedaleko VTÚ. Podkrovní místnost byla malá s jednou

postelí, skříní, stolkem a umyvadlem, bez jakékoliv možnosti topení. Blížil se podzim a v noci začínala být zima. Vymyslel jsem si, že budu přitápět elektrickým vařičem, který jsem dal pod postel. Aby se žár rozptýlil dal jsem nad vařič velký kus plechu. Všechno výborně fungovalo a teplo rozptýlené plechem příjemně vyhřívalo celou postel až do doby, kdy jsem po úklidu zapomněl dát plech nad vařič a klidně šel spát. V noci mě však probudila palčivá bolest v pase a místnost byla plná kouře. Rychle jsem pochopil, co se stalo, a uhasil doutnající matraci. Tak jsem zabránil rozhoření matrace a vzniku požáru, který bych sám těžko likvidoval. V místnosti i přes usilovné větrání byl cítit zápach z kouře. Byl jsem však rád, že to tak dobře dopadlo.

Ve VTÚ v Podmoklech jsme se zabývali tak zvaným „reversním inženýrstvím“, to znamená, minulostí práce a dosaženými výsledky. Výsledky práce velmi zajímaly generalitu a možnosti využití výsledků při různých aplikacích.

Na půdě ústavu byl nainstalován funkční německý radar, na jehož obrazovce byl vidět tok Labe a okolní skály i s domy.

Dále tam byla i funkční zařízení pro řízení torpéd pro ničení námořních lodí. Normální torpédo vystřelené proti nepřátelské lodi jede přímo na cíl. Jakmile posádka napadené lodi zjistí, že na ně jede torpédo, rychle změní polohu lodi a torpédo loď mine. V případě, že je torpédo vybaveno elektronikou s mikrofony, tak poslouchá hluk a směřuje se na střed hluku. V případě, že posádka lodi zjistí napadení torpédem, vypne

všechny motory a zdroje hluku, v tom případě torpédo změní směr dráhy o 90 stupňů a ve spirále se blíží k lodi a loď nemá možnost úniku.

Byly tam také tak zvané myslící střely. Střela je vybavena elektronikou, která vysílá radiový signál, který se při průletu v blízkosti napadeného letadla odrazí od trupu letadla a iniciuje rozbušku leteckého granátu. Střely bez této elektroniky napadené letadlo minou a vybuchnou až po přeletu letadla, takže ho nepoškodí.

V roce 1947 bylo rozhodnutím generálního štábu Čs. armády rozhodnuto, že se výzkumné ústavy roztroušené po republice soustředí do Prahy. Týkalo se to také VTÚ Podmokly. Toto rozhodnutí bylo také i pod tlakem Ministerstva školství. Budova ve které sídlil VTÚ byla bývalá průmyslová škola, takže příslušné orgány trvaly na jejím uvolnění. Bylo rozhodnuto, že VTÚ z Podmokel bude přemístěn do Prahy na Jenerálku do bývalého zámečku, kde za války sídlily jednotky gestapa.

Desetitisícovej

Začalo stěhování nejen podniku, ale i jeho zaměstnanců. Pro začátek byli zaměstnanci ubytováni v bývalých kasárnách na zámečku na Jenerálce, které byly upraveny, a v bytech po Praze, které se podařilo zajistit. Byl jsem ubytován spolu s ing Golicem v prostorách bývalých koníren. Ubytováním byl pověřen ing. Macner, zaměstnanec ústavu. Měl přezdívku desetitisícovej, protože jeho plat byl 10 000 Kčs, což byl několikanásobný plat proti ostatním zaměstnancům. Pokud vím, podařilo se mu sehnat dva byty. Jeden pro ing. Golickeho a druhý pro sebe. Jednalo se o byt v ulici Na Dionýsce nedaleko Vítězného náměstí s výměrou 200 m². Byl to moderní tak zvaný elektrický dům, kde bylo všechno na elektřinu. Jemu bylo mu asi trapné před ostatními

neubytovanými kolegy mít tak velký byt pro svou čtyřčlennou rodinu, tak alespoň část bytu pronajal mně a kolegovi Mac-kovi, celkově to bylo 40m². Moje manželka byla už v té době těhotná a bydlela ve sklepním bytě u sestry své maminky, paní Bočanové. Nějaké bydlení jsem pro sebe měl, ale bylo třeba zajistit přijatelné bydlení pro budoucí rodinu. Po řadě pokusů se mi ale nepodařilo sehnat slušný byt.

Běžná praxe bytových úřadů byla ta, že se velké byty rozdělovaly. Dům, ve kterém jsem bydlel, měl v každém patře dva byty, jenom ve třetím patře byl jen jeden. Proto jsem se rozhodl podat na bytový úřad návrh na rozdělení bytu pana Macnera. Byla to ode mě velká odvaha. Pan Macner byl ve VTÚ ve vysoké funkci a zastával i vysokou funkci v KSČ. Přesto jsem návrh na rozdělení bytu na bytový úřad podal.

Od chvíle, kdy jsem žádost podal, jsem byl pečený vařený na bytovém úřadě. Pan Macner měl řadu dobrých známých, a tak mi na bytáku oznámili, že se žádost ztratila a není co řešit. Soudružkám na bytovém odboru jsem řekl, že se, dokud se spisy nenajdou, nehnu z úřadu. A své slovo jsem dodržel. Na bytovém úřadě jsem byl od rána, dokud se spisy nenašly. A spisy se našly, bytová komise následně povolila rozdělení bytu a část rozděleného bytu mi přidělila. Vše tedy dobře dopadlo. K tomu všemu se z bytu odstěhoval také kolega Macek, kterému se podařilo najít jiný podnájem. Po novém rozdělení měl náš byt rozlohu 40m². Byly to dvě místnosti, kuchyň a obývací pokoj, koupelna, WC a malá chodbička, ve které

jsme měli šatník a ledničku. Získaný byt byl sice malý, ale náš. Další věc, která mě trápila, byl společný vchod do obou bytů, tedy téměř žádné soukromí. Nečekal jsem proto dlouho a obstaral si stavební dokumentaci domu a požádal o povolení k adaptaci bytu. Po obdržení souhlasu z bytového odboru jsem požádal své kamarády zedníky z podniku, aby mi vchod vybourali a zasadili do něj nové dveře. Vše se zdálo být konečně v pořádku dokud se neozvala manželka pana Macnera a podala dokonce na bytový odbor stížnost, že se po adaptacích dům hroučí. Narušila se prý statika domu. Vyvolala na bytovém odboru takový humbuk, že byla vytvořena komise ke kontrole stability domu. Když však zjistili, že paní Macnerová uvádí jako důkaz drobnou prasklinu nad schodištěm zanesenou starými pavučinami, šetření skončili a pobaveně odešli. Vždyť to byla hloupost! Dům měl železobetonovou kostru a zrovna nad vchodem do našeho bytu byl mohutný nosník, takže vybouráním vchodových dveří nemohlo mít na statiku domu žádný vliv.

I přes tyto počáteční spory jsme s Macnerovými později dobře vycházeli. Snažili jsme se k sobě chovat slušně. Důkazem dobrých vztahů byl i dar od Macnerů v podobě gauče, který nám věnovali ze svého obývacího pokoje, abychom měli v novém bytě na čem spát. Jinak jsme totiž nic neměli. Na vybavení nám scházely peníze. Přátelské vztahy měly i naše děti, které si spolu v dětství hrály. V dospělosti poté narazil můj syn Jára na svého přítele z dětství, syna Macnerů, na

Obvodní národní výbor pro Prahu 6.

Zn. 465-8/3-50-6-Dr Ko.

V Praze dne 7.IV.1950.

~~XXXXXX~~

Pan

Oldřich Matzner,
Praha 6, Na Dienýsce 10.

Obvodní národní výbor pro Prahu 6 ruší Vaši nájemní smlouvu na byt o kuchyni a 6 pokojích s příslušenstvím v domě čp. 1756 v Praze 6-Dejvicích a prohlašuje nájemní nebo jiné užívací právo za zaniklé, ježto tento byt je pro 5člennou rodinu nadměrný.

Současně obvodní národní výbor pro Prahu 6, rozděluje tento byt na dvě samostatné bytové jednotky, a to na byt 1/4 s příslušenstvím a na byt 1/1 s příslušenstvím.

Vám ponechává další užívání bytu 1/4 s přísl. s podmínkou, že v něm dále ponecháte podnájemníka Věclava Macka.

Byt 1/1 s přísl. přiděluje Jaroslavu Kavalírovi podnájemníku panu Jaroslavu Kavalírovi a jeho manželce s podmínkou, že vojenská správa provede potřebné stavební adaptace bytu.

Vybízím Vás proto, abyste předem byl vyklidil nejpozději ve 14 dnů po obdržení tohoto výměru. Bude-li byt v této době vyklizen, bude po jejím uplynutí vyklizen nuceně na váš náklad a nebezpečí politickou exekucí.

Je tohoto rozhodnutí můžete se odvolat do 15 dnů po jeho doručení k ústřed.nár.výboru v Praze I, Zatecká ul.8.4.

Toto odvolání opatřené kolcem za 20.- Kčs musíte podati u ONV pro Prahu 6. Odvolání však nemá podle ustanovení § 29 odst.1. zákona č. 138/48 Sb. odkladného účinku.

V odvolání uveďte ve vlastním zájmu přesné údaje jednací se všemi přípojenými značkami výměru, do něhož odvolání podáváte.

Bytový referent:
Josef Krátký v.r.

Za správnost vyhotovení:

Panu Jaroslavu Kavalírovi,
u p. Matznera

v Praze 6-Dejvicích čp.1756

na vědomí.

Bytový referent:
Josef Krátký v.r.

Decret na byt

elektrotechnické fakultě na ČVUT. Na fakultě vykonával Macner odborného asistenta. Jestli to bylo štěstí nebo smůla, to nevím. Při zkuškovém období však Macner Járovi ihned oznámil: „Dokud nebudeš veškerou látku z elektrických obvodů dokonale umět, nedám ti zápočet.“ A to také udělal. Žádné přimhouření očí ze známosti se nekonalo. Ba naopak. Jára to musel umět ze všech nejlépe. Dostal však více pokusů. Nejen dva. Pan Macner to s ním tedy myslel nejspíš dobře. Chtěl, aby Jára vše dokonale uměl a měl tak v budoucnu o to snazší studium.

Doma v Dejvicích jsem chodil spát zpravidla jako poslední. Než jsem šel spát, zkontroloval jsem celý byt, zda někde zbytečně nesvítí světlo a je všechno vypnuté a byt zamčený. Taky jsem se podíval na kluky, zda-li jsou přikrytí a spí. Jednou jsem se však velice vylekal. Mladší syn v postýlce nebyl a nikde v bytě, koupelně či na záchodě se nenašel. Spolu s manželkou jsme celý byt důkladně prohledali, byt byl zamčený zevnitř, takže nemohl nikam odejít. Sedmiletý kluk se nemá kde schovat. Byli jsme bezradní. Pak jsem uviděl světlou čárku na zavřené skříni. Skříň jsem otevřel a ve skříni byl schoulený Ládík a při baterce psal úkol do školy, na který zapomněl. Do skříně se schoval proto, aby světlo nerušilo Járu ani nás. Měli jsme nakonec radost, že se mu nic nestalo. Ten smysl pro odpovědnost mu zůstal a má ho dosud. Na otázku, která se často klade dětem. „Čím chceš být? Budeš jako tatínek?“ Ládík

jednoznačně odpovídal: „Ne nechci, tatínek má hodně práce a na nás mu zbývá málo času.“ Přesto vystudoval elektrotechnickou fakultu. Bylo to jeho samostatné rozhodnutí, nikdo ho nenutil a myslím, že toho nelituje.

Oba kluky, hlavně Járu, nadchlo modelaření. Vyráběli modely lodí a letadel. S výrobou modelů se jim věnoval i jeden kolega z práce. Byl to velmi šikovný mechanik, takže kluci měli i odborné vedení. Lodě musely jezdit a mně nezbývalo, než jim zhotovit dálkové radiové ovládání. Tak tedy vzniklo zařízení „Povela“ s pěti ovládacími kanály a dosahem přes celý rybník. A tak se stalo, že na dovolenou k jihočeským rybníkům jely s námi i rádiem řízené modely lodí. Jednou při stanování u Rožumberka loď přestala poslouchat povely a odjížděla od břehu. Jára se vrhl do vody a plaval za modelem. Marné bylo moje volání, ať se vrátí. Vrátil se až s modelem. Dálkové ovládání „Povela“ se nepodařilo zavést do výroby, poněvadž úřady na něj stanovily vysokou daň, takže prodejní cena byla vysoká a výrobek by byl neprodejný. Modelaření však Ladislava moc nebavilo, a proto ho manželka přihlásila do hudebního kroužku, kde se učil hrát na harmoniku. To mu šlo dobře, a tak jsme sehnali ještě soukromé hodiny doma. Chodil ho doučovat známý harmonikář z rozhlasu Marian Cingroš. Při hraní i zpíval, a tak byl náš byt plný muziky. Nyní je Ládík již v důchodu, oprášil harmoniku, a začal znovu hrát. Chodí hrát i do domovů důchodců a příležitostně i na různé oslavy známým. Říká, že ho to baví, že hraje pro radost.

Vysílač a přijímač Povela

Jednou při hodině plavání na ČVÚT ho udeřil spolužák a dobrý kamarád míčem do hlavy. Tento úder do hlavy měl pro Ládíka velmi nepříjemné důsledky. Došlo u něj k odchlípení sítnice pravého oka. Toto odchlípení sítnice i po dobré lékařské péči ve Vinohradské nemocnici zanechalo částečné poškození zraku. Přes tento hendikep dokončil úspěšně studiu na ČVÚT a pracoval v telekomunikacích až do odchodu do důchodu.

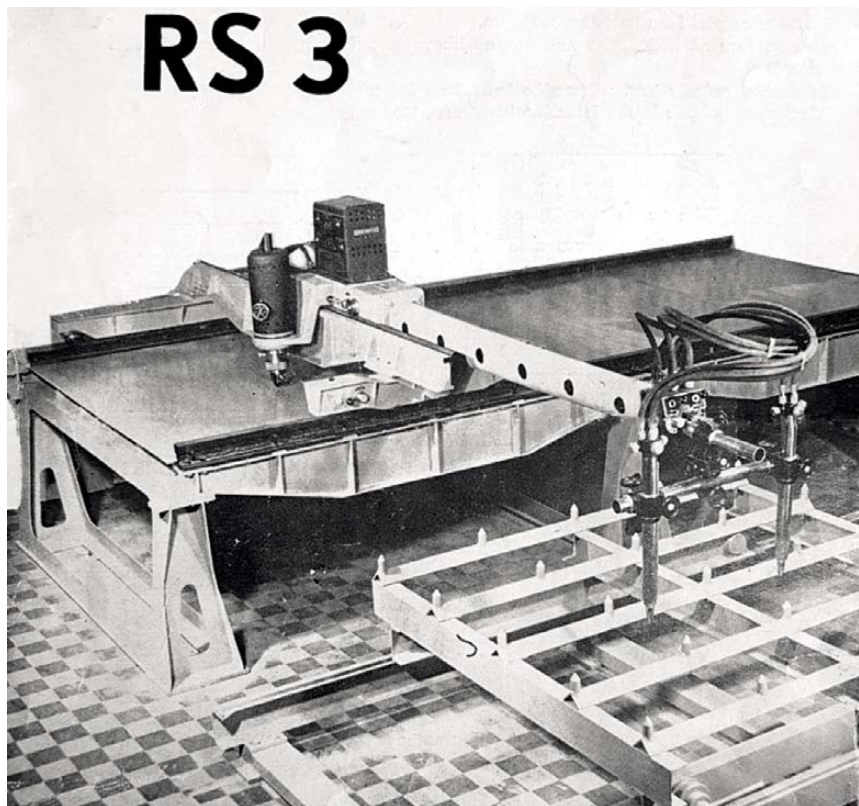
Kyslíkový řezací stroj RS 3

V březnu roku 1951 se namě obrátil Jiří Starý ze Sobíňova, který byl ředitelem Chotěbořských strojírén, se žádostí o pomoc při řešení problému s výrobou kyslíkového řezacího stroje RS3. Tento stroj řezal ocelové pláty o tloušťce až 50 mm autogenem podle šablony. Řezací autogenní hlavice byla umístěna na vozíku, jehož posun obstarával elektromotor s řízeným počtem otáček, která musela být udržována s velkou přesností a určovala kvalitu řezu. K plynulému řízení otáček se používaly tyratrony. Na vývoz tyratronu, které se vyráběly v Holandsku, bylo uvaleno embargo a tím zastavena výroba těchto řezacích strojů v ČSR. Proto jsem byl požádán, abych vymyslel regulaci jiným způsobem bez dovážených tyratronů. Přepracoval jsem tedy

regulátor a nahradil tyratrony plynule řízenými elektronkami běžně dostupnými na trhu, vyráběnými v Tesle. Během zkoušek životnosti, při kterých se zařízení nechá jezdit do kruhu, se stalo, že příslušní pracovníci zapomněli zařízení vypnout a to tak nepřetržitě jezdilo do kruhu přes víkend. Zkušební zařízení vytrvale jezdilo, až vyjezdilo kruhovou stopu na kolejnicích. Tak jsme vyráběli po zavedení embarga zařízení lepší a spolehlivější než bylo původní.

Jednoho dne k mému velkému překvapení mě navštívil Ing. Adam, syn mého učitele z Obecné školy v Příjemkách. Spolu jsme si jako děti hráli a kamarádili. Ing. Adam pracoval jako asistent na ČVUT. Přišel za mnou s požadavkem, zdali bych pro jejich fakultu mohl vyrobit milivoltmetr s velmi vysokým vstupním odporem, řádově 100 M Ω . Milivoltmetry dostupné na trhu měli vstupní odpor kolem 1 M Ω . Milivoltmetr s tak vysokým vstupním odporem potřebují k řešení důležitého úkolu. Po projednání podrobností jsem se zhotovením a dodáním milivoltmetru souhlasil, měl jsem totiž s podobnou problematikou zkušenosti. Dále mě překvapil tím, že měl s sebou již připravenou smlouvu o dílo přímo k podepsání. Nedožvěděl jsem se, kde získal moji adresu, a jistotu, že úkol splním. Oddělství jsme se neviděli. Smlouvu jsem podepsal a zařízení vyrobil.

RS 3

Výměna bytu

V roce 1960 jsme se s manželkou rozhodli, že si začneme shánět nový prostornější byt. Naši dva kluci byli už velcí, chodili do školy a dvě místnosti u Macnerů tak byly pro čtyřčlennou rodinu málo. Tenkrát však neexistovaly nějaké realitní kanceláře, na které by se mohl člověk obrátit. Byt mohl člověku přidělit pouze podnik, ve kterém byl dotyčný zaměstnán. Druhou možností poté bylo najít někoho, kdo chtěl svůj byt vyměnit za jiný, s ním se domluvit, požádat bytový úřad o souhlas a byty si navzájem vyměnit. Vzhledem k tomu, že poradník na družstevní byt na Novodvorské vycházel na několik desítek let, musel jsem zvolit druhou variantu. Intenzivně jsem se tudíž začal zabývat sháněním bydlení.

Podal jsem řadu inzerátů s heslem „Nábytek odkoupím“. Ptal jsem se známých, nájemníků v jednotlivých domech, které se mi líbily, nic však nevycházelo. Je zajímavé, že s jednou paní, která měla nejspíš stejné zdroje jako já, jsem se potkával u nabídek pravidelně. Tato paní se dokonce i příhodně jmenovala. Byla to paní Shánilová. Ale to jsem odbočil. Tip na byt na Vršovickém náměstí, ve kterém žiji dodnes, jsem získal od svého kolegy z práce. Poprvé, když jsem si jel tento byt prohlédnout, jsem jej nemohl vůbec najít. Zmátl mě prostor u kostelíka svatého Mikuláše, který se nachází v severozápadním rohu Vršovického náměstí. Byt jsem totiž nejprve hledal v jeho blízkosti, což byla chyba. Můj současný byt stojí v jižní části náměstí.

V tomto bytě bydlela paní Badaliánová, Arménka, společně se svou dcerou. Tato paní sháněla také byt k výměně. Menší, při jehož směně by získala ještě peníze. Potřebovala totiž finance, aby mohla s dcerou emigrovat do západního Německa za svou sestrou. V Československu už nechtěla dále žít. Jejího manžela, pana Badaliána, který utekl po Říjnové revoluci z Ruska do Československa, kde si otevřel velkoobchod s kaviárem, totiž sebrali v roce 1945 Rusové a odvezli jej. Od té doby ho manželka a dcera už nikdy neviděly. Po Říjnové revoluci utekl z Ruska také můj kolega a přítel Golicke. V Německu v AEG se však dostal jako odborník v elektronice do tak vysoké funkce, že na něj Rusové už nemohli. Měl tedy jako jeden z mála štěstí.

Jára a Ládík na Vršovickém náměstí

Po prohlídce bytu a projednání podmínek jsem neváhal a ihned se s paní Badaliánovou na výměně dohodl. Musel jsem samozřejmě něco doplatit, tuším 10 000 Kčs, jelikož náš byt byl mnohem menší. Tato výměna se však vyplatila. Získali

jsme krásný velký byt na skvělém místě. Navíc se paní Badaliánová díky našim penězům dostala i se svou dcerou do západního Německa. Všichni jsme tedy byli spokojeni a naše rodina se mohla ještě tentýž rok stěhovat do většího bytu. V bytě na Vršovickém náměstí toho tyto dvě ženy totiž hodně zanechaly, a to především arménské knihy, učebnice a slabikáře. Kam by to v novém menším bytě také daly? Tyto věci po Badaliánových jsme však museli bohužel vyhodit, abychom měli v bytě prostor.

Byl to rok 1960, to si pamatuji. Jára totiž ještě chodil do školy do Dejvic, kde nacvičovali ten rok spartakiádu. Ta se konala každých pět let od roku 1955. Navíc byl syn v té době hodně neukázněný, proto mi tento rok také uvízl v hlavě. Domů ze školy jezdil Jára každý den pozdě. Mimo secvičování spartakiády se totiž toulal venku se svými spolužáky. Jarka mu proto dala pokaždé za úkol koupit cestou ze školy na Vršovickém náměstí v samoobsluze mléko. Věděla, že obchod zavírá v 17 hodin, a tudíž, že bude Jára po 17. hodině doma. Jára byl však již v té době velice vychytralý. Jak mi také sám řekl:

„Mléko jsem koupil pokaždé na Dejvické. Nebyl jsem tedy omezen zavírací dobou obchodu na Vršovickém náměstí a s kluky se mohl po Dejvicích dál potulovat. Mléko jsem poté vezl domů tramvají č. 1 přes celou Prahu. Pamatuji si, jak se máma pokaždé divila, jak jsem to mléko stihl koupit, když jsem domů dorazil třeba až o dvě hodiny později.“

Vojna

V roce 1947 jsem byl odveden a v září jsem nastoupil k výkonu vojenské služby do Hradce Králové k útvaru světlometčků. To byl útvar, který obsluhoval světlometry o průměru 1,5 m. Těmi vyhledával na obloze nepřátelská letadla, která svým paprskem osvítil. Do nich pokoušeli dělostřelci strefit a sestřelit je. Již před nástupem vojenské služby jsem měl s náčelníkem Vojenského technického ústavu (VTÚ) dohodnuto, že po základním výcviku a přísaze mě vyreklamuje zpět do VTÚ. Tam budu nadále pracovat již jako voják a za tak zvaný žold, který byl jen několik korun denně. Byl jsem této dohodě rád, pořád to bylo lepší než běhat po cvičáku. Bylo mi jasné, že za pár týdnů odtud uniknu a podle toho jsem se i choval a nadřízené důstojníky přehlížel.

Jednou při nástupu jednotky se velitel zeptal, jestli někdo na něco hraje. Chtěl zřejmě založit kapelu. Přihlásil jsem se také, a když se ptal mě, na co hraji, řekl jsem, že na gramofon.

Důstojník při mé odpovědi zrudl a předvolal mě k nástupu na vyšetření. Zpočátku to vypadalo na tvrdý kázeňský trest. Během diskuse při vyšetřování přestupku jsem ho přesvědčil, že to myslím vážně a že mám doma kompletní rozhlasovou soupravu, kterou můžu ozvučit celý cvičák a že jednotka může cvičit za přehrávané hudby. Zkrátka jsem ho ukecal a tak jsem příští den jel do Prahy pro rozhlasovou soupravu. Pak jsem na cvičáku vyhrával pochody cvičícím jednotkám a sám jsem pohodlně seděl u gramofonu.

Protože jsem si byl vědom toho, že brzy vypadnu a vrátím se do VTÚ s plněním dalších povinností, jsem si nedělal starosti. A tak se pravidelně opakovaly tresty za špatný úklid, až se stalo, že jsem onemocněl žloutenkou. Místní posádkový lékař rozhodl, že musím do nemocnice a to hned zítra. S kamarády na ošetřovně jsme se dohodli, že si uděláme večírek na rozloučenou na ošetřovně. Něco k jídlu a k pití kamarádi sehnali a tak se jedlo a popíjelo pozdě přes večerku. Při tom jsem se dozvěděl, že v nemocnici budu mít dietu a z toho vyplývá i hlad. Ráno jsem se vypravil na vlak a na nádraží jsem se pořádně najedl a jel se léčit do nemocnice.

Ve vojenské nemocnici v Josefově mě přijali a pečlivě vyšetřovali a poučovali o žloutence, příčinách a následcích nedodržování léčby a diety. V žilách mi tuhla krev při vzpomínce na předchozích 24 hodin, na večírek na ošetřovně a guláš na nádraží. Byl jsem asi víc zelený než žlutý. Nikdo na ošetřovně u útvaru mě na nic neupozornil, ani lapiduchové ani lékař.

Teprve v nemocnici jsem se dozvěděl pravdu, ale skutečnost jsem nemohl vrátit nic. Dozvěděl jsem se, že před týdnem zemřeli dva vojáci z našeho pokoje na tak zvanou černou žloutenku, to je poslední fáze žloutenky. Vojáci byli již vyléčeni a měli jít následující den domů. Večer ale utekli oknem do města oslavit svoje vyléčení. Dali si v restauraci uzle (rybu naloženou v kyselém láku) a to jim bylo osudné. Jako žloutenkáři jsme pravidelně chodili škrabat brambory pro celou nemocnici. Když to dneska někomu řeknu, tak mi to nevěří.

Moje ošetřující lékařka potřebovala opravit rádio. Šel jsem se s ní na rádio podívat a zjistil jsem, že je vadná elektronka a že ji mám v Praze. Prohlédla mě a řekla, že už nejsem tak žlutěj, a dala mě opuštěák. Jel jsem pro elektronku do Prahy a rádio opravil. Po návratu z nemocnice k útvaru v Hradci Králové jsem sloužil dál, ale dostal jsem stravenky, abych se mohl dietně stravovat v restauraci. Asi po měsíci se žloutenka vrátila a já putoval zpátky do nemocnice. Asi po třech týdnech mě z nemocnice pustili a u útvaru jsem dostal zdravotní dovolenou a podal jsem si žádost o zproštění z vojenské služby. Asi po dvou měsících mi žádost vyřídili a dostal jsem tzv. modrou knížku, čímž jsem byl vyřazen z armády. Dodržováním přísné diety po dobu několika let jsem se vyléčil a nemám potíže s játry.

Po propuštění z vojenské služby jsem se vrátil zpět do VTÚ na své dřívější pracoviště a pokračoval dál na rozpracovaných úkolech přerušovaných vojenskou službou.

Skřivánek

Po přestěhování VTÚ z Podmokel do Prahy na Jenerálku (1953) jsme s reversním výzkumem skončili a naše práce byla zaměřena na konkrétnější úkoly zaměřené k potřebám vznikající armády Československé republiky. Byl jsem pověřen vývojem malé radiostanice určené pro výcvik pilotů ve větroních. Radiostanice dostala jméno Skřivánek a vyráběla se v Tesle Brno. Byla to první samostatná práce u nového zaměstnavatele. Dále jsem měl také spolupracovat na vývoji velké letecké radiostanice s krycím jménem Šárka.

V případě práce na radiostanici Skřivánek jsem však zažil také nehodu kluzáku, která bohužel skončila smrtí pilota. Každý větroň se totiž musí nějak dostat ze země do výšky, kde může za vhodných podmínek využívat pro další let

vzestupných termických proudů nebo vzestupných proudů vzduchu zapříčiněných jeho prouděním přes horský terén. Za mých časů se běžně používaly dva způsoby vzletu. Vzlet za motorovým letadlem, tzv. aerovlek, nebo vzlet za navijákem. V případě této nešťastné události se použil aerovlek. Vzlet aerovletem se provádí proti větru. Vlečným lanem je spojen motorový letoun s kluzákem na přídi větroně. Větroň jede po zemi a zrychluje vlivem přebytku tahu vrtule vlečného letadla z rychlosti nulové až do rychlosti odlepení. Po odlepení větroně od země má větroň snahu stoupat, vlečný letoun má však rychlost odlepení vyšší, proto po odlepení vlečného letounu přechází obě letadla z letu rovnoběžného s povrchem země do stoupavého. Obě letadla pokračují v letu do potřebné výšky, až se poté odpoutá lano, které je spojuje a větroň může začít plachtit sám. Onoho nešťastného dne však došlo ke špatnému odpoutání lana, které zůstalo viset na kluzáku. Když se tedy kluzák přiblížil k povrchu země, chystal se přistát na letišti v pražských Kbelích, zachytilo ono nešťastné lano o zem, a větroň se zřítil k zemi. Pilot větroně byl bohužel na místě mrtev.

Po předání radiostanic Skřivánek a Šárka do výroby jsem spolupracoval na vývoji leteckého radiokompasu, který se měl vyrábět v Tesle Kolín.

Raketový dědek

Vojenské zkoušky radiostanice Šárka probíhaly v prostoru Čech, Moravy a Slovenska. Protože v té době se přemísťovaly polovojenské oddíly Banderovců z Ukrajiny přes Slovensko na západ, aby se dostaly do zajetí americké armády. V průběhu těchto přesunů docházelo k těžkým bojům s československou armádou. Proto bylo k naší obraně vyčleněno několik vyzbrojených milicionářů. Pro naši skupinu bylo určeno stanoviště na Žákově Hoře, která leží poblíž obce Cikháj. Podařilo se mi zajistit ubytování naší skupiny v myslivecké chatě přímo na vrcholu hory. Nám přidělený milicionář byl starší pán a jak se později ukázalo, dobře vyzbrojený a rozhodnutý nás bránit. Večer jsme se museli všichni soustředit v chatě. Tu obehnal špagátem se

zavěšenými plechovkami a domníval se, že případný narušitel zavadí o špagát, plechovky způsobí hluk a on se vydá na boj s případným narušitelem. Večer po setmění vybalil výzbroj na stůl, čistil ji a různě s ní manipuloval. Začali jsme se bát ne Banderovců, ale jeho, že začne střílet kdykoliv kolem chaty proběhne zajíc nebo srna. Že začne střílet ve snaze nevydat nás nepříteli a postrlí i nás. Říkali jsme mu raketový dědek. Ve skupině nás bylo celkem osm, nikdo však nebyl ozbrojený. Oproti tomu dědek měl hned několik pistolí a také jednu automatickou zbraň. Navíc široko daleko, několik kilometrů, nikdo nebyl, jen široký sráz dolů. Nedovolali bychom se tedy ani nějaké pomoci. Týden v horské myslivecké chatě byl pro mě proto tím vůbec nejdelším týdnem v životě. Ani jednu noc jsem se tehdy nevyspal. Stále jsem se bál, co raketový dědek vymyslí. Na štěstí po týdnu, kdy nebyl ani vítr či narušitel, byly zkoušky ukončeny a mohli jsme naše stanoviště opustit a vrátit se domů.

Závěrečné zkoušky letecké radiostanice Šárka se konaly na letišti Tri Duby (dnešní letiště Silač). Na tomto letišti mě tenkrát málem zastřelili. Náš výzkumný oddíl byl totiž rozdělen do dvou skupin. Jedna skupina jela do Zvolena vlakem, druhá část letěla letadlem. Já jsem patřil do skupiny, která jela do Zvolena vlakem. Po příjezdu do města jsem šel proto naproti druhé skupině na letiště. Tam mě však zastavil voják, který nevěděl, kdo jsem, co tam pohledávám, a okamžitě na mě zvolal: „Ruky hore a ľahnúť na zem.“ Vyděsil jsem se a ihned

uposlechl jeho rozkazů. Přitom jsem však ze sebe stihl také vysoukat: „Já jsem na letišti kvůli výzkumu a čekám na zbytek své skupiny. Ověřte si to. Zavolejte svému veliteli.“ Voják se chvíli vytácel, poté však opravdu zavolał veliteli a vše se vyjasnilo. Naštěstí mě tedy nezastřelil. Kdo ví ale, jak to mohlo také všechno skončit. Voják mohl být nějaký blázen, který do lidí okamžitě střílí. Vše však nakonec dobře dopadlo, vysvětlilo, a úspěšně se vyzkoušela také naše radiostanice.

VÚST

Ve VTÚ v Praze na Jenerálce jsem pracoval až do roku 1953. Po tomto roce jsme byli poté všichni převedeni do podniku Tesla Elektronik, který sídlil v Třebohostické ulici ve Strašnicích. Musel jsem tedy jezdit z Dejvic do Strašnic. Prostory tohoto ústavu však velice brzy nevyhovovaly naší požadované práci a řada pracovišť byla roztroušena po Praze a okolí. Tehdejší ředitel Jiří Rada prosadil výstavbu nového areálu, do kterého byla soustředěna i přidružená pracoviště. Výstavba byla zahájena v roce 1950 v Praze 4 Novodvorské ulici. Po dokončení v roce 1952 jsme byli přestěhováni do nového areálu. Na Novodvorské vznikl velký areál, kolem něhož však nebylo široko daleko nic, jen planiny. Do práce jsme proto museli chodit v holínkách,

VÚST Novodvorská ve výstavbě

jelikož bylo všude kolem bahno. Dnes to na Novodvorské vypadá úplně jinak.

Po přestěhování VÚST z Třebohostické na Novodvorskou došlo k rozsáhlé reorganizaci. V rámci této reorganizace jsem byl jmenován vedoucím nově vzniklého útvaru „Radiostanice pro pozemní komunikace“. Útvar měl 8 pracovníků a sídlil ve 3 . patře hlavní budovy.

Zařazení do této funkce vyžadovalo i odpovídající kvalifikaci. Proto jsem se rozhodl absolvovat průmyslovou školu při zaměstnání. Současně jsem dokončoval knížku „Dálkový příjem televise“ , na kterou již čekalo vydavatelství „Naše vojsko“. Zabýval jsem se v ní příjmem televizního signálu ve větších vzdálenostech od vysílače a také v nepříznivých podmínkách.

Knihla následně vyšla v roce 1958 pod názvem: Dálkový příjem televise a na obrázku jsou v ní dokonce zachyceni i moji dva kluci, Jára a Ládík, jak sledují stavbu převaděče. Vše se ale najednou samozřejmě nedalo stíhat. Zaměstnání, škola, práce na knize, a tudíž jsem na průmyslovce propadl. Nestíhal jsem se učit. Musel jsem tedy opakovat jeden celý ročník. Nakonec jsem však průmyslovku dokončil, odborná publikace vyšla a já mohl dále pokračovat ve svém oboru, ovšem již na vyšší pozici. V nově vzniklém oddělení se mi podařilo vytvořit přátelskou atmosféru, kde existovala vzájemná důvěra důležitá pro plnění náročných úkolů, které nás čekaly. Všichni spolupracovníci na toto období rádi vzpomínají. Za tu dobu se nám podařilo vyřešit mnoho náročných úkolů a jejich zavedení do výroby.

Když jsem pracoval na Novodvorské, přihlásila se moje manželka do tamějšího stavebního bytového družstva. Dojíždět totiž každý den z Dejvic nebyla vůbec legrace. Cesta mi zabrala hodinu tam a hodinu zase zpátky. Manželka tedy doufala, že přihlášením se do stavebního družstva, získáme byt přímo na Novodvorské. V pořádníku na Novodvorské nás bylo však několik set a každý rok, když se postavil nový panelový dům, se mohlo nastěhovat zhruba dvacet lidí. Ovšem jen ti, kteří byli v pořádníku na předních místech. Na byty se v té době tedy čekalo i desítky let. V našem případě přišla na manželku řada teprve až někdy před dvaceti lety, tedy krátce po revoluci. Zhruba po 40 letech čekání. Když manželce tuto

zprávu tehdy oznámili, dojetím se rozbrečela. A když poté na vlastní oči spatřila ten nový nádherný třípokojový byt, byl její pláč doslova k nezastavení. Už to však nebylo dojetím, ale žalem. Manželka si totiž uvědomila, jak krásně jsme mohli těch 40 let bydlet, kdyby býval nebyl nějaký hloupý poradník. Po revoluci jsme však byli již poměrně staří na nějaké velké změny. Do nového bytu jsme se tedy nenastěhovali a dál bydli na Vršovickém náměstí, kde žijí dodnes. Nový byt, který ovšem nebyl na Novodvorské, ale v Butovicích, získal náš syn Láďík, který jej několik let pronajímal, poté prodal a koupil byt ve Vysočanech.

Svitava

Ministerstvo zahraničí potřebovalo zařízení, které by umožňovalo vyrozumět svého pracovníka pracujícího v zahraničí, že se má hlásit u svého nadřízeného. Zařízení mělo svým dosahem pokrýt celou Evropu. Zástupcem ministerstva pro jednání s Teslou VÚST byl ing. Sviták. Poněvadž jsme nedostali kódové označení tohoto úkolu, pojmenovali jsme ho podle jména referenta, a to „Svitava“.

K pokrytí tak velkého území kvalitním signálem bylo nejvýhodnější použít dlouhovlnný vysílač Topolná, který sloužil k rozhlasovému vysílání a svým signálem pokrýval celou Evropu. Zakódovaná zpráva měla délku 200 ms a byla vložena do probíhající modulace a byla posluchačem

prakticky nepostřehnutelná. Přístup na modulační linku vysílače Topolná byl na hlavní poště v Jindřišské ulici v Praze. Přijímač Svitavy byl miniaturní a byl velký asi jako krabička cigaret. Byl vybaven mechanickou indikací volání a trvalou návěstí padáčkem, terčík rudé barvy se objevil v okénku. Nosilo se to v kapse oděvu a soused volaného nepoznal, že byl volán.

V Tesle Přelouč probíhala příprava výroby. Rozhodnutím ministerstva se výroba přesunula do Tesly Orava. Tím došlo ke zpoždění výroby asi o rok. Tesla Orava vyrobila potřebný počet přijímačů i pro pracovníky ostatních rezortů.

Radiopřijímač Minor

Ve VTÚ a VÚST jsem řešil převážně vojenské úkoly. Když se však objevila Nová ekonomická politická (NEP), byl vojenský program zastaven. Začalo se odzbrojovat, všude měl být mír, a našemu ústavu tedy nezbyvalo nic jiného, než se vrhnout na civil. V této době tak začal vývoj nové řady moderních rozhlasových přijímačů. Já jsem byl řešitelem kabelkového přijímače Minor, středovlnného přenosného rádia. Možnost rádio přenášet byla zlomová. Byla to velká novinka. Do té doby existovala totiž jen elektronková rádia velkých rozměrů, která se tak jednoduše přenášet nedala. Dodnes si pamatuji ten den, kdy jsem Minora začal sestavovat. Na konstrukci rádia jsem tedy intenzivně pracoval a nakonec je dal dohromady.

S kabelkovým přijímačem vyvstal problém. Byla jím feritová anténa, které umožňovala příjem signálu z určitého směru, což umožňovalo příjem zahraničního západního rozhlasu bez

Radiopřijímač Minor

rušení rušičkami. Poslech západního rozhlasu byl silně rušen a prakticky znemožněn na celém území. Proto byl vytvořen tým pracovníků, který proměřil a prošetřil odolnost přenosného přijímače proti rušení v celém, západním pohraničním pásmu. Navržený tým byl čtyřčlenný. Jeden pracovník ministerstva vnitra, druhý ze zprávy radiokomunikací a dva z Tesla VÚST. Jako řešitel jsem byl rovněž členem komise. Projížděli jsme pohraniční území přístupné civilnímu obyvatelstvu a zkoušeli jsme, jak je signál rušen každých 5 km. Nerušený signál se dal většinou najít při pečlivém nastavení a naladění přijímače téměř v celém pohraničí. Přesto se podařilo v závěrečném prohlášení komise dosáhnout toho, že komise doporučila, že je možné kabelkový přijímač uvolnit do výroby. Někteří lidé byli rozumní. Tesla Přelouč pak vyráběla přijímač pod označením Minor po řadu let.

Radiostanice Suk

Po počáteční euforii s programem NEP se pomalu přestalo hovořit o trvalém míru a armáda začala s požadavkem na inovaci svého vybavení a výzbroje. To pro nás znamenalo omezit civilní programy a soustředit se na požadavky armády.

V roce 1960 jsem byl pověřen vývojem nového moderního přenosné radiostanice s dosahem 10 km, která měla plně nahradit telefonní vedení. Byla určena pro vzájemné spojení velitelských štábů v nepříznivém a nepřístupném terénu, jako jsou vodní toky, bažiny či rokle, Byla označena krycím názvem „Suk“.

K dosažení špičkových parametrů na citlivost a selektivitu bylo použito dutinových resonátorů a zesilovacích tyčinkových elektronek. K napájení byly použity stříbrozinkové baterie, které při velké kapacitě měly malé rozměry a váhu.

V krátké době se podařilo radiostanici vyvinout, zkompletovat a vývoj zakončit vojskovými zkouškami. Tato radiostanice byla vyráběna v Tesle Přelouč pro potřeby naší armády, ale i vyvážena do Jugoslávie, NDR a objevil se i na Kubě.

Převaděče

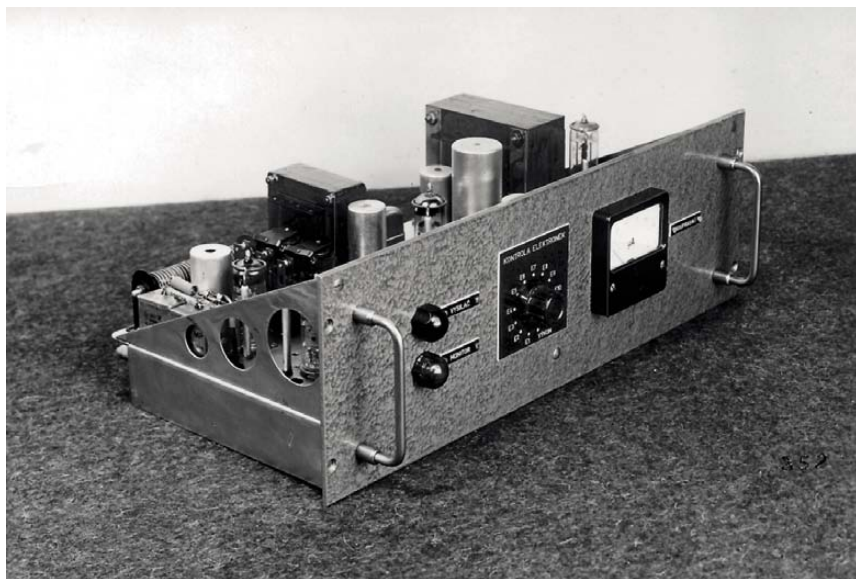
Ve svém volném čase jsem se zabýval problematikou automatizace, dálkového ovládání a příjmu televize za ztížených podmínek. Těmto zájmům jsem věnoval veškerý svůj volný čas. Po práci jsem zůstal v ústavu a pracoval. V případě Televizních převaděčů se objevil tlak veřejnosti na zlepšení příjmu v hornatých lokalitách. Když totiž začala vysílat televize, často se stávalo, že se do některých údolí, obzvláště v horách, nedostal signál, jako například v Semilech, kde byl příjem televizního signálu do roku 1959 téměř nemožný.

Semily totiž leží v údolí řeky Jizery, schované za horou Kozákov. Patří tedy mezi slepá místa, kam se vlny televizních vysílačů v potřebné úrovni nedostanou. Obyvatelé Semil proto nejprve stavěli vysoké antény na okolních vrších, někdy až v dálce několika set metrů s nadějí, že televizní přenos uvidí. Ani to však nepomáhalo. Začal se tím tudíž zabývat okresní výbor Svazarmu v Semilech, který požádal o pomoc organizaci Svazarmu ve Vzkumném ústavu pro sdělovací techniku A . S . Popova v Praze.

Po řadě jednání bylo dohodnuto, že Tesla VŮST umožní svým pracovníkům, aby se v rámci Svazarmu věnovali této problematice v mimopracovní době s cílem zajistit dobrý příjem televize v této oblasti. Vzhledem ke zkušenostem s dálkovým příjmem televize jsem byl tímto úkolem pověřen, navíc mimo normální naplánované úkoly. Dal jsem dohromady tým schopných pracovníků a dali jsme se do práce. Pro evidenci pracovní doby odpracované po normální práci dostali pracovníci zvláštní píchačky. Zůstával jsem po práci často denně i několik hodin, a navrhoval a zkoušel jednotlivé části systému. Byla to náročná práce. Výsledkem byl televizní převaděč, jehož přijímač přijmul televizní signál ze vzdáleného vysílače a signál přeložil na jiný kanál, zesílil ho na výkon 400 mW a vysílací anténou vyslal do požadované oblasti.

Aby se zvýšila spolehlivost, byla souprava vybavena druhým zařízením a kontrolním systémem, který v případě poruchy přepnul na druhé zařízení. Převaděč se automaticky zapíнал při začátku televizního vysílání a po jeho ukončení se vypíнал. Šetřila se tím elektrická energie a životnost zařízení, které bylo osazeno elektronkami, a televize vysílala jenom několik hodin denně.

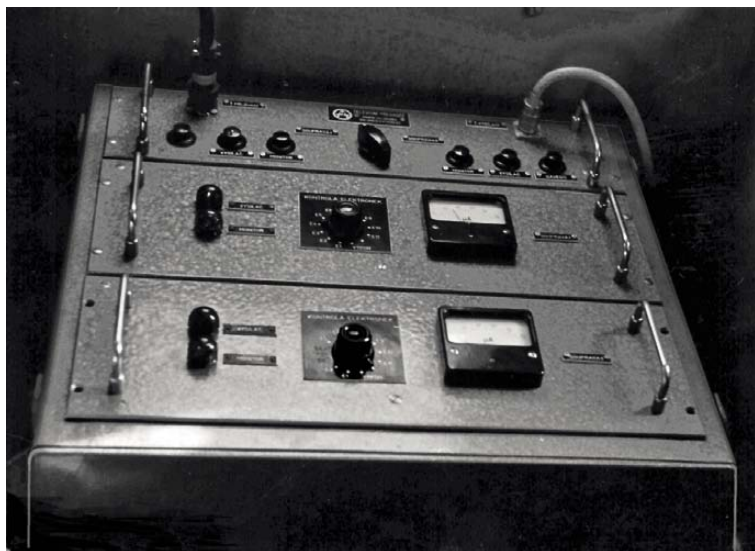
Pro výstavbu převaděče bylo potřeba najít vhodné místo s kvalitním příjmem signálu a současně i s možností pokrýt signálem vysílače požadovanou oblast. Proto se pro antény stavěly i vysoké stožáry, které musely být dobře ukotvené, aby odolávaly silným větrům a námraze. Pro umístění převaděče

Přijímač a vysílač televizního převaděče

se budovaly kabiny o rozměrech 2 x 2 m v blízkosti stožáru a často se montovaly přímo na stožár. Většinou se stavěly na vrcholu kopců, kam nevedla žádná cesta, a všechn materiál se musel vynášet na zádech, jak je vidět na obrázku z výstavby převaděče pro Tanvald na kopci Muchov. K převaděči se musel přivést i elektrický proud, zpravidla kabelem.

První televizní převaděč jsme postavili v Semilech. Aby byl zajištěn kvalitní příjem, bylo nutno postavit rombickou anténu o rozměrech 60 x 30 metrů. Při zkušebním provozu se ukázalo, že převaděč pokrývá dobrým signálem až 80% města, což byl překvapivě velice dobrý

Souprava televizního převaděče

výsledek a tak začala éra budování převaděčů. Náklady na výstavbu televizního převaděče zpravidla platila místní organizace Svazarmu, na televizní převaděč v Semilech bylo 17 926 Kčs.

Na žádost ministerstva spojů bylo ve VÚST vyrobeno 10 prototypů převaděčů, sériová výroba byla poté předána do Tesly Radiospoj, kde vyrobili asi 200 kusů. Osobně jsem zajišťoval výrobu a osazení na 12 místech. V Semilech, Železném Brodě, Košťálově, Tanvaldu, Novém Městě pod Smrkem, Lomnici nad Popelkou, Blansku, Vsetíně, Gottwaldově, Zábřehu, Frýdlantu a také až v dalekém Humenném na

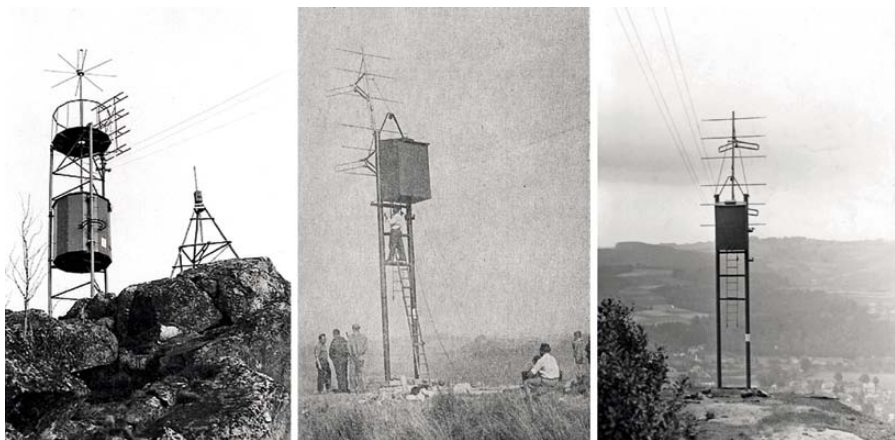

Doprava materiálu na Muchov

Slovensku. Všude se dosáhlo podstatného zlepšení příjmu televizního signálu.

Za úspěšné zvládnutí tohoto úkolu, na kterém jsem pracoval pouze v mimopracovní době, mi krajský výbor Svazarmu udělil čestný odznak Za obětavou práci.

Když jsme předávali Televizní převaděč v Tanvaldu, přijela za mnou na návštěvu manželka s Járrou a Ládíkem. Kluci byli ještě malí, a proto je samozřejmě více než výstavba nějakého převaděče zajímala cukrárna v Tanvaldu, tedy možnost lízat cestou za tatínkem zmrzlinu. Když však manželka tehdy vstoupila s dětmi do cukrárny a chtěla si objednat,

Převaděče Tanvald (Muchov) vlevo a Semily vpravo a uprostřed

Převaděč Blansko

prodavačka cukrárny ji vůbec nevnímala. Byla doslova přilepená k televizní obrazovce, kde sledovala, jak vážený pan Jaroslav Kavalír předvádí televizní převaděč pro město Tanvald. Manželka tedy musela, vlastně kvůli mně, čekat.

V éře budování Televizních převaděčů se stalo mnoho humorných příhod, například v Semilech. Do tohoto města jsem se jel jednoho dne podívat se svou rodinou, abych zjistil, jak začínají práce na převaděči. Po příjezdu do Semil jsem zaparkoval své auto raději přímo v areálu jedné továrny. Báł jsem se, aby mi auto někdo neukradl. Po kontrole průběhu výstavby jsme se s rodinou vrátili zpět k místu, o kterém jsme byli přesvědčeni, že auto zde stojí. Náš vůz však na ulici nebyl. Celý vystresovaný jsem jej proto začal hledat. Děti s manželkou čekaly na ulici a já pobíhal všude kolem a hledal auto. Vždy jsem se objevil na jedné straně ulice, mával, že auto ještě nemám, poté zase na druhé straně a volal to samé. Byl jsem zoufalý a automobil hledal a hledal. Až po dlouhé době jsem se teprve na chvíli zastavil a začal se smiřovat s faktem, že je auto fuč, že nám je někdo ukradl. V tom momentě jsem si však z ničeho nic vzpomněl na továrnu a také na to, že jsem auto kvůli bezpečnosti zaparkoval vlastně v jejím areálu, ne na ulici. Rychle jsem se proto rozběhl do továrny, a když jsem ho spatřil, měl jsem velkou radost. Vše tedy nakonec dobře dopadlo.

Obrazovky v Semilech prohlédly . . .

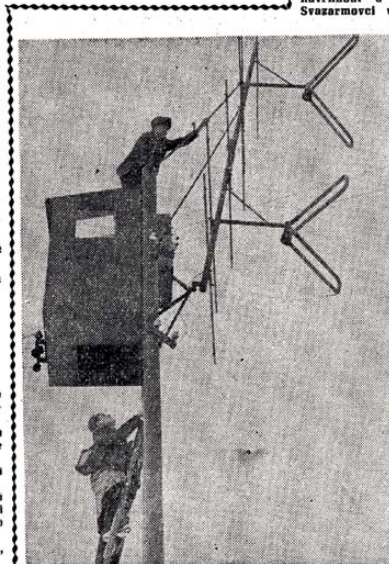
V Semilech si lidé kupovali televizory, ale obrazovky sáťovaly poloslepě blásto leží v údolí řeky Jizery, schované za horou Kozákov — patří mezi „stěp místa“, kam se vlny televizních vysílačů v potřebném množství nedostanou. Ale majitelé televizních přijímačů v Semilech se nechťeli vzdát. Stavěli vysoké antény na okolních vrších, někdy až v dálece několika set metrů. Ani to nepomáhalo. Až se věci ujal okresní výbor Svazarmu v Semilech, který požádal o pomoc organizaci Svazarmu ve Výzkumném ústavu pro sdělovací techniku A. S. Popova v Praze. Tam si na počest XI. sjezdu KSČ dali závazek — udělat přízkum podmínek příjmu televize v Semilech, navrhnout a zhotovit utná zařízení. Svazarmovci v Semilech zase postavili elektrické vedení a udělali jiné stavební i montážní práce.

Zhotovit vhodné zařízení nebylo lehké. Sou-druh J. Kavalír a jiní svazarmovci z Výzkumného ústavu A. S. Popova strávili nad výkresy a pokusy téměř dva tisíce hodin. Zhotovili nakonec jednoduché

zařízení — televizní převaděč — vyrobený pouze deseti elektronikami, který je schopný přijmout televizní signál, přeložit jej na jiný kanál a vysílat do údolí. Zařízení je automatické — samo se zapne, jakmile vysílá Praha zahájí vysílání. Je vybaveno dvěma soupravami — jedna je vždy v provozu, druhá — rezervní — se automaticky zapojí v případě poruchy první. Současně se venku rozsvítí světlo, které do celého údolí ohlašuje poruchu zařízení.

Ve středu byl televizní převaděč — po pátrování zkušením provozu — předán veřejnosti. Byla to slavnost jenom symbolická. Vždyť televizní diváci v Semilech dávno vypojili staré antény — převaděč jim už v době zkušebního provozu zaručil dobrý obraz. Pro tvůrce nového zařízení to však byl významný okamžik — skončilo jim období dlouhých zkoušek. Ukázalo se, že tento jednoduchý převaděč umožní i jiným pro televizi „stěpým místům“ prohlédnout.

Na snímku vlevo: Celkový pohled na televizní převaděč v Semilech. — Vpravo: J. Kavalír (vlevo) předává semiským svazarmovcům zařízení převaděče. (Fot. E. Uher)

Dokončování montáže v Semilech

Zlínský Batův mrakodrap č. 21 s vysílací anténou na střeše

GOTTWALDOV

V Gottwaldově se také rozhodli pro zlepšení příjmu televize. Gottwaldov (nyní Zlín) je totiž obklopen kopci, které znemožňovaly příjem kvalitního signálu. Před začátkem stavby jsme vybírali vhodné místo pro umístění převaděče. Po řadě měření z různých kopců v okolí se nejlepšího pokrytí dosáhlo ze střechy administrativní budovy Baťovy továrny. Ale byl tu problém. Na budově byla již umístěna velká rudá pěticípá hvězda, která se i otáčela a svítila. Báł jsem se totiž, jaké budou reakce vedení, když navrhnu sundání hvězdy, a na její místo navrhnu umístit vysílací anténu převaděče. Kupodivu však příslušné orgány s tímto řešením souhlasily. Kvalitní televizní signál byl pro ně důležitější. Hvězdu jsme tedy sundali a nahradili ji vysílací anténou převaděče. Tím byl zajištěn kvalitní televizní signál v celé oblasti.

VXN 101 vozidlová radiostanice

V roce 1967 jsem byl pověřen vývojem vozidlové radiostanice VXN 101. Přes počáteční potíže se podařilo v termínu vyrobit prototypy, které prošly náročnými zkouškami. Do zkušebního provozu bylo prvních 6 kusů nasazeno v OKD Ostrava a na dolech v Sokolově a Vintířově na těžebních velkostrojích pro řízení provozu. Dále byla několika radiostanicemi vybavena záchranná služba a policie. Zkušební provoz ověřil dobré vlastnosti radiostanic WXN101 a začala příprava výroby v Tesle Pardubice. Vystal však nový problém. Blížila se spartakiáda a bylo třeba zajistit spolehlivé spojení pro záchrannou službu, policii a také taxislužbu. Zjistilo se, že příprava výroby není schopna zajistit v požadovaných termínech dodávku radiostanic mimořádný úkol výrobu 100 kusů radiostanic v poloprovozní výrobě. Z toho pro policii 50 kusů, 30 pro záchrannou službu a 20 stanic pro taxislužbu. Tím u nás začala éra rozvoje mobilních sítí. Sériová výroba těchto radiostanic poté mnoho let probíhala v Tesle Pardubice.

V síti provozované záchrannou službou Praha se brzy objevila potřeba zefektivnit funkci sítě. Dispečer chtěl znát alespoň přibližnou polohu sanitek v terénu a jejich využití. Vyvinul jsem proto kodér, kodér DK21, což byl doplněk vozidlové

VXN 101 vozidlová radiostanice

radiostanice. Na tomto kodéru mohla posádka sanitky vyznačit stisknutím tlačítek svoji aktuální polohu. Prahu jsem rozdělil na 10 čtverců. Řidič v Dejvicích tedy například zmáčknul tlačítko 4, informace se objevila u dispečerky a ta už věděla, kde se řidič přibližně nachází, v jakém čtverci. Označit se mohl také stav, tedy zdali je sanitka prázdná, obsazená či v garáži. Nejprve se objevila jistá averze proti tomu, aby byly sanitky takhle sledované. Všichni si však naštěstí brzy uvědomili, že by sanitky zvládaly pomocí radiostanic převážet mnohem více lidí. Jejich provoz by se tak díky možnosti vyznačit polohu a stav velice zefektivnil. Kodéry DK21 tak nakonec chtěli všichni.

Radiostanice Faun

Také ministerstvo vnitra vyžadovalo nové a lepší vybavení spojovací technikou. Na VÚST požadovali vývoj kapesní radiostanice, která by splňovala vysoké požadavky na spolehlivost a kvalitu spojení a vybavení speciálním příslušenstvím a hlavně malé rozměry a váhu. Radiostanice dostala pracovní název Faun. Byl to velmi náročný úkol. Bylo nutné vyvinout nové součástky a kvalitativně posunout výrobu. Pro výrobu bylo nutné dovézt nové vrtací stroje, které by splňovaly požadavky na přesnost. Přes řadu potíží se podařilo vyvinout a připravit do výroby novou kapesní radiostanici se špičkovými parametry na světové úrovni. Rozměry radiostanice byly 135x75x18 mm. Radiostanice, která se vešla do kapsy, měla výkon 500 mW tři VF kanály v pásmu 80 nebo 160 MHz Radiostanice Faun byla již

Radiostanice FAUN, civilní provedení

konstruována na principu prokovených plošných spojů, technologií trvající dodnes. Těmito radiostanicemi byly vybaveny mimo složek policie i řady dalších institucí. Byla vyvážena do NDR a Jugoslávie. Radiostanici vyráběla Tesla Přelouč po řadu let a měla být v pozdější době nahrazena radiostanicí Oberon, jejíž vývoj byl již připravován v Tesle VÚST.

V souvislosti s radiostanicí Faun si vzpomínám na jednu nemilou příhodu, která se udála v Přelouči. Při konstrukci této

radiostanice jsem potřeboval vyrobit 5 plošných spojů. Ze začátku vše probíhalo hladce. S vedoucím výroby jsem se po telefonu domluvil na době dodání. Do Přelouče byly dovezeny nové vrtací stroje, určené pro výrobu plošných spojů, které pracovaly s velkou přesností. Následně se však vše zvrtno. Bylo to na poradě, které se účastnili technici z Přelouče, pracovníci Ministerstva vnitra a já za VÚST. Ona to vlastně nebyla ani porada. Na poradě se totiž lidé radí, ale zde se všichni pořád dokola jen hádali. Celé dopoledne. Především kvůli tomu, co řekli technici, kteří najednou totiž přišli s tím že: „Pro VÚST nemáme čas něco vyrábět. Nemáme na to již kapacitu, ani dostatek zaměstnanců.“ To mě tehdy překvapilo a vnitřáky také. Zvláště když už jsme byli na všem dohodnutí a v Přelouči stály již nové vrtací stroje. Byla to podpásovka. Počkal jsem tedy, až nastane pauza na oběd, a technici odejdou z kanceláře. Když se tak stalo, a já zůstal s vnitřáky v kanceláři sám, zeptal jsem se jich: „Viděli jste někdy, jak se takové plošné spoje vyrábí?“ Oni prakticky jednohlasně odpověděli: „Ne.“ Řekl jsem tedy ještě: „Ředitel vám jejich výrobu jistě rád ukáže.“ Vnitřákům se můj nápad zalíbil. Okamžitě se proto zvedli ze židlí a společně jsme šli všichni za ředitelem do jeho kanceláře. Já jsem samozřejmě nepotřeboval vidět, jak se plošné spoje vyrábí. Znal jsem to velice dobře. Chtěl jsem se však podívat do výrobní haly a osobně se přesvědčit o nadměrné pracovní vytíženosti těchto nových strojů.

Ředitel ústavu v Přelouči s prohlídkou souhlasil a osobně

nás do výrobní haly doprovodil. Tam jsme se všichni na vlastní oči přesvědčili, jak to v Přelouči chodí. Když jsme totiž vešli do výrobní haly, stála před stroji jen jedna pracovnice. Jediná zaměstnankyně. Víc nikdo. Zeptali jsme se jí tedy, kde jsou ostatní zaměstnanci, proč nepracují, a ona odpověděla: „Oni měli už všechno hotové. Šli domů.“ Vnitřákům spadla brada. Mně však prudce stoupl tlak. Tušil jsem to. Tušil jsem, že se technici jen vymlouvali. Celé dopoledne se s námi hádali kvůli výrobě 5 plošných spojů, které kvůli pracovní vytíženosti strojů je prý nemohli vyrobit, a přitom ve výrobě nikdo neměl, jak se říká, do čeho píchnout. Zaměstnanci byli samozřejmě rádi, když nemuseli pracovat. Jejich nadřizení je však měli hlídat a po dokončení úkolu jim zadat další, například mé plošné spoje. Po tomto velkém faux pas vedení Tesly plošné spoje nakonec nechalo ochotně vyrobit.

Dříve bylo vůbec všechno na dlouhé lokte. Dneska, když potřebuje můj syn Jára k práci plošný spoj, napíše jednoduše e-mail do firmy, která plošné spoje vyrábí, a za 10 dní má hotový spoj v poštovní schránce. Rychle a bez problémů. To za minulého režimu vůbec neexistovalo. Podniky dělaly se vším fóry. Neustále hledaly výmluvy, proč nemohou danou věc vyrobit, jak nemají kapacity, a ve skutečnosti byly jen líné. To se také potvrdilo v Lanškrouně, kam jsem musel jet kvůli kondenzátorům s náměstkem ministra vnitra. Po příjezdu na toto místo jsme sháněli ředitele ústavu, s kterým bychom vše projednali. Jednání bylo předem dohodnuté, ředitel však ve

své kanceláři nebyl. Zaměstnanci nás proto poslali do kanceláře k vedoucímu oddělení. Ten ve své kanceláři seděl, byl však zaneprázdněn telefonátem. Posadili jsme se tedy s náměstkem před kancelář a čekali, až nás vedoucí oddělení pozve dál. Uběhlo 5 minut, 10 minut a stále nic. Vedoucí nepřetržitě telefonoval. Jak jsme však z poslechu postupně zjišťovali, jednalo se o soukromý telefonát. Náměstek tedy začínal pomalu rudnout rozčilením. I přesto však v klidu nadále vyčkával v křesle. Uběhlo dalších 10 minut, když se z kanceláře najednou ozvalo: „Můžete dál.“ Pobouřený náměstek vyskočil z křesla jako čertík z krabičky a po vstupu do kanceláře ihned spustil na vedoucího: „Víte, koho jste nechal čekat? Víte, kdo já jsem? Co si to dovolujete? Půl hodiny tady kecat s nějakým kamarádem! V pracovní době!“ Bylo vidět, jak vedoucí začíná ztrácet pevnou půdu pod nohama. Jak začíná mít strach. Dokonce se náměstka i zeptal: „A to mě za to můžete nechat zavřít?“ Nevím, jak přišel na takový extrém. Náměstek mu však velice pohotově odpověděl: „My osobně ne, ale máme na to lidi.“ Po této zkušenosti si myslím, že vedoucí už nenechal nikdy nikoho čekat.

Vocar

V elektrárně Mělník byl dokončován druhý blok elektrárny v Horních Počáplech. Při dokončování výstavby vzhledem k rozsáhlosti objektu vznikl problém s dosažitelností pracovníků, kteří z provozních důvodů neměli pevné pracoviště a pohybovali se v celém rozsáhlém prostoru staveniště. Tento problém ale bude pokračovat i po dokončení výstavby v normálním provozu elektrárny.

Vedení elektrárny se obrátilo na VÚST o pomoc při zajištění jednoduchého zařízení, které by umožnilo navázání komunikace s těmito pracovníky. Byl jsem ve VÚST pověřen vývojem takového zařízení a zajištěním výroby pro elektrárnu samozřejmě s termínem dodání již včera. Navrhli jsme jednoduché zařízení a dali mu jméno VOCAR. Zařízení bylo

přímo navázáno na místní telefonní ústřednu a vybaveno přijímačem pro příjem volacích kódů. Maximální počet volaných účastníků byl 100 s možností rozšíření na 800. Volající účastník se napojil místním telefonem na ústřednu volbou dvoumístného telefonního čísla a dále pokračoval volbou čísla hledaného účastníka. Ústředna překodovala volaná čísla a vysílala ho pomocí antén v celém prostoru areálu a i v podzemních prostorách. Osobní přijímač Vocaru přijal tento signál a spustil akustickou a optickou návěst. Volaný došel k nejbližšímu telefonu, vyvolal směrovací číslo na VOCAR a elektronika VOCARu automaticky propojila volajícího s volaným účastníkem a telefonování probíhalo normálním způsobem.

Přijímač Vocaru měl odběr v pohotovostním stavu jen $350\mu\text{A}$ a byl napájen ze dvou NiCD nabíjecích akumulátorů. Průměrná doba na jedno nabití byla jeden měsíc. Zařízení se svou jednoduchostí obsluhy v provozu osvědčilo. Jeho výroby se ujal výrobní podnik Svazarmu ve Strašnicích a pro velký zájem se vyráběl i pro nemocnice a jiné podniky. Byl dodáván pod označením Moncall.

Přijímač Vocar

ESA -401

Pro zlepšení telekomunikačních služeb jsme vyvinuli radiostanici s názvem ESA, pracující v pásmu 400 MHz se čtyřmi telefonními kanály. Měla sloužit k přenosu 4 telefonních linek do míst, kde bylo obtížné připojení drátovými přípojkami. V Tesle Přelouč se připravovala výroba a ve VÚST probíhaly zkoušky prototypů. Ve dnech okupace 21. srpna 1968 jsme přerušili zkoušky, radiostanice zkompletovali a dali je k dispozici vládním orgánům, které je plně využívaly pro nezávislé telefonní spojení.

Tyto radiostanice vyráběné v Tesle Přelouč využívala posléze pošta, a to v místech, kde nebylo telefonní vedení.

Jako by se nic nestalo (ZOB 2)

V roce 1984 zakoupila Tesla licenci na výrobu barevných obrazovek od japonské firmy Toshiba. Bohužel se však při koupi licence nějakým nedopatřením zapoměly pořídit kontrolní boxy, kterými musí projít každá vyrobená obrazovka. Pro přepokládanou výrobu se ukázalo, že je potřeba 24 boxů. Při cenovém rozboru se ukázalo, že cena těchto zařízení je příliš vysoká a Tesla nemá již dostatek finančních prostředků, a proto bude nutné tyto boxy vyrobit doma. Součástí zařízení byl i regulovatelný zdroj a relé na přepínání napětí 40 kV, zařízení umožňovalo měřit až 60 parametrů obrazovky. Přitom termín byl krátký a byl na něm závislý i termín spuštění výroby v Tesle Rožnov.

Vývojem těchto kontrolních boxů byl pověřen můj tým. Zastavily se tehdy vojenské úkoly, na kterých jsem pracoval, a začala práce na kontrolních boxech. Abychom kontrolní boxy zkonstruovali s týmem správně, zapůjčili nám technici z Toshiby k práci jeden prototyp. Tento prototyp byl však elektronkový, což byla v té době již zastaralá technologie. Vyrobili jsem proto tranzistorové zařízení, které dostalo název

ZOB 2 - Zařízení pro měření a kontrolu barevných obrazovek. Toto zařízení mělo objem 6 m³. V praxi to vypadalo tak, že se nově vyrobená obrazovka nasunula na takový sokl, na desetinu milimetru přesně, aby nevyklouzla, poté se zasunutím propojila s kontrolním zařízením ZOB 2 a začalo měření. Když všechny parametry souhlasily, objevila se na ZOB 2 značka, že je obrazovka v pořádku. Pracovník tedy sundal obrazovku ze soklu a položil ji na dopravník, kterým se obrazovka dostala na další zpracování. Pokud se na obrazovce objevila nějaká závada, umístila se obrazovka na druhý dopravník a putovala na opravu.

Nikdy nezapomenu na překvapení Japonců, když uviděli nové fungující zařízení ZOB 2 . Dodnes mám u sebe schovaný papír, na který mi vedoucí technik z Japonska při kontrole ZOB 2 napsal: „OK“ A to byli Japonci při kontrole velice pečliví, zařízení kontrolovali několik dní. Japonce také překvapilo, když viděli, jak jsem vytvořil relé na 40 000 V. To jsem totiž udělal z lahve od okurek. Lahev jsem seřízl, nalil do ní vysokonapěťový olej, aby to neprobíjelo, a vložil dovnitř relé. Z mého řešení byli Japonci opravdu nadšení a chtěli ZOB 2 okamžitě také. Slíbil jsem jim tedy, že pro ně tato zařízení vyrobíme. Dohodl jsem dokonce již předběžný počet kusů zařízení a požadovanou cenu. Nic se však nakonec neuskutečnilo. Českoslovenští papalášové se totiž s Japonci nepohodli a výrobu pro Toshiba nepovolili. Kontrolní boxy se pro ně tedy nakonec nevyráběly, přestože o ně měli Japonci velký

zájem a výrobní dokumentace byla zpracovaná a ověřená.

V souvislosti s vývojem zařízení ZOB 2 mě ředitel našeho ústavu také na hodinu vyhodil. S kolegou jsme totiž řediteli tenkrát napsali dopis, ve kterém jsme si stěžovali na nedosta-
tečné finanční ohodnocení za konstrukci ZOB 2 . Nedostali jsme za konstrukci tohoto zařízení totiž žádné prémie, pouze šeky, z kterých jsme mohli získat nanejvýš 5000 Kč, což bylo za tak náročný úkol velice málo. Navíc jsme měli ve výrobním kolektivu zhruba 30 lidí, kterým jsme museli jejich práci také ohodnotit. Z této směšné odměny by na ně však vůbec nic nezbylo. Ředitel ústavu si mě tedy nechal po obdržení dopisu ihned zavolat do kanceláře a v zápětí nato mě na hodinu vy-
hodil z práce. Byl jsem překvapený, neprotestoval jsem však. Bylo mi totiž jasné, že mě ředitel doopravdy vyhodit nemůže, měl jsem totiž na bedrech státní vojenské úkoly. A také že ne. Ředitel mi oznámil, že mám padáka, poté odešel a zhruba po 5 minutách se opět vrátil do kanceláře a dělal jakoby nic. Začal dokonce s námi mluvit o něčem úplně jiném. Výpověď byla tedy passé. Nevím, proč to udělal, a dodatečně jsme ob-
drželi i prémie. Brzy po tomto incidentu jsem měl možnost se mu revanžovat. Zavolał si mě a řekl, že v obci, kde má chatu se místní JZD na něj obrátilo o pomoc při vyřešení problému s radiovou komunikací, která je rušena komunikací z jiného JZD, takže se často nemohou domluvit. Požádal mě, abych se na to zajel podívat a našel řešení. Navštívil jsem tedy ono JZD a zjistil jsem, že zpráva radiokomunikací přidělila obě-

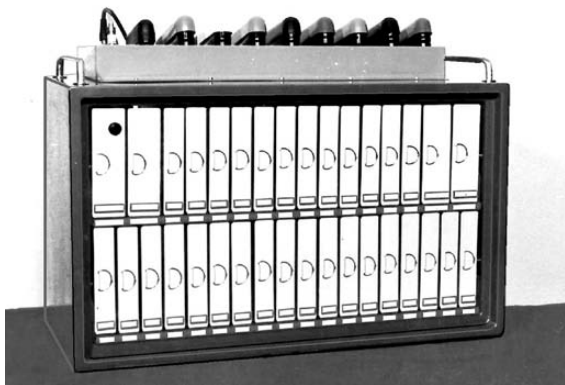
ma družstvům stejný kmitočtový kanál. Zřejmě se domnívali, že vzdálenost a kopcovitý terén vzájemnému rušení zabrání. Byla to tedy chyba radiokomunikačního úřadu. Řešení bylo tedy jednoduché, vyjednat se zprávou radiokomunikací přidělení jiného kanálu a přeladit radiostanice na jiný kanál, což bylo nákladné. Toto jsem po návratu sdělil řediteli. Současně jsem mu řekl, kolik to bude stát, a zeptal se ho, kdo to zaplatí a kdo to bude realizovat. Podle jeho překvapeného výrazu se domníval, že to udělám zadarmo jako fušku. Po chvíli mlčení mi odpověděl, že se na to podívá, a od té doby jsem neměl o tomto problému žádnou zprávu, Žádná zpráva je dobrá zpráva a tudíž žádné povinnosti.

Kontrolní box ZOB 2

Hlasovací zařízení

V Praze se dokončovala stavba nové budovy pro Národní shromáždění a bylo potřeba ji vybavit moderním hlasovacím zařízením. Ve VÚST jsem byl pověřen vypracováním návrhu, jeho realizací, zajištěním výroby a montáže dvou souprav. Jedna byla určena pro Sněmovnu lidu a druhá pro Sněmovnu národů. Hlasovací zařízení kromě hlasování registrovalo i přítomnost poslanců při zasedání. Zařízení bylo vyrobeno v poloprovozní výrobě ve VÚST včetně montáže a zajištění zkoušek. Registrace se prováděla pomocí štítku se jmenovkou. Poslanec zastrčil štítek a tím se přihlásil. Poté si sedl na křeslo, ve kterém byla instalována radiová bezdrátová smyčka. Po zatížení tohoto křesla se sepnulo označení, že dotyčný poslanec sedí na místě, a mohlo se hlasovat.

Část hlasovacího zařízení pro paní De Maré

Hlasovací zařízení v parlamentu sčítalo, kolik bylo přítomno lidí, a rozlišovalo, kolik z nich bylo Čechů a kolik Slováků. Dále také zjišťovalo, kolik lidí zmáčklo červené a kolik zelené tlačítko. Jak kdo hlasoval nebylo možné zjistit. Zařízení plně vyhovovalo potřebám poslanců a bylo v provozu až do přemístění sněmoven do jiných prostor.

KINOAUTOMAT

Do Tesla VÚST přišla objednávka z Francie od paní De Maré, které se zalíbil kinoautomat v kině Světozor. Ten byl také provozován na Světové výstavě EXPO v Montrealu. Sedadla diváků byla opatřena dvěma tlačítky, která umožňovala hlasovat v určitých zlomových situacích o dalším průběhu filmu. Paní

De Maré požadovala však mobilní zařízení bez náročné montáže tlačítek, aby mohla se zařízením cestovat po různých městech. Jednání tehdy zprostředkovával pan Miroslav Horníček. Protože jsme měli s hlasovacím zařízením zkušenosti a bezdrátový přenos z hlasovacích krabiček nebyl pro nás problém, souhlasili jsme s přijetím objednávky, která se uskutečnila mezi VÚST a paní De Maré.

Zařízení pro 600 hlasujících jsme vyrobili. V obchodních vztazích však nastal zvrat a zařízení nesmělo být do Francie vyvezeno a zůstalo ve VÚST. Přišla však nabídka z Československé televize, že by chtěli mobilní hlasovací zařízení využít v pořadu Dagmar Novotné „Počkej já povím“. Jednalo se o módní přehlídky, ve kterých se diváci vyjadřovali, který model je lepší atd. Natáčení se konalo jednou za měsíc v jednom sálu v Libni. Ve stanoveném termínu jsme pokaždé přijeli a zařízení během hodiny nainstalovali a příchozím divákům rozdali hlasovací krabičky. Po skončení představení nám je zase vrátili. Ačkoliv se to zdá nemožné, vždycky se nám vrátily všechny. Po čase někomu z VÚST tato naše činnost vadila, poněvadž nám pokaždé televize za tuto akci zaplatila, natáčení bylo večer po pracovní době. Tak nám tuto činnost zakázali a zařízení bylo předáno do skladu. Po čase jsem se dozvěděl, že zařízení už ve skladu není. Někdo ho někomu asi prodal, ale nikdo nevěděl, kdo a komu a za co. Zařízení se prostě ztratilo.

Pseudovynálezce

Za dobu své pracovní činnosti ve VÚST jsem se seznámil s mnoha lidmi, jak se zadavateli projektů, nadřízenými, tak i se spolupracovníky, kteří se v našem ústavu poměrně často střídali. Na jednoho zaměstnance, pana inženýra, který k nám přišel na praxi, však nikdy nezapomenu. Na co totiž tento inženýr sáhl, to zkazil. Ale opravdu. Když nám například jednoho dne přivezli přístroje z dovozu, přidělil jsem k nim tohoto pana inženýra, aby s přístroji pracoval. On však přístroje namísto jejich využití ihned při prvním použití poškodil. Řekl jsem mu tehdy tedy, že podobné stroje mu již nemohu svěřovat, jelikož jsou hodně drahé. Co jsem měl ale s inženýrem dělat? Vyhodit pro neschopnost jsem jej nemohl a nadále u nás pracovat také nemohl. Napadla mě tedy

jiná možnost praktického využití tohoto muže. Zaměstnanci každého oddělení měli totiž povinnost chodit pravidelně na brigády, na které se jim samozřejmě nechtělo a čas strávený na brigádách chyběl při plnění úkolů. Na brigády jsem tudíž posílal tohoto muže, který byl mým nápadem překvapivě doslova nadšen. Nakonec byl tedy stále někde na brigádách a přístroje v ústavu tak nepřišly k úhoně. Po nějakém čase jsem se dokonce dozvěděl, že tento inženýr začal kšeftovat s bramborami, se kterými přišel do styku právě na brigádách. Brigády mu byly tedy nakonec ku prospěchu.

Mezi mé zážitky se řadí také spor s vynálezcem. Spor s dost přídrzlým člověkem, který si myslel, že objevil něco převratného, a po našem ústavu chtěl, abychom jeho výmysl otestovali. Když se tak stalo, zjistili jsme, že jeho výmysl žádným vynálezem v žádném případě není. Vymyšlený přístroj totiž ani nefungoval, natož abychom mohli zhodnotit jeho využitelnost. Když jsme tedy vynálezci sdělili, že jeho vynález se ani nezapnul, nechtěl nám za žádnou cenu věřit. Tolik byl přesvědčen o své genialitě, že si na náš ústav dokonce stěžoval a případ dal k soudu. Po několika měsíčních tahanicích nám však dal soud nakonec za pravdu a navíc také uvedl skutečnost, že vynálezce trpí duševní poruchou a léčil se dokonce i několik let v psychiatrické léčebně. Tento spor nebyl jeho jediným karambolem. Pseudovynálezce v minulosti založil již několik bytových družstev, od kterých neustále vybíral peníze, až jednoho dne s těmito penězi utekl. Byl to zkrátka mizera a také blázen.

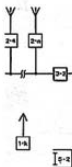
Jednu veselou příhodu jsem zažil také se svým kolegou, s kterým jsme tenkrát dělali něco pro Slušovice. Detaily této výroby bylo potřeba osobně probrat, a tak jsme společně s kolegou vyrazili autem do Slušovic. Jel s námi tenkrát ještě náměstek, který seděl na místě spolujezdce. Kolega řídil a já tedy využil čas strávený v autě k odpočinku, zavřel jsem oči a spal. Asi po hodině jízdy jsem se však probudil v domnění, že jsme již na místě. Nestačil jsem se proto divit, když jsem se rozhlížel po krajině z okna a uviděl, že jsme místo na Moravě někde dál na severu, až u Ostravy. Kolega si mého znepokojení ihned všiml a řekl mi: „No, on tady náměstek má dědečka v Ostravě a potřebuje ho dovézt domu, Járo.“ Neříkal jsem nic, myslel jsem si ale své. Taková zbytečná zajížďka. A navíc, jet zase zpátky do Brna... Kromě toho jsme kvůli tomuto výletu přišli o oběd ve Slušovicích, jelikož jsme přijeli až odpoledne. Hlavně ale že byl náměstkův dědeček převezen do Prahy.

Autovoc

Dalším zařízením, na kterém jsem intenzivně pracoval, byl sdělovací systém Autovoc. Tento sdělovací systém představoval v době, kdy ještě neexistovaly mobilní telefony a pevné linky byly na vesnicích jen na Národním výboru či v hospodě, skutečně revoluční prostředek k přivolání první pomoci pro motoristy v nouzových situacích. Autovoc bylo zařízení v podobě malého vysílače, který byl umístěn na palubní desce automobilu. Tato krabička byla opatřena třemi tlačítky, pomocí kterých mohl motorista v případě potřeby přivolat: policii, záchrannou službu či vyslat žádost o technickou pomoc. V případě většího nárazu bylo aktivováno tlačítko pro přivolání první pomoci automaticky. Mluvit se do zařízení nedalo, pomoc se dala přivolat pouze jednotlivými tlačítky. Podél komunikace byly rozmístěny po 2 km sběrné přijímače a ty signál přijaly vyhodnotily a poslaly na příslušnou služebnu s udáním místa, kde k nehodě došlo. Místo nehody tím bylo určeno s přesností ± 1 km. Sběrné přijímače však měly stát podle plánu pouze na dálnicích a silnicích I. třídy. Pokud by se tedy stala nějaká nehoda mimo tyto

applies on the roads, poles, or as required. Many users to the fact of a test add. The longest is time from an accident. The most effective way is a direct location of the accident equipment points in the way.

It is shown quantity of steel inside distance coil (1), of speech coil (2), and of the pole (3). The poles of a cable set with line

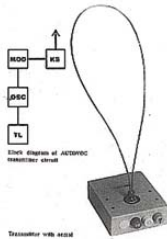

The AUTOVOC System

Distance coils can be made either from flat-oval poles or by using energy transformers inside of the case. The one transformers can easily transform coil, and the properties are usually the same as coil, but using one case (1) without transformer. For distance coil properties, transformers are provided on the transformer, or distance coil can be used.

On pressing one of the transmitter buttons, the transmitter send a code corresponding to the required aid. Then a receiver on the pole distance coil processes the signal, requires an information about the accident location on the road and signals it to the dispatch center. A pilot lamp informs on location about the required aid and about the accident location. The process of coding is automatic and takes about a second. The dispatch center can be contacted directly from the distance coil, so that the dispatcher can speak with the calling person.

The transmitter circuit diagram is shown in shown in Fig. 2. It is built into a 50x50x27 mm box (4x4x3x1.5"), see Fig. 3. This box should be mounted on the upper front panel inside of every car. Spring-like lamp provides good view from the car and there is no danger of an injury of the passengers in case of an accident. The transmitter is permanently connected to the car's storage battery. Three press buttons are provided on the transmitter for calling doctor's aid, police, or service, respectively. The pilot lamp on the left from the button indicates correct transmitter operation. A simple circuit ensures reliability of the order of 10⁵ - 10⁶ hours and also a low price which is essential on the way of the equipment should become obligatory to all drivers.

The distance coil (1) is a robust structure made of steel sheet, with closed and painted orange for a good visibility in rain and fog. It is mounted on a concrete base. The pole bottom consists of cable terminals, lines and a DC/AC converter. The center part carries distance coil battery and surface chargeable PC modules with all about the telephone apparatus and receiver circuit for vehicle-less calling. The upper part of the pole carries a flashing beacon controlled by the dispatch center which can warn the drivers in case of fog, closed road or an accident near the pole. An outgoing for receiving of signals from the car transmitters is mounted on the pole top. The poles are secured against thieves.

Basic functions of all poles being a rapid and automatically and portably tested and set operation from normal location are required for the dispatcher. In this way the one, and reliability is substantially increased. The distance between the poles below 2 km. Any repair can be easily accomplished by replacing modules without soldering.

Vysílač Autovoc a sloup se sběrným přijímačem

silnice a dálnice, řidič by se pomocí nedovolal. Do zkušebního provozu byl tento sdělovací systém uveden v roce 1982 na trase Benešov-Votice. Položení kabelu zajišťovalo Železniční státní ústav a vysílače v počtu 100 kusů vyrobila Tesla Bratislava. Po vyhodnocení zkoušek bylo konstatováno, že zařízení splňuje zadané požadavky. U zkušebního provozu, který stál několik milionů korun, však nakonec také bohužel zůstalo. Pro nedostatek finančních prostředků se práce zastavily.

Autovoc jsem měl patentovaný v mnoha zemích, jako například v Bulharsku, Dánsku, Francii, Holandsku, Japonsku, Jugoslávii, Kanadě, NSR, NDR či USA. Žádné peníze mi však tyto patenty v zahraničí nepřinesly. Ve zmíněných státech se totiž Autovoc nevyráběl a tedy ani neprodával.

Na našem území vyráběla Autovoc Tesla Bratislava. Vyrobito se však pouze již zmíněných 100 kusů a bohužel se všechna tato zařízení nakonec ztratila.

V současné době je v zemích EU zaváděn systém eCall, který pracuje na podobném principu jako náš Autovoc, tedy po 38 letech. Za tu dobu se lecos změnilo. Je k dispozici lepší součástková základna a nový systém telefonních komunikací. Pro zaměření místa nehody se využívá systém GPS, který dosahuje větší přesnosti určení místa nehody a nevyžaduje ani žádné sběrné přijímače. Pro komunikaci s ústřednou využívá systém GSM. Těch 38 roků od doby našich zkoušek a přihlášení systému k patentování názorně ukazuje, jak se na zařízení projevila technická revoluce. Zřízení je podstatně levnější, a tak umožňuje jeho masové nasazení k záchraně životů a zdraví při dopravních nehodách.

Drahuša

V roce 1989 se obrátil na Teslu VÚST ředitel dopravního podniku Bratislava s návrhem na založení komplexní racionalizační brigády (KRB), která by se zabývala systémem řízení hromadné dopravy. Nazvali ho Drahuša. Za tímto krásným ženským jménem se skrývaly následující činnosti: DR - dispečerské řízení, A - akumulace, H - hlášení zastávek, US - uživatelské statistiky, A - automatizované sestavování. Jednalo se o systém pro převod sběrů a zpracování maxima statistických a provozních údajů do počítače nezbytných pro operativní i dlouhodobé řízení městské hromadné dopravy. Kromě možnosti efektivně řídit provoz městské hromadné dopravy však Drahuša zahrnovala také další čtyři subsystemy, evidenci výkonů, harmonogram preventivních prohlídek vozidel, vytváření grafikonů a údaje pro podnikovou organizaci a administrativu.

V každé vozovně byl instalován terminál propojený s dispečinkem, který byl vybaven počítačem SM 4-20. Při výjezdu z vozovny dostal řidič malý plechový štítek s naděrovanými údaji o lince a pořadí vozu (např. 6. vůz linky č. 11), které se

Dispečerské pracoviště systému Drahuš

Vozidlová radiostanice s kódem systému Drahuš

na terminálu doplnily o osobní údaje řidiče. Řidič poté zastrčil plechový štítek do otvoru v kodéru DK 21, který byl napojen na běžnou komunikační radiostanici VR 21 z Tesly Pardubice. Drahuša používala pro určení polohy jednotlivých dopravních prostředků celkem jednoduchý postup. Kazetový přehrávač, kterým se v dopravním prostředku ohlašovaly názvy stanic, měla druhé stopě nahraná pořadová čísla stanic. Tato čísla se ukládala prostřednictvím kodéru a radiostanice do počítače v dispečinku. Z druhé stopy magnetického pásku se sejmulo kódové označení stanice, které spolu s údaji o čísle vozu a lince odeslal kódér prostřednictvím radiostanice do centrálního dispečinku. Tam počítač zkontroloval, zda údaj odpovídá grafikonu. V případě, že se vozidlo opozdilo, nebo jelo naopak příliš rychle, rozsvítla se na panelu příslušná varovná kontrolka doplněná akustickým signálem. A jelikož měl počítač uložen v paměti také jízdní řád, mohl na základě dodávaných informací porovnávat předpokládanou i skutečnou polohu jednotlivých dopravních prostředků. Zjištěné rozdíly do předem určené velikosti ignoroval, rozdíly nad tuto úroveň však hlásil řidiči a větší rozdíly už nahlašoval přímo dispečerovi. Zařízení vydávalo řidiči optický a zvukový pokyn: „Jeď rychleji“ nebo „Jeď pomaleji“.

Dispečer sledoval nejen včasný nástup řidiče do práce, ale i včasné odjezdy z výchozí stanice, jakož i průběh celé jízdy, včetně výměny služeb řidičů na trati. Do dispečinku tak tímto způsobem neustále proudily informace ze všech vozidel a ři-

diči poté dostávali pokyny pro další jízdu. Počítač centrálního dispečinku neustále zpracovával informace o poloze všech dopravních prostředků a každých 6 minut vydal komplexní informaci o situaci v městské hromadné dopravě. Kodér DK 21 umožňoval také přenos informací po čtyřech vysokofrekvenčních kanálech. Jeden z nich byl vyhrazen na přenos dat, tři zbylé byly komunikační. Zařízení tak umožňovalo komunikaci mezi dispečerem a řidičem v každém vozidle zvlášť, se všemi vozidly najednou, nebo jen s řidiči určité linky. Kodér DK 21 měl velmi malé nároky na obsluhu a ve spolupráci s radiostanicí umožňoval řídícímu dispečerovi také oslovit cestující ve všech nebo pouze zvolené části dopravních prostředků najednou a informovat je tak o okamžité situaci v městské hromadné dopravě. Pokud řidič nestiskl tlačítko, případně je stiskl na jiném místě a v nesprávné době, snažil se přechytračit kontrolní systém, tato manipulace za účelem přechytračení se již po malé chvíli poznala, a počítač na příslušné vozidlo upozornil.

Automatizovaný systém řízení MHD by přinesl podstatné změny i v práci řidičů a celého dopravního podniku. Hromadné získávání komplexních informací o celém dopravním systému vyžadovalo nové formy jejich využívání a samozřejmě i zpracování. Počítač totiž zaznamenával i ujeté kilometry, spotřebu pohonných hmot, podle technického stavu vozidel poté avizoval jejich prohlídku či opravu. Vyplňování provozních výkazů, které byly základní povinností každého řidiče

před nástupem do práce, nahradil v plné míře počítač a zařízení, kterým bylo každé vozidlo vybavené.

Výsledkem činnosti KRB měl být návrh systému a zajištění výroby potřebných komponentů pro realizaci systému Drahuša. Na doporučení ředitele VÚSTu jsme se stali spolu s kolegou Hájkem členy KRB dopravního podniku Bratislava. Spolupracovali jsme při návrhu sítě a pokrytí signálem. Vyrobili jsme zařízení dispečerského pracoviště pro celý systém. Kodéry pro vybavení vozidel objednal DP Bratislava v nově založeném podniku Tesla Košice. Kodéry byly jejich první výrobek. Systém Drahuša se začal uvádět do zkušebního provozu. Mezitím došlo ale k rozdělení republiky. V dopravním podniku byly velké organizační změny i změna vedení dopravního podniku. KRB byla rozpuštěna a byla přerušena spolupráce. Nepodařilo se mi získat informace o osudu Drahuša.

Hladinoměry ve vodojemech

Zařízením pro přenos údajů o stavu hladiny z vodojemů radiovou bezdrátovou cestou jsem se začínal zabývat už v roce 1947. Na žádost správy vodovodů v Chotěboři jsem vypracoval projekt přenosu údajů o stavu hladiny vody ve vodojemu v Podmoklanech radiovou cestou do dispečinku v Chotěboři. Ten řídil zásobování vodou rozsáhlou oblast Chotěbořska a Havlíčkobrodsko. Pro přenos údajů měly být použity malé vysílače o výkonu 0.5 W pracující v pásmu 40 MHz. Přestože byl projekt velmi dobře zpracován, nepodařilo se ho pracovníkům chotěbořských vodovodů realizovat pro nepochopení příslušných úřadů.

Zařízení pro bezdrátový přenos údajů o stavu vodních hladin u vodohospodářských zařízení byl jeden z mých následujících patentů, za jehož vznik může do jisté míry pan Čechura z vodáren z Modřan. Tento pán za mnou jednoho dne přišel do VÚST na konzultaci ohledně hladinoměřů ve vodárnách. Potřeboval totiž vyrobit zařízení pro ekonomické plnění vodojemu bez přeplnění. Konzultace s ním však byla poměrně komplikovaná. Pan Čechura chtěl totiž vše zařizovat, ale ne-

Vodojem s anténou pro přenos stavu hladiny.

měl představu o náročnosti a rozsahu prací při řešení takového úkolu a ani o nákladech na vývoj. I přesto jsme se však nakonec dobrali k tomu, jak by mělo zařízení asi vypadat. Když se poté naše setkání blížilo ke konci, zeptal jsem se ze zvědavosti: „A kdo vám takové zařízení vlastně vyrobí?“ A on ihned odpověděl: „No vy, přeci.“ Tak jsem se pousmál a řekl: „Já nemůžu. V žádném případě. Víte, kolik mám práce?“ Pan Čechura to ale bral jako hotovou věc a nakonec mě přesvědčil, že jsem 10 kusů tohoto zařízení pro něj tedy nakonec skutečně vyrobil ve smlouvě o dílo.

Konstrukci Zařízení pro bezdrátový přenos údajů o stavu vodních hladin u vodohospodářských zařízení jsem zajistil pomocí VKV radiostanic a jejich doplnění kódovacím zařízením. Sjednal jsem se správou radiokomunikací vhodný kmitočet pro tyto účely a navrhl jsem snímač hladiny vody s elektrickým výstupem na modulaci vysílače opatřeného směrovou

vysílací anténou. Na strojovnu vodárny jsme dali směrovou anténu přijímače, a výstup přijímače přes dekódovací obvody připojili na zapisovač, který měl i kontakty na spínání čerpadel. Zhotovil jsem zařízení, které hladinu kontrolovalo samo a usnadnilo tak práci zaměstnancům, kteří by museli chodit stav hladiny osobně kontrolovat.

Zařízení fungovalo dobře a jako zlepšovací návrh, který jsem podal, jej pak vyráběla Tesla Pardubice.

Jeden z největších projektů byl poté realizován ve vodárnách v Liberci, kde byly soustředěny údaje z šesti vodojemů, které zásobovaly město Liberec, na dispečink. V každém vodojemu se měřila plovákem výška hladiny. Informace o výšce hladiny se poté vysílaly vysílačem do střediska vodáren, které bylo v Liberci v Ruprechtické ulici. Ve středisku byly zapisovače, které na pás papíru zapisovaly 24 hodin denně, jak voda přibývala a ubývala. Když například u jednoho z vodojemů voda rapidně ubyla, bylo jasné, že je někde problém. Nejčastěji bylo tímto problémem prasklé potrubí.

Štít

Dalším mým patentem bylo Zařízení pro ochranu objektů, s krycím jménem „Štít“, které měla vyrábět Tesla Liberec. Toto zařízení bylo určené především k hlídání pro veřejnost citlivých objektů, tedy kostelů, zámků a muzeí, které policisté nestíhali chránit před lupiči. Na základě požadavků Ministerstva vnitra jsem byl v roce 1979 pověřen vývojem zařízení, které by indikovalo narušení hlídáných objektů. Signál se přenášel pomocí VKV na dispečink policie. Navrhl jsem tedy zařízení, které dokázalo hlídat až deset objektů. Toto zařízení je hlídalo pomocí čidel, která byla umístěná na oknech, dveřích a volně v prostoru. Pokud objekt někdo narušil, elektrická čidla spustila alarm a vniknutí do objektu nahlásila pobožce SNB, která tam okamžitě vyjela. Než jsme však stačili zařízení uvést do výroby, přišla Sametová revoluce, a vše, co bylo vyrobeno před rokem 1989, bylo najednou špatné. Nebylo totiž západní. Zařízení pro skrytou ochranu objektů, ani jeho zdokonalení se tedy nakonec vůbec nerealizovalo a kostely se po otevření hranic v roce 1989 ve velkém vykrádaly, protože neměly žádnou ochranu. Po revoluci byla zrušena

také Tesla Liberec, aby nekonkurovala výrobkům ze západu. Parta lidí, která v Tesle pracovala, se po revoluci osamostatnila a založila firmu. Ta dodnes vyrábí zařízení pro hlídání objektů a je největší firmou svého druhu v České republice. Dalo by se tedy říci, že Tesla pokračuje pod soukromou značkou velmi známé firmy.

Také musím vzpomenout, že kvůli Zařízení pro skrytou ochranu objektů jsem byl na půdě u Gustáva Husáka. Vnitřáci totiž chtěli toto zařízení vyzkoušet a aplikovat na Hrad. Byl jsem tedy na půdě Hradu, tam jsem umístil čidla, která v případě narušení objektu spustila alarm. A v jednom momentě, když jsme s vnitřáky procházeli půdu, mi z ničeho nic řekli: „Tady pod vámi je přímo prezidentská kancelář.“

Pro hvězdárnu

Hvězdárny potřebovaly pro pozorování hvězd a meteoritů velmi přesný čas. Dříve představoval přesný čas milisekundy, dnes už to jsou pikosekundy. V Československu nebyl dostupný přesný čas s takovou přesností. Přesný čas si musela každá hvězdárna chytit od světových hvězdáren (Greenwich, Moskva, Nauen), které přesný čas vysílaly na velmi dlouhých vlnách. Pro hvězdárnu Ondřejov jsem vyvinul a zhotovil speciální dlouhovlnný přijímač, který přijímal radiové signály od 10kHz až do 20MHz a přijímal tak signály z celé Evropy. Přijímač pro příjem signálu přesného času pro hvězdárnu Ondřejov jsem zhotovil ve smlouvě o dílo.

Pro nemocnici

Pro nemocnici v Příbrami jsem ve smlouvě o dílo navrhl a zhotovil Elektronický dávkovač kyslíku pro kojence v inkubátoru. Byl to vůbec první dávkovač v Československu. Měl velikost krabice od cukru a byl tam časovač, kterým se zastavovala doba otevření a rychlost dávek kyslíku. Na předním panelu byly ovladače, kterými se elektronický dávkovač kyslíku nastavoval.

Pro ÚNZ v Praze 4 jsem v roce 1982 také navrhl a zhotovil bezdrátový přenos EKG od dvou osob v reálném čase pro měření zatížení a činnosti srdce.

Od motokola k 1000MB

Tak jak to chodí, bicykl mi přestal stačit a zakoupil jsem si motokolo. To byl vlastně bicykl opatřený malým benzinovým motorkem. Ani to mi nestačilo, a tak jsem motokolo vyměnil za motocykl FN. FN (Fabrique Nationale de Herstal) je belgickou zbrojařskou společností založenou roku 1889. Tato fena, jak jsem jí říkal, mě hodně trápila. Tento motocykl měl setrvačnick umístěný zvenku a klínek, který setrvačnick jistil, byl vykvedlaný, vypadával a setrvačnick občas upadl. Kolegové si mě v práci dobírali, že není jasné, pro koho to byla výhra, výměna motokola za motorku.

S tímto „novým“ motocyklem jsem vzal Jarku na výlet do Herálce. Dojem nebyl nejlepší. Během návratu do Sobíňova jsem píchl. Věci na opravu jsem s sebou měl, ale to nebylo jenom píchnutí, ale plášť měl velkou trhlinu, která nešla opravit. Musel jsem si poradit. Použil jsem svůj kožený pásek od kalhot a omotal jím poškozené místo pneumatiky a do Sobíňova jsme s drcáním dojeli.

Pro rodinu jsme potřeboval auto. Na Pankráci jsem od nějakého chlapa koupil auto DKW Sonderklasse. Bylo ve

Motocykl FN28

stavu, jak se vrátilo z války, vevnitř byly ještě zapadané patro-ny. Auto potřebovalo generální opravu. Můj kamarád z vojny mi sehnal místnost v továrně v Libni, kde jsem mohl generál-ku provést.

Celé auto jsme s pomoci kamarádů rozebrali a dali zno-vu dohromady. Aby mi nic nespadlo do motoru, ucpal jsem trubky ke chladiči hadry. Ale pak jsem je zapomněl vyndat, když jsme motor dávali opět dohromady. Místo vojenské ze-lené barvy dostalo auto nový světle hnědý lak. Také sklápě-cí sedadla jsem upravil tak, že bylo možné v autě přespávat. Novou plátěnou střechu ušila manželka a mohli jsme vyjet na první výlet. Vyrazili jsme s celou rodinou z Prahy na Vy-sočinu k rodičům. Ale skončili jsme kousek za Plaňany. Mo-tor se přehřál a vylágroval. Auto jsme zatlačili zpět k prvním

stavením Plaňan a vrátili se zpět do Prahy. DKW byl přeplňovaný dvoutakt, čtyřválec. Jehlová ložiska na ojnici byla zničená. Napsal jsem výrobci, ten však požadoval platbu v markách předem. To byl v té době nepřekonatelný problém. Nakonec mi ložiska vyrobili kamarádi a auto nám pak sloužilo téměř deset let.

Často jsme s DKW jezdili k rodičům na Vysočinu. To byla dlouhá cesta a v chladném počasí to bylo nepříjemné. Dříve auta neměla topení, a tak jsem naše auto doplnil o přídavné vytápění. Dal jsem tedy za chladič takový trychtýř, od kterého vedla trubka do schránky spolujezdce. V této schránce byl motorek, který ohříváný vzduch foukal do vozu. Často také zamrzalo za jízdy sklo. Otírali jsme jej tedy plátěným pytlíkem, ve kterém byl cumel ze soli, a fukary s teplým vzduchem, které jsem sám vyrobil, sklo ofoukávaly. Na fotografii si můžete všimnout, že naše auto nemělo blinkry. Místo nich byly ve sloupku za dveřmi vyklápěcí ručky, které svítily a mávaly do strany. Tak to tenkrát měla všechna starší auta.

S DKW jsme si užili hodně zábavy, také ale hodně starostí. Například, tehdy když jsme přijeli již s renovovaným automobilem k rodičům do Marievsi na zabíjačku. Chtěli jsme se jim pochlubit, jak jsme dali automobil do richtíku. Zaparkovali jsme na dvorku. Zabíjačka začínala a prase se muselo dostat z chlívka a zabít. Prase však uteklo namířilo si to k našemu autu a ukouslo z DKW kus vroubkované gumy, která byla na stupátkách před dveřmi auta. Myslel jsem tehdy, že toho ču-

DKW před chatou na Radlíku

níka roztrhnu. Také si pamatuji, jak jsme v automobilu převáželi trámky na chatu. Sklopila se plátěná střecha v autě a jelo se i s trámky. Celou cestu však strašně přšelo, takže jsme byli všichni úplně mokří.

Nové auto

Za úspěšné plnění pracovních úkolů v oblasti elektroniky, hlavně vývoje moderních radiostanic a jejich zavedení do výroby, jsem obdržel vyznamenání „Nejlepší pracovník strojírenství“ a od ministra průmyslu Karla Poláčka jsem v roce 1964 dostal poukaz na koupení nového automobilu Škoda 1000MB. Vybrali jsme si červenou barvu. Byl to nezvyklý přechod z dvoutaktu s turbodmychadlem DKW s volnoběžkou na čtyřtakt u embéčka. Při uvolnění pedálu plynu jelo DKW plynule dál setrvačností, ale embéčko se čtyřtakterem brzdilo motorem. Při první cestě na Radlík jsem za Jesenicí zastavil a díval jsem se na motor, je-li vše v pořádku. Tak jsem z toho byl překvapený a rozčarovaný. Auto jsme velmi využívali jak při cestách na chatu, na dovolené, tak i k častým cestám k rodičům na Vysočinu.

Když jsme si chtěli později pořídit nový automobil, bílou škodovku, čekali jsme na ni ve frontě s manželkou v Hostivaři v ulici U Továren několik dní. Pravidelně jsme se střídali, drželi jsme služby, než na nás přišla řada. To si v dnešní době neumí už nikdo představit. A s bílou škodovkou jsem měl několik let po koupi otřesný zážitek. Při cestě přes Jesenici jsem se srazil čelně s autobusem. Řidič autobusu mi nedal přednost a vjel do protisměru. Tehdy jsem vezl ještě strýce Bočana a na střeše auta dveře na chatu. Škodov-

ka se po nárazu rozlomila a mě musela záchranka odvést do nemocnice s přeraženým žebrem a klíční kostí. Strýc Bočan byl naštěstí v pořádku. Já měl však namále. Navíc jsem mohl v nemocnici přijít také o ruce. V Thomayerově nemocnici, do které mě odvezli, se lidem se zlomenou klíční kostí dávaly tzv. Delbetovy kruhy. Mně však tyto kruhy aplikovali příliš silně, až mi z toho začaly černat ruce. V rukách mi pomalu přestala proudit krev. Naštěstí si toho jeden lékař včas všiml, ruce mi povolil a mně se opět prokrvily. Za nějaký čas se mi uzdravilo také zlomené žebro, klíční kost.

Trapas tehdy zažil po nehodě můj syn Jára, který zařizoval odtah zničeného automobilu. Já jsem si totiž doma páčil slivovici. A u každé slivovice, když se začíná a končí je tzv. úkap a dokap, který se nepije. Je to koncentrovaný alkohol, který však krásně voní po švestkách. Dával jsem ho tedy do ostříkovače v autě, aby mi voda v zimě nezamrzala, a já ještě navíc cítil příjemné aróma. Tato kapalina byla umístěna v autě v plastovém pytlíku. Při nehodě se roztrhl a celé auto bylo pokropené švestkovým alkoholem. Když tedy k nehodě následně přijeli policisté, mysleli si, že byli v autě při havárii všichni namol. Celé auto bylo totiž cítit slivovicí.

Švestky na slivovici jsme vozili z chaty, kde nám na zahradě rostlo asi šest stromů. Někdy jsme už nevěděli, co s takovým množstvím švestek dělat, všechny jsme najednou sníst nemohli, a proto jsme z nich připravovali povidla, kompoty a již zmíněnou slivovici.

Bočanova chata

Paní Bočanová byla sestra maminky mé manželky a pracovala v Praze jako služebná. Byla dvakrát provdaná, podruhé za Václava Bočana a neměla žádné potomky. Nejprve bydleli Bočanovi v suterénním bytě v Dejvicích a poté se přestěhovali do rozděleného bytu v Kořenského ulici 15 na Smíchově. Bočanovi byli moc hodní a skromní lidé. Často k nám chodili na návštěvu a hlídali nám naše dva kluky, například když potřebovala Jarka prát prádlo. Tenkrát totiž neměli lidé pračky v bytech. V každém domě byla jedna pračka společná pro celý dům a stála v prádelně ve sklepě a topilo se v ní uhlím. Tetička přišla pokaždé hlídat a něco dobrého jim uvařila. Například šklubánky, nebo bramborové placky pečené přímo na plotýnce. Pomazali si je pokaždé máslem

Chata na Radlíku a Bočanovi s Ládíkem a Járou

nebo domácí marmeládou. Často chodili všichni společně i se strejdou na procházku do Kinských sadů, na Petřín, na Dětský ostrov i na Kampu. Cesta mezi jejich bytem na Smíchově a Dejvicemi přes Pražský hrad to byla příjemná procházka, kterou často absolvovali. Rádi třeba vzpomínali, jak jednou šli od nás domů po Štědrém večeru přes Hrad a všude ležel čerstvý ještě nepošlapaný sníh.

Strýc Bočan v roce 1953 získal na Radlíku pozemek na chatu. Materiál na stavbu chaty získával především v lese, kde sbíral soušky. Několikrát denně šel do lesa a přinesl si jednu

nebo i několik soušek. Strýc navíc pracoval v expedici v Chirane, odkud nosil různé zbytky prkének. A tak jednoho dne, když už měl dost velkou hromadu materiálu sbil ze soušek, které zbavil kůry, kostru chaty, pobil to zbytky prkének a poté všechno potáhnul linem. Chata byla hotová a připravená k bydlení, ovšem jen pro letní měsíce. Nebyla tam voda, pro tu se chodilo do studánky u lesa. Za chatou byl sud na dešťovou vodu. Teta vařila na malém lihovém vařiči. Jezdili jsme tam rádi. Byla tam pohoda, v lese dostatek hub, na zahradě rybíz, jahody a zelenina. Protože chata byla malá a nás bylo šest, spali jsme u chaty pod stanem.

Chatu převedl strejda Bočan na Ládíka a ten ji v roce 1984 přestavěl na zděnou.

Chata ve Svojeticích

I já jsem toužil po vlastní chatě, která by stála někde na okraji lesa, na stráni, v těsné blízkosti rybníka či potoka. Představoval jsem si, jak bych přes den plaval ve vodě, projížděl se na pramičce, chodil do lesa na procházky a večer se poté díval na měsíc odrážející se na hladině vody. To byl můj sen. Nakonec jsem však postavil chatu uprostřed vesnice, na rovině a rybník nebo potok široko daleko nebyl. K mé vysněné měla tedy tato chata velice daleko. Co se dalo ale dělat? I tak byla krásná. S rodinou jsme pokaždé utekli na víkend z Prahy, z města do přírody, a užívali si čerstvého vzduchu. Navíc jak roky přibývaly, byl jsem nakonec rád, že mám chatu na rovině. Po stráni bych se totiž ve stáří šplhal jen těžko. Chata na rovině byla tedy nakonec velkou výhodou.

Pozemek pro naši chatu jsme začali shánět v roce 1965. Původně jsme chtěli sice chatu v Radlíku, malé vesnici kousek od Prahy, kde měli chatu Bočanovi a kde bydleli i příbuzní Dukátovi. Tam jsme se však o žádném volném pozemku nedozvěděli, a tak jsme pátrali dál. Po nějaké době na nás padla úplnou náhodou lokalita Svojetice, vzdálená asi 7 kilometrů od města Říčany. Měl jsem totiž známého v mototechně, pana Kříže, kde jsem kupoval nejrůznější náhradní díly. A jednou, když jsme se spolu bavili, jsem se zmínil, že sháním pozemek, na kterém bych mohl postavit chatu. Slovo dalo slovo a pan Kříž

Stavba chaty, v popředí Rudolf Starý

se rozpomněl, že zrovna jeho soused prodává parcelu. Dostal jsem tedy od pana Kříže kontakt na jeho souseda a okamžitě se s ním spojil. Jeho parcela mým požadavkům však nevyhovovala. Dostal jsem od něj ale další telefonní čísla na prodejce a tak to šlo dál a dál, až jsem se dozvěděl o jednom skutečně krásném pozemku ve Svojeticích, který jeho majitel shodou okolností také prodával. Tento pozemek byl rozdělen na sedm parcel. Ihned jsem se tedy s tímto pánem sešel a řekl, že mám o tu rohovou parcelu zájem. Majitel s prodejem souhlasil, já mu zaplatil a pozemek byl náš. Dokonce jsem nemusel dávat ani úplatek, který byl v té době zcela běžný. Pokud člověk tehdy něco doopravdy chtěl, musel dát peníze navíc. Můj syn Jára, kterému jsme sehnali také pozemek pro stavbu chaty, vzdálený cca 100 metrů od té naší, musel dát úplatek národ-

nímu výboru v hodnotě 20 000 Kčs, jinak by mu pozemek nepřevedli. A to byly v té době opravdu velké peníze. Několik měsíčních příjmů. Dříve bylo všechno složitější. Člověk také nemohl oslovit nějakou realitní kancelář, nebo si sám na internetu prohlížet inzeráty majitelů. Tenkrát nic takového neexistovalo. Pozemek se dal sehnat pouze přes někoho. A když člověk takový pozemek nakonec získal, musel získat také povolení pro stavbu od národního výboru. Národní výbor mu stavbu buď zamítnul, nebo musel dotyčný požadovaný pozemek nahradit rekultivací jiné parcely. Byl tedy například povinen upravit kus stráně tak, aby z ní vznikla opět orná půda. To nebylo jako dnes, kdy si může prakticky každý kdekoliv cokoli postavit. To dříve nešlo. Velice se na to dbalo. A proto nám v dnešní době také tolik ubývá orná půda.

Chatu ve Svojeticích stavěla naše rodina svépomocí. Zapojila se celá rodina. Bratr Láďa zajistil plány potřebné pro stavební povolení. Tatínek a tchán i kamarádi z Vysočiny, zedník a tesař, jezdili pomáhat. Byla to velice dlouhá a namáhavá práce. I žulové kameny z nedalekého kamenolomu jsme sami ručně otesávali a poté je dávali do podezdívky chaty. S otesáváním mi tenkrát pomáhal syn Láďík a také jeden známý, který se vyznal v kamenictví. Dnes jezdí na naši chalupu Láďík, který ji zdědil, s rodinou. Jára, jak jsem již zmínil, si postavil chatu o kousek dál. Na tuto chatu už však dnes nejezdí, pouze občas, aby posekal trávu. Jára má totiž v Průhonicích vlastní domek se zahradou.

Květinová plantáž

Když bylo Jarce, tuším 55 let, nastoupila do plného invalidního důchodu a měla mnoho volného času. Proto začala pěstovat na naší chatě ve Svojeticích mimo jahod, ostružin a ovocných stromků také nejrůznější druhy kyticek. Tulipány, narcisy, hyacinty, modřence. Velmi jí to bavilo, bylo to přímo jejím koníčkem, z něhož se později vyklubal náročný kůň. A tak několik cibulek narcisů se natolik rozmnožilo, že jich byl plný velký záhon, kolem 1000 kusů různých druhů a odstínů barev. Říkali jsme jim dvoukorunky, protože se na trhu prodávaly za dvě koruny. Sdílely společný záhon s modřenci. Cibulky modřenců se zase třídily podle velikosti. Byla na to taková šablona, deska s různě velikými otvory. Podle toho, jakým otvorem daná cibulka prošla, zařadila se

Dokončená chata ve Svojeticích

na určitou hromádku. Vytríděné cibulky modřenců jsme do-
dávali do zahradnictví, které je vyváželo do arabských zemí,
kde o ně byl velký zájem.

Jeden rok se nám doma na Vysočině urodilo mnoho švestek.
Naši měli asi 10 velkých stromů. Nevěděli, co s nimi, povídel
bylo navařeno plno a zavařených švestek také. Tak jsme se
rozhodli, že je vezmeme do trh do Prahy. Celou sobotu jsme
švestky trhali a třídili, takže jich bylo přes 200 kg. V neděli
jsme vyjeli do Prahy a ve Strašnicích na tržišti je začali pro-
dávat. Vytvořila se hned fronta a švestky šly rychle na odbyt.
Najednou se jeden pán na mě osopil, že švestky mají šarku
a že je nesmíme prodávat. Po delší debatě se mi podařilo
sebevědomého pána přesvědčit, že šarka není pro lidi

škodlivá a způsobuje pouze malou deformaci plodů a že je tedy můžeme prodávat. Zákazník moje vysvětlení přijal a odešel. K mému velkému překvapení došlo, když jsem uviděl onoho pána, jak stojí u manželky ve frontě a kupuje si 2 kg švestek, Švestky byly dobře vyzrálé a chutné. Je velký rozdíl v tom, když jíte čerstvě utrženou švestku a dobře vyzrálou proti těm, co dozrávaly až v bednách.

Květiny se staly novou životní náplní mé manželky. Naše odpočinková chata, kterou jsme měli ve Svojeticích, se tak postupem času změnila přímo na květinovou plantáž. Na ní pěstovala Jarka mimo jiné také statici a slaměnky, z kterých poté vyráběla nejrůznější dekorace na zavěšení prostřednictvím drhání, a také překrásné kytice, které si držely neustále svou krásu. Slaměnky totiž nikdy neuvadají. Sbírají se vždy v plném létě, prakticky každý den, a to před úplným rozvitím květů. Při sušení se totiž květ slaměnky vždy ještě pootevře. Do každého květu se poté zastrčí drátek, aby hlavička slaměnky zůstala nahoře, a květina se následně zavěsí na sušení.

O Vánocích vyráběla Jaruška pro změnu adventní věnce. Tyto věnce vyráběla ze šišek z černé borovice, pro které jezdila až na Slovensko. Tam měla svou vytipovanou lokalitu. Šišky z černé borovice byly totiž jen málo kde. Jarka je vlastnoručně sbírala a následně skládala do krabic, které si nechávala posílat poštou do Prahy. Šišky poté potírala průhledným lakem, zlatila, stříbřila, svazovala do vánočních věnců. Tyto věnce jsem velice často vyráběl také já. Byla po nich

Na trhu u Strašnické vozovny.

totiž velká poptávka a manželka nestíhala věnce sama dělat, a proto jsem jí je pomáhal vyrábět. Postup výroby si pamatuji dodnes. Borové šišky ze Slovenska se svázaly pěkně pevně železným drátem k sobě do věnce, natřely se bezbarvým lakem, aby se leskly, a poté následovala dekorace, kterou prováděla manželka. Věncem nazdobila sušenými květinami, různými ozdobami, připevnila na něj ozdoby ze slaměnek a bylo hotovo. Věnce se mohly prodávat. Jarka byla velice šikovná. Proto také věnce dekorované její rukou neměly konkurenci, jak byly překrásné. Dohromady jsme s Jarkou tvořili skvělý tým. Když manželka s podnikáním začínala, stalo se prvním místem pro její prodej proluka u depa tramvají v pražských Strašnicích. Tam byl vyhrazen prostor, na kterém mohli malí podnikatelé prodávat své zboží. Pamatuji si, že jeden čas byl o věnce mé manželky takový zájem, že jsme jich na chatě nestačili pokaždé dostatek vyrobit, a museli tak ve výrobě

pokračovat přímo na místě. Vzal jsem si tedy s sebou vždy drát, pytel šišek a v autě, s šiškami na klíně, vyráběl věnce. Před autem se pravidelně vytvořila fronta lidí, ve které každý čekal, až věnce vyrobím. Když se tak stalo, donesl dotyčný hotový věnec k mé manželce, ta jej nazdobila a poté zákazníkovi prodala. A takhle to chodilo jeden čas pořád. V autě zaparkovaném v ulici jsem vyráběl věnce. Tak velký byl zájem o výrobky mé manželky. Ono v té době bylo také těžké koupit si někde pěkný věnec nebo různé dekorace ze slaměnek. V květinářství měli běžně jen pár druhů řezaných květin a to bylo vše.

Květiny mé manželky později odkupovalo také jedno velké květinářství, do kterého jsem nosil každý týden čtyři bedny květin. Už po cestě mě zastavovali kolemjdoucí a chtěli ode mě květiny koupit, ale já je prodat nemohl, jelikož už byly prodány tomuto květinářství. Majitel obchodu mi také jednou doslova řekl: „Cokoliv vaše manželka vytvoří, vezmu do prodeje.“ Jarka si tedy prodejem kytiček k důchodu poměrně slušně přivydělávala a mohla cestovat, jak vždycky snila. Dvakrát například letěla s vnoučaty do Thajska, jednou byla v Anglii, také ve Švédsku a zbylé destinace si už nepamatují. Květiny se jí tak za péči pěkně odvděčily.

Sibiřští králíci

Jezdili jsme občas na víkendy k rodičům na Vysočinu. Zpravidla jsme si mimo jiné přivezli i králíka. Jednou nám maminka přibalila i živého a podotkla, že je to samice a že bude mít za 14 dní mladé a že jí proto musím udělat králíkárnou. Postavil jsem králíkárnou s kolečky, abychom ji mohli přemísťovat po zahradě do míst, kde byla nejlepší tráva. A tak ke všem svým aktivitám začala Jarka na chatě také chovat králíky. Chov se rozrostl tak, že jsme měli i 50 králíků. Jezdili jsme po výstavách, naučili jsme se rozeznávat různá plemena a nakupovali je pro chov. Stali jsme se samozásobiteli masem, manželka ho dokázala upravit na řadu způsobů, takže nám vždycky chutnalo. I kůže z králíka dokázala vydělat. Potřebné chemikálie koupila běžně v drogerii, takže za trochu práce získala kvalitní kožešiny, z kterých si mimo jiné ušila i slušivý a pěkný kožich. Vždyť byla vyučenou pánskou krejčovou. O králíky se starala ve dne v noci, jako by to byly její děti. A když nastala zima, teploty klesly k minusovým hodnotám, nosila Jarka králíkům do mističek na pití dokonce horkou vodu, aby jim voda tak rychle nezamrzala. Králíků jsme měli běžně tak kolem 50 kusů. Takováto péče o ně tedy zabrala opravdu mnoho času a jednou způsobila Jarce také zranění, ošklivou opařeninu na vnitřní části stehen. Jarce se to tehdy stalo právě v moment, kdy nesla králíkům hrnec horké

Posezení u kávy na balkoně chaty ve stínu pergoly s dozrávajícími hrozny vína

vody. Na schodech jí to podklouzlo, spadla na zem a hrnec s horkou vodou se jí vytil rovnou do klína. Museli jsme ji tenkrát odvést ihned do nemocnice do Říčan, ve které Jarka strávila několik týdnů, než se jí podařilo dostat do Vinohradské nemocnice na specializované oddělení popálenin. Tam se jim ji podařilo pomocí transplantací kůže vyléčit.

No a s králíky se pojí také taková veselá historka, kterou jsem povídal ve své době všude možně, také i před náměstkem ministra vnitra. Vyprávěl jsem mu tenkrát, jak výjimečné králíky to na naší chatě ve Svojeticích vlastně máme. Říkal jsem to nějak takto: „V zimě naši králíci vždy spí, mají zimní spánek, takže se o ně nemusíme starat. Pocházejí totiž z Ruska. Jsou to sibiřští králíci, kteří jsou údajně křížení s medvědem. Proto v zimě vždy zalezou do sena a celou ji prospí. Když se na jaře oteplí, vyskočí ze svých pelechů a samice mají

hned mladé.“ Náměstkovi se tato má historka velice líbila. Dokonce až natolik, že ji všude možné vypravoval. S nadšením ji posílal dál. Měl jsem tehdy radost, že ho má povídačka zaujala. O poznání menší radost jsem však měl, když jsem se od jednoho svého známého dozvěděl, že náměstek považuje tuto historku za pravdivou, a to mě velmi znepokojilo. Od té doby jsem neustále přemýšlel, jak asi jeho posluchači reagují, když jim tuto historku s vážnou tváří vypráví, a začal jsem se bát. Báł jsem se, co se stane, až se mu za jeho hloupost někdo vysměje přímo do obličeje. Každému muselo přeci okamžitě dojit, že se jedná o fór. Žádní králíci v zimě nespí. Natož aby byli křížení s nějakým medvědem. Proto jsem se rozhodl okamžitě jednat a hned druhý den se rozjel na chatu. Tam jsem zabil jednoho z našich králíků, stáhl jej z kůže a odvezl náměstkovi přímo do jeho domu. Měl jsem dokonce připravené omluvné vysvětlení. Když jsem však tehdy dorazil na místo a zazvonil na zvonek, otevřela mi náměstkova manželka. Sám náměstek doma nebyl. Jeho manželka tedy králíka převzala a já jel zase rychle domů. Jak tehdy náměstek dar v podobě králíka přijal a zdali mu někdo někdy vysvětlil, že králíci v zimě nespí, či tuto příhodu vyprávěl vesele dál, to dodnes nevím. Nikdo mě však ještě nepřišel zavřít, takže to snad dobře dopadlo. Ono poškádlit si takhle vysoce postaveného člověka, to bylo tehdy nebezpečné. Člověk vůbec netušil, co by s ním mohl udělat. Dar v podobě králíka byl jediný úplatek, který jsem kdy v životě někomu dal.

Pro domácnost

Po válce nebylo zboží pro vybavení domácnosti běžně v obchodech. Tak jsem je pro nás vyráběl sám. Pro vysavač jsem použil motor z německého ventilátoru. Tělo vysavače tvořil vhodný hrnec a vše ostatní na něj bylo napasováno. Jedině hadice se koupily. Příruby k nim jsem vyráběl z hliníku. Hliníkové části jsem odléval doma, hliník jsem tavil na kamnech. Odléval jsem to do pískové formy. Pak jsem odlitek soustružil u Slávy Novotného, mého kamaráda ze Střížova. Pytlík do vysavače šila Jarka. Na rozdíl od jiných vysavačů vysátý prach nezůstával v pytlíku, ale v hrnci.

Pračka ta měla dřevěnou kostru. Všechno bylo oplechováno. Plechy jsem ohýbal sám, pouze prací nádobu mi dělal klempíř. Pračka měla elektrické topení se třemi stupni vytápění, hliníkovou vrtulku a odstředivou ždímačku. Topná tělesa byla ze žehliček. Pračka neměla termostat a měla nastavitelný časový spínač na asi 6 minut. Pračka nám sloužila necelých 10 let, pak jsme ji měli jen spíše ze sentimentality. Prádlo nám v té době prala již automatická pračka Tatramat, kterou jsem tehdy koupil v Brně. Tatramatku jsem tenkrát sháněl již delší dobu a nikde nebyla k sehnání. Po obchodech jsem se tedy díval také v Brně, kde jsme byli s kolegy z práce na veletrhu. A v Brně, v jednom z posledních obchodů, které jsem navštívil, měli jeden kus již zmíněné Tatramatky. Byl jsem tehdy

Pračka před vyhozením
v roce 2012

Elektrický robot

Vysavač

velice šťastný a věřil, že tam na mě tato pračka čekala. S nadšením jsem si ji tedy ihned odvezl domů.

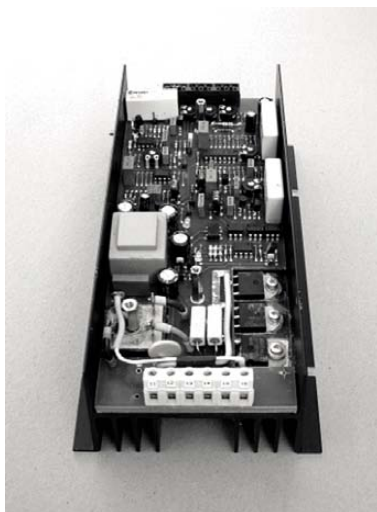
Také kuchyňský robot, který uměl vše, na co si vzpomene-
te, jsem dělal na koleně. Převody jsem získal šnekové, motor
z německého měniče napětí, ze kterého jsem odstranil mag-
nety. Pouze vlastní strojky, například mlecí, hnětací jsem kou-
pil. Robot měl vývody na stroje do boku na mlýnky, nahoru
na buben na hnětení těsta i dolů na drhnutí, leštění či brouše-
ní podlahy. Robot mám ještě schovaný.

V důchodu

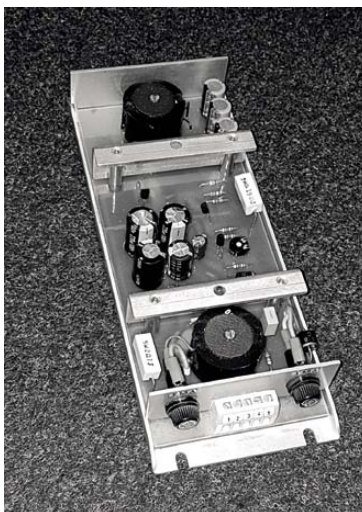
Během zaměstnání jsem podal 20 zlepšovacích návrhů a získal jsem 15 patentů. Některé z nich jsem měl patentovány i v USA, Kanadě, Japonsku a řadě evropských zemí. Patenty i zlepšovací návrhy byly využity ve výrobě.

Ke dni 6 .2 .1989 jsem ukončil pracovní poměr ve VÚST, rozloučil jsem se se svými spolupracovníky a stal se důchodcem s vidinou klidného stáří a odpočinku. Ale to byl jen první dojem. Čekalo na mě spousta nedodělků v bytě a na chatě. Po zvládnutí různých oprav a pod tlakem přátel a známých z různých podniků jsem koncem roku 1989 požádal příslušný úřad o vydání živnostenského listu a založil firmu „Kavalír elektronika“, která se zabývala výrobou, opravami a prodejem zařízení průmyslové elektroniky. Živnost jsem také zařídil i pro manželku s názvem „Kavalírová květiny“.

Vybavil jsem se potřebnou měřicí technikou. Koupil jsem si nový dvoukanálový osciloskop, multimetr a řadu dalších zařízení. V bytě jsem si vyčlenil jednu místnost jako pracovnu. Vzhledem k tomu, že jsem byl v oboru dobře známý, byl jsem záhy zahlcen řadou nemalých objednávek od různých strojírenských podniků, které opravovaly, ale i vyráběly různé obráběcí stroje . Byl to především TOS Hostivař, který vyráběl brousící stroje a vyvážel je do celého světa. Rovněž tak i Holmonta byl velký odběratel, ale i řada menších podnikatelů

Regulátor K10

Měnič napětí pro Metro MS7515

zabývajících se převážně opravami a montáží strojů převážně v zahraničí. Technická úroveň některých přístrojů byla nízká pro náročné zákazníky. Proto jsem začal s inovací těchto přístrojů s využitím moderní součástkové základny.

Pro brousící stroje jsem mimo různých zdrojů napětí vyvinul nový regulátor otáček, který umožňoval plynulé řízení otáček v rozsahu 300 až 3 000 otáček pro motory o výkonu až 5 kW. Původní rozměry regulátoru Stromag byly 170x195x115 mm a váha 3,5 kg. Nový regulátor měl rozměry 65x115x210 mm, vážil 1 kg a byl prakticky nezničitelný. Byly s ním vybaveny všechny stroje a většina již dodaných brusek v zahraničí. To vedlo ke zvýšení spolehlivosti. Lože brousícího stroje musí být vyrovnáno s velkou přesností. U stroje, který má délku 10 m,

Při výrobě dálkového ovládání

je požadovaná přesnost vyrovnání $\pm 5 \mu\text{m}$. Křivost dokáží montéři vyrovnat, ale nemají čím ji změřit. Měření pomocí mikroskopu je velmi pracné a trvá dlouho. Proto jsem vyvinul zařízení, které s využitím laserového paprsku požadovanou přesnost splňuje s dostatečnou rezervou, nazvaný Bouloskop. Těchto měřičů jsem pro montéry dodal 20 kusů a byli jimi vybaveni prakticky všichni montéři obráběcích strojů.

Motor hlavního hřídele brusky musel být pečlivě vyvážen, aby se při broušení hřidel nechvěla. Pro tento účel jsem vyvinul a vyráběl měřiče chvění.

Dále to byly tak zvané lunety. To je zařízení, které opírá broušenou klikovou hřídel tak, aby se neprohýbala pod tlakem brusného kotouče. Luneta se opírá v bodu broušení opačným tlakem, jako na ni tlačí brusný kotouč. Tento přítlak je elektronicky řízen.

Vyráběl jsem dálkové ovládání pro různé druhy strojů. Hlavní součástí dálkového ovládání je zadávací kolečko. Je to součástka, která má na ovládacím knoflíku 100 nastavitelných poloh s elektrickým výstupem. Toto kolečko s mechanickou aretací se dováželo a jeden kus stál kolem 6 000 Kč. Proto jsem se dal do vývoje vlastního zadávacího kolečka s magnetickou aretací. Toto řešení dává větší životnost, poněvadž odpadla zubatá kolečka ze západky, které se časem opotřebovala. Zařízení jsem vyrobil v několika kusech a bylo zjištěno, že plně vyhovuje. Jaké bylo moje překvapení, když nám Číňani z Taiwanu nabídli podobné za cenu 1 500Kč a tím mě úplně převálcovali, vývojem jsem ztratil mnoho času. Pro další dálková ovládání jsem už zadávací kolečka objednával hotová z Taiwanu.

Další velký zákazník se přihlásil DP Metro Praha. Potřebovali měniče napětí za 100 V baterie vozu na 12 V pro radiostanice a zabezpečovací zařízení. Vozy metra byly vybaveny 100V baterií a pro napájení radiostanic 12 V měly na baterii odbočku. Baterie se nabíjela během jízdy z dynama. Články pro odbočku 12 V byly víc vybíjeny než ostatní a nebyly zvlášť dobíjeny, a proto brzy zničeny a tím i celá baterie, což bylo

dost drahé. Proto chtěli měniče ze 100V na 12 V a tak rovnoměrně zatěžovat baterii, čímž by se její životnost mnohonásobně prodloužila. Já jsem tuto problematiku dobře znal, poněvadž jsem tento problém již před tím řešil pro nějakou reklamní agenturu, která chtěla ve vozech metra umístit reklamní panely. Měníče si u mě objednali, vyvinul jsem je a prošly úspěšně zkouškami. Nebylo to jednoduché. Elektrické vybavení vozu nemá odrušovací filtry, a tak když vozidlo projíždí křižovatkou, jsou na 100 V síti baterií napěťové špičky i několik tisíc voltů. Pracovníci DP o této skutečnosti věděli, poněvadž se zkoušek zúčastňovali, a proto se na mě obrátili. Věděli totiž, že problém jsem vyřešil a stačí se dohodnout na výrobě a termínech. Jednalo se o velký výrobní objem. Zakázku jsem přijal a na požadované termíny přistoupil. Byla to náročná akce i pro DP Metro. Byl vypracován harmonogram pro montáž do vozů. Každý den jsem musel dodat dohodnutý počet měničů, jinak hrozily poměrně velké finanční sankce. DP musel každý den stáhnout pro montáž určitý počet vozů, a tak to bylo každý den. Celkem jsem vyrobil 660 kusů a pro jiné uživatele 30 kusů.

V roce 2000 jsem koupil byt, ve kterém jsme bydleli. A to již podruhé. Poprvé jsem ho koupil od paní Badaliánové a nyní to bylo od majitele domu, který jej dostal v restituci. V bytě jsem musel předělat topení z ústředního na etážové.

Při živnostenském podnikání mně přibýlo mnoho starostí, které jsem předtím při zaměstnání ve VÚST neměl. Byl to

nákup součástek, zámečnická výroba, lakovna, galvanizovna a řada dalších služeb, které jsem teď musel zajišťovat sám.

Současně jsem pomáhal manželce v jejím podnikání. Vyráběl jsem šiřkové věnce, zlatil jmelí a pomáhal s pěstováním květin, hlavně slaměnek, ty vyžadovaly mnoho práce. Dále i nemálo času vyžadovali králíci, musel jsem nasekat trávu, usušit seno a podobně. Ale hlavně na trhu se Strašnicích, kam jsem přivážel plné auto květin, a pomáhal při prodeji. Občas jsme se scházeli na společných oslavách svátků a narozenin, buď v bytě ve Vršovicích anebo na chatě ve Svojeticích. Byly to náročné akce, nakoupit, navařit a napéct tak, aby to všem chutnalo. To se manželce dařilo a nebyla to maličkost, naše rodina byla již dost rozvětvená, a tak když jsme se všichni sešli, bylo nás celkem 20, bez dalších návštěvníků. Přitom se musely do pomoci manželce zapojit i snachy a vnučky. Bylo to velmi náročné, ale i radostné období, když jsme se takhle mohli všichni scházet. Ale začaly se i projevovat příznaky stárnutí. Prodělal jsem operaci srdce. Byly mně voperovány dva bypasy, operaci prostaty a očí. U manželky se začal projevovat Parkinson, polyneuropatie, Alzheimer. I když nám práce přinášela radost a uspokojení z dobře vykonané a prospěšné práce, byli jsme často velmi unavení, a proto jsme se rozhodli, že obě živnosti ukončíme. Během podnikání, které trvalo 14 let, jsme poctivě platili daně, sociální a zdravotní pojištění a tak jsme s klidným svědomím obě živnosti ukončili. Já jsem na poplatcích a daních za tu dobu zaplatil 1 395 000 Kč.

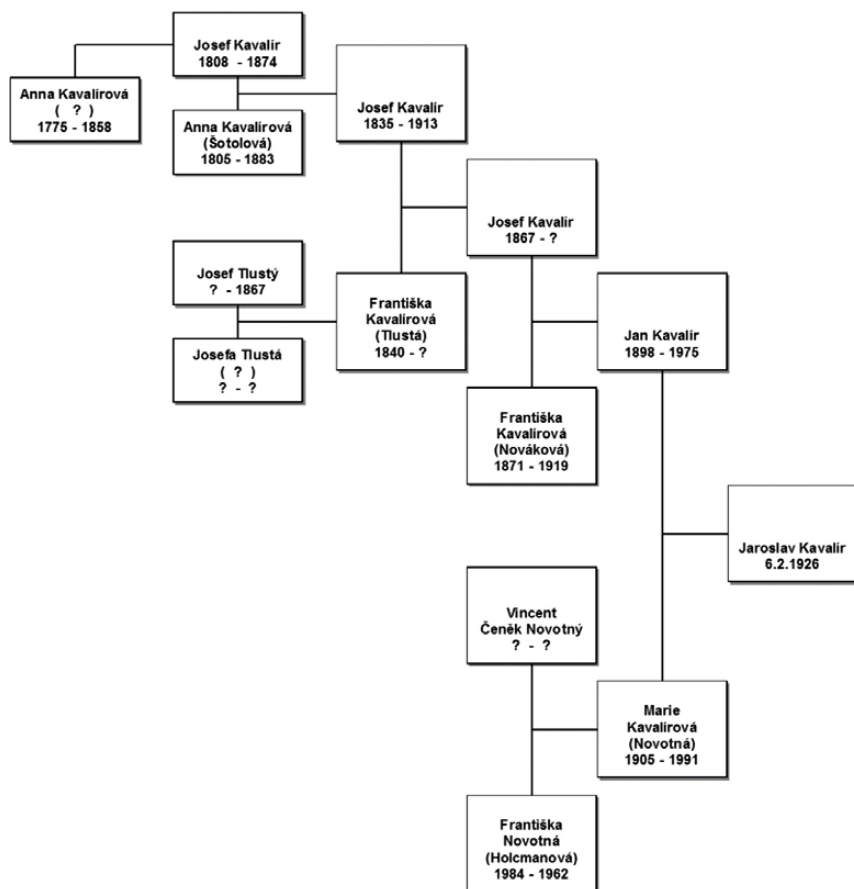
Domnívali jsme se, že si budeme v klidu užívat zasloužený odpočinek. Měli jsme zařízený byt ve Vršovcích, chatu ve Svojeticích, auto a velkou zabezpečenou rodinu, vzájemně spolupracující. Skutečnost se však vyvíjela jinak. U mě se začínala projevovat neuropatie. Zhoršovala se mě stabilita a měl jsem potíže s chůzí. Přestal jsem jezdit s autem a chodil pomocí hole a doma pomocí čtyřkolového vozíku. Manželka na tom byla ještě hůř. Potíže s páteří se jí zhoršovaly a přidal se ještě Alzheimer. Její pohyblivost a paměť se velmi zhoršila a nakonec byla neovladatelná. Byla přijata do domova pro seniory se zvláštní péčí na záměčku na Vršovickém náměstí. Zpočátku jsme si ji brali domů na různé oslavy. Chodil jsem za ní často, bylo to na protější straně náměstí. Později jsem za ní jezdil taxíkem, ale za čas jsem sám nedokázal do taxíku ani nastoupit. Najednou se zdravotní stav manželky zhoršil, takže ji převezli do Vinohradské nemocnice. Tam 8.3.2015 zemřela.

Žiji v našem bytě sám a často se cítím osamělý. I většina mých vrstevníků a blízkých přátel je těžce nemocná a postupně odcházejí. Ale přesto, že s přibývajícimi léty člověk slábne a smutků, bolestí přibývá, a uvědomuji si, jaké mám štěstí, že oba synové se svými rodinami vždy pomohou a zařídí, co je potřeba. Obědy mi dováží pečovatelská služba, která se rovněž stará o úklid bytu. Rodina mě navštěvuje. Denně si telefonujeme.

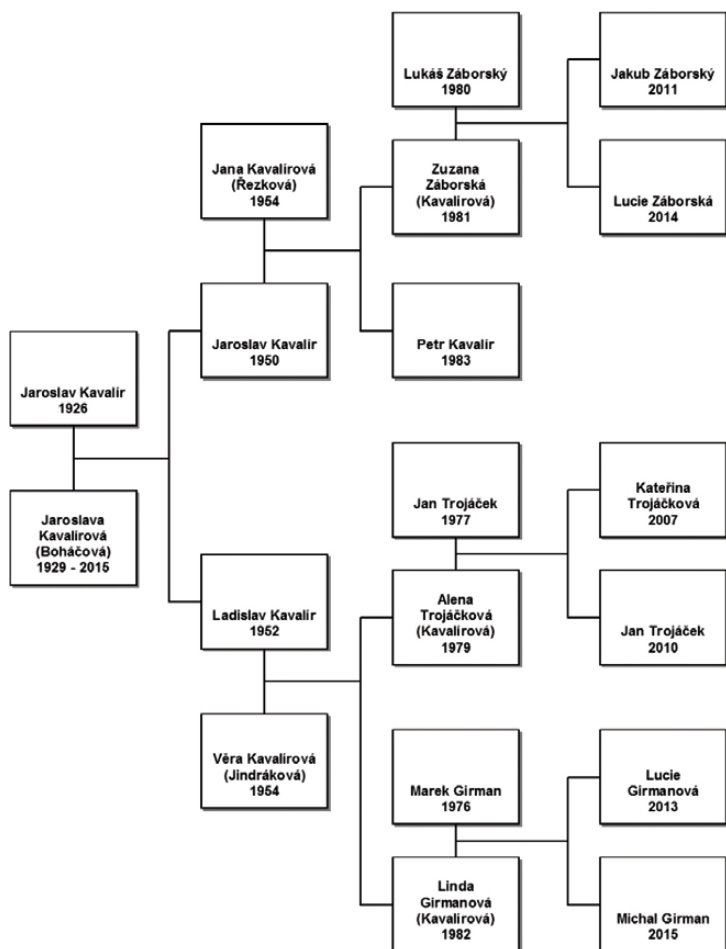
Kavalír a Kavalier

Na stále se opakující dotazy, zdali jsme příbuzní s rodinou Kavalírů ze Sázavy nemám jednoznačnou odpověď. Praděd mého dědečka, Kavalír žijící na přelomu 18. a 19. století, jehož jméno si však bohužel neznám, vím pouze, že jeho ženou byla Anna a měl bratra Františka. S tímto svým bratrem se praděd mého dědečka jednoho dne nepohodl. Co bylo příčinou rozporu mezi bratry, to nevím. František prý sebral veškeré peníze rodiny a utekl neznámo kam a pak založil sklárnu. Tak mi to vyprávěl můj dědeček. Jestli je to pravda, nebo jen báchorka, to nevím. Náš rodokmen totiž začíná u Anny Kavalírové, manželky praděda mého dědečka, a jejího narození v roce 1775. Moji předci žili v části Familie u Českého Herálce. Jestli jsme rodově příbuzní s Kavalírovými za Sázavy se mi nepodařilo dohledat.

MOJI PŘEDKOVÉ

POTOMCI V ROCE 2017

Závěr

Tato malá knížka vydává svědectví o životě kluka, který se narodil v době I. republiky v jedné chudé vesničce na Vysočině. Zpočátku nebylo dost peněz na vzdělání a pak přišla válka (2. světová). Díky tomu, že rodina držela pohromadě, všichni byli pracovití a navzájem si pomáhali, tak základní obživa byla zajištěna. Na modernější vymoženosti však peněz nebylo. Ten kluk pásal husy a krávy a přitom měl hlavu plnou technických nápadů. Dovedl „z ničeho“ - odpadu, kde co našel - sestrojil různá zařízení, která ulehčovala dřinu a zpříjemňovala lidem život (z počátku pouze doma a v rodné vesnici). Byl to kluk pečlivý, vytrvalý, i po vyučení radiomechanikem stále své dovednosti zdokonaloval. Pověst o něm se šířila do okolí, stal se žádaným technickým

odborníkem a opravářem kde čeho. Vlastní pílí a vědomostmi získanými na průmyslové škole se posléze dopracoval až do postavení vedoucího oddělení a řešitele mnohých náročných úkolů ve výzkumném ústavu sdělovací techniky A. S. Popova (ve VÚSTu). V knížce je toto období zevrubně popsáno. Vždy mě krom zdárného zpracování a vyřešení technického problému, záleželo na vytvoření přátelského pracovního prostředí, kde panovala spolehlivost a vzájemná důvěra. Práce nám byla „koníčkem“. Dodnes na ta tvůrčí léta všichni rádi vzpomínáme. Velké poděkování však patří mé, dnes již zesnulé manželce, která po celou dobu mého profesního života vytvářela láskyplné rodinné prostředí. A byla to převážně ona, kdo se obětavě věnoval výchově našich dvou synů. Těší mě, že se oba chlapi „potatili“ a pracují ve stejném oboru. Dostalo se jim patřičného vzdělání a jako elektroinženýři pokračují - nesou štafetu dál. Mají už zcela jiné možnosti, o kterých se mi ani nesnilo. Informace z celého světa, nejmodernější přístroje atd. atp. Za těch „pár let“ opravdu proběhla technická revoluce.

Kéž by všechny technické vynálezy byly lidstvu ku prospěchu!

OBSAH

Marieves, má rodná osada	4
Z třináctky do sedmnáctky	8
Vincenc a Františka	15
Dětství na Vysočině	19
Svátky v Marievsi	26
Bratr Jan a nešťastná bílá káva	35
Život v osadě	40
František Pleskač a Radioamatér	53
Televise na vítr	63
Existence v „protentokrátu“	68
Odboj	74
Ten pískavej	80
Svatba	86
Po válce	90
Desetitisícovej	94
Kyslíkový řezací stroj RS 3	101
Výměna bytu	104
Vojna	108
Skřivánek	111
Raketový dědek	113
VÚST	116
Svitava	120

Radiopřijímač Minor	122
Radiostanice Suk	124
Převaděče	125
VXN 101 vozidlová radiostanice	134
Radiostanice Faun	136
Vocar	141
ESA -401	143
Jako by se nic nestalo (ZOB 2)	144
Hlasovací zařízení	148
Pseudovynálezce	151
Autovoc	154
Drahuša	157
Hladinoměry ve vodojemech	162
Štít	165
Pro hvězdárnu	167
Pro nemocnici	167
Od motokola k 1000MB	168
Nové auto	172
Bočanova chata.	174
Chata ve Svojeticích	177
Květinová plantáž	180
Sibiřští králíci	185
Pro domácnost	188
V důchodu	190
Kavalír a Kavalier	197
Závěr	200

NÁZEV:
Můj život s elektronikou

AUTOR:
Jaroslav Kavalír

SPOLUPRACOVAL:
Anna Marešová

NÁKLAD:
60 kusů

VYDÁNÍ:
první, březen 2019

Všechny obrázky, i ty co se do knihy nevešly
a originální zvukový záznam jsou umístěny na www.kavalir.cz/senior